

MARİYA DRENKOVSKA – STOYANOVSKA

İŞLETME FAALİYETLERİ

IV. SINIF

EKONOMİK – HUKUKİ VE TİCARİ MESLEK

EKONOMİ TEKNİSYENİ

Üsküp, 2014

Resenzent Komisyonu Başkanı:

Doç. Dr. Kiril Postolovski

Resenzent Komisyonu Üyeleri:

Prof. Bogdanka Rilkova, Prof. Elitsa Jupanovska

Müellif:

Mariya Drenkovska – Stoyanovska
Lise IV. İşletme Faaliyeti
Ekonomi – Hukuki ve Ticari Meslek
Ekonomik Teknisyen

Tercüme:

Kazim Zeynullah

Lektör:

Bedri Nuredin

Redaksiyon:

Prof. Dr. Fadıl Hoca

Tasarım ve teknik sorumlu ile kapak tasarımı:

Aleksandar Vasilevski eXpressive graphics için

Resimler:

gettyimages.com;shutterstock.com; eXpressive graphics

Yayıncı:

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı

Basımevi:

Graficki centar doeel, Üsküp

22-4384/1, no'lu ve 29.07.2010 tarihli karar ile Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından kitabın kullanımını onaylandı.

CIP – Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св.Климент Охридски” , Скопје

338(075.3)

ДРЕНКОВСКА-Стојановска, Марија

Деловно работење : IV година економско-правна и трговска струка : економски техничар

/ Марија Дренковска-Стојановска. - Скопје : Министерство за образование на Република

Македонија, 2010. - 152 стр : илустр. ; 29 см

Библиографија: стр. 151-152

ISBN 978-608-226-113-3

COBISS.MK-ID 84270090

İÇERİK

ÖNSÖZ ix

BANKACILIK 3

Bankacılık ve banka çalışmalarının özü,
rolü ve yeri 3

Bankaların belirmeleri ve rolü 4

Banka kavramı ve tanımı 5

Banka türleri 6

BANKA SİSTEMİ 11

Birinci Dünya Savaşına kadar Makedonya'da bankacılık 12

İki Dünya Savaşı arasında Makedonya'da bankalar 13

Savaş sonrası Yugoslavya çerçevelerinde

Makedonya banka sistemi 13

1. Administratif merkezi dönemde
(1945 – 1951) banka sistemi 13
2. Özyönetim koşullarında banka
sisteminin gelişmesi (1952 – 1971) 14
3. Anayasa değiştirelerine dayanarak
banka sistemi organizasyonu (1972 – 1976) 14
4. Araç ve emeğin özyönetim birleşmeleri esaslarına
dayanarak banka sisteminin dönüşümü (1977-1989) 15
5. Piyasa ekonomisi prensipleri esaslarına dayanarak
banka sisteminin organizasyonu (1990 – 1992) 16

6. 1992 yılında parasal bağımsızlık sonrası Makedonya Cumhuriyetinde banka sistemi	16
--	----

Makedonya Cumhuriyeti Halk (Merkez) Bankası 18

Merkez bankasının Fonksiyonları (Görevleri)	18
---	----

1. Tedavülde para miktarının düzenlenmesi Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankasının en önemli görevlerinden biridir 19
2. Banka likiditesinin korunması 20
3. Dış ödemelerde likiditenin korunması 21
4. Banknot (kağıt para) ve metal paranın basılması 21
5. Devlet hesabına çalışmalar 21
6. Bilgisayar sisteminin gelişme ve çalışmaları 21
7. Süpervizyon ve müfettiş kontrolleri 22
8. Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankasının diğer çalışmaları 22

Merkez bankasında Yönetim Organları	22
-------------------------------------	----

Banka kavramı ve tanımı 25

Bankanın finansal faaliyetleri	26
Banka kurmak	27
Banka yönetmek	28
Gelişme destekli Makedonya Bankası	35
Posta Bankası	36
Tasarruf Kuruluşları	36
Depozito Sigorta Fonu	37

BANKA ÇALIŞMA PRENSİPLERİ 43

Banka çalışma prensipleri (ilkeleri)	43
Likidite prensibi	43
Çalışmada sağlamlık ve müessirlik prensibi	46
Rentabilite (dengelik) prensibi	47
Geri kalan iş ve ekonomi prensipleri	47

BANKA ÇALIŞMALARI 51

Banka çalışmaları	52
Pasif banka çalışmaları	52
Kısa vadeli banka çalışmaları	53

Para basmak (emisyon)	53
Para depozitoların seferber edilmeleri	54
Depozito türleri	54
Hazine bonolarının emisyonu	56
Bankalar arası pasif çalışmalar	56
Reeskonto	57
Relombard	57
Revolving krediler	58

Uzun vadeli pasif banka çalışmaları 60

Depozito yatırımı	60
Değerli senetlerin alınması	61
Banka senetlerinin verilmesi	62
Hisse senetlerinin verilmesi	63

Diştan alınan uzun vadeli krediler 65

Aktif banka işleri 66

Kısa vadeli aktif banka işleri	66
Kredi belgelerinin eskonto edilmesi	67
Kredi belgesinin eskonto edilmesinin görüşülmesi	67
Kredi belgesinin reeskonto edilmesi	70
Konto – korent kredileri (cari hesap kredileri)	70
Lombard kredisi	70
Aksept kredisi	72
Ramburs kredisi	72
Aval kredisi	74

Uzun vadeli aktif banka çalışmaları 76

Yatırım kredileri	77
İpotek kredileri	77
Konzorsiyonel krediler	79
Kredilerin kullanımına göre bölünmesi	81
Akımlı çalışmalar için kredi vermek	81
Ürün imali kredileri	81
Ürün alışverişi kredileri	81
Rezerv kredileri	82
Başka amaçlar için krediler	82
Daimi ve sürekli döner sermaye yatırım kredileri, tüzel kişi uzun vadeli kredileri	82

Daimi sermaye kredileri 82

Daimi döner sermaye kredileri 82

Ahali kredileri 82

1. Ahaliye kısa vadeli krediler 83

2. Ahaliye uzun vadeli krediler 85

Neutral banka çalışmaları 90

1.Ödeme alışverişinde aracılık yapmak 90

Makedonya Cumhuriyeti ödeme bilançosunun özellikleri 90

2. Değerler ve depo işlerinin korunması ve yönetilmesi 91

3. Değerli senetler, döviz, valüt ve değerli metallerin satın alımı ve satışı 92

4. Garanti ve garanti mektuplarının verilmesi 93

Öz banka işleri 94

AHALİYLE DİĞER BANKA İŞLERİ 97

Vezne çalışmaları 97

Günlük veznede çalışmak 98

Veznenin likit para ile tedarik edilmesi 98

Hazine çalışmaları 99

Tasarruf karnelerinin açılması 100

Tasarruf karnelerine para nasıl yatırılır? 100

Tasarrufların ödenmesi 100

Tasarrufların kapatılması 101

İşlem hesabı 101

Döviz hesabı ve döviz tasarruf karnelerinin açılması 102

Döviz hesabı ya da döviz tasarruf karnesi nasıl açılır? 102

Kambiyo para çalışmaları 102

Çeklerin satın alınması 103

Çek ile kredi mektuplarının verilmesi 104

Çeklerin satın alınmaları 104

NAKİT VE NAKİT OLMAYAN ÖDEMELERİN KAYDI 107

Hazır ödemelerin kaydına değgin vergi (fiskal) donatım sistemi 107

Vergi donatımı ya da banka kartlarını okuyan donatımı uygulamaya kimler mecburdur? 108

Fiş terimi, önemi ve öğeleri 109

Vergi cihazının fonksiyonları 110

Günlük mali rapor 110

Banka kartlarıyla nakit olmayan ödemeler 111

Banka kartı 111

Kredi ve hesap (banka) kartları 113

ELEKTRONİK BANKACILIK 119

E – banking’i kimler kullanabilir? 120

Banka ne gibi imkanlar sunar? 120

Web (internet) 121

İnternet müracaatının kullanım yönelgesi 121

Kullanıcı adın ve paraya giriş yapma 121

Hesap durumunun denetlenmesi 122

CD – lerin kullanılmasıyla ödemeler 122

E – ticaret 123

Elektronik yolla para transferi 124

Elektronik imza 125

Elektronik bankacılığın öncelikleri ve güvenlik sistemi 125

EK 131

TERİMLER SÖZLÜĞÜ 147

LİTERATÜR 151

ÖNSÖZ

İşletme faaliyeti ders kitabı lise eğitiminin dördüncü sınıf ekonomi ve hukuk branşı ekonomik teknisyenlere aittir. Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığının Eğitimi Geliştirme Bürosunun program ve ilk ile orta eğitim ders kitabı kavramına uygun hazırlanmıştır. Bu ders kitabı tamamen bankacılık ve banka çalışmalarına adanmıştır. Kambiyo çalışmalarının tarihi günümüze kadar ele alınmıştır. Uzun ve zengin geleneğe sahip Makedonya bankacılığının retrospektifi verilmiştir.

Bu kitapla öğrencilerin temel ve geniş bilgi edebilecekleri kanısındayız. Kitapta popüler ve eğlenceli bir biçimde öğrencilerin aşamalı bilgi edinmeleri fırsatı yanında, öğretmenlere derslerin bilgisayarla organize edilmeleri (her öğrenciye bilgisayar) konusundaki alışkanlıklarını dolaysız bir biçimde aşılama imkanı verilmektedir.

Kitap temel içerik yanı sıra, bilgi denetlemesi konusunda kısa bir içeriğe ve öğretim içeriklerine de sahiptir. Malzemenin daha kolay anlaşılması ve öğrenmesi amacıyla teorik bölümde çok sayıda resim (illüstrasyon) verilmiştir.

Banka ve bankacılık çalışmaları konusundaki bu bilgilerle ekonomik teknisyenin uzmanlığı bütünleşerek çağdaş, bileşik ve dinamik iktisadi hayatın gerektirdiği tüm görevlerini kaliteli bir biçimde gerçekleştirebilecek.

Öğrencinin kuramsal ve pratik açıdan bankacılık ve banka çalışmalarını anlayıp seveceğine inanmaktayım.

Bu İşletme Faaliyeti kitabıyla çalışmanın sizler için memnuniyet olacağı ve öğreneceğiniz tüm şeyleri hayatınız boyunca değerli bilgi gibi taşıyacağınıza inanmaktayım.

*Size şans dilemekteyim,
Müellif*

İŞLETME FAALİYETLERİ

EKONOMİ – HUKUK VE TİCARİ BRANŞ

EKONOMIA

BANKACILIK

KONU

“Bankacılık” konusunu öğrenmekle öğrenci:

- Bankacılık ve banka çalışmalarının özü, rolü ve yerini anlamalı
- Bankaların belirmeleri ve rolünü açıklamalı ve
- Banka türlerinin farkını yapmalıdır.

■ ■ ■ Bankacılık ve banka çalışmalarının özü, rolü ve yeri

Bankacılık para alışverişinden oluşan bir faaliyettir. Bu faaliyeti ise özel mali kuruluşlar olan bankalar gerçekleştirir. Bankacılık terimi özel ekonomi ders olarak Banka Bilimi ve Fonksiyonları bilimini de kapsar.

Bankacılık bilimi özel bilim olarak zamanından irdelenmemiş, hemen çok sayıda diğer bilimlerde dağılmıştır. En çok ticaret biliminde anılmıştır.

Büyük kapitalist korporasyonların (loncaların) finanse edilmeleri sorununun belirmesiyle bankacılık bilimi değer kazanmıştır. O dönemde bankalar çalışmalarını oldukça genişletmiş, bankacılık bilimi ise bankaların giderek artan ve farklı çalışmalarında kullanabilecek ile uygulayabilecek bilgilerin bankacılara verilmeleri göreviyle karşılaşmıştır.

Bankaların para alışverişinde aracı olmaya son verdikleri ve giderek “para üreticileri” olmaya başladıkları zaman bankacılık bilimi bir dönüşüm faktörü oluyor.

Bundan ötürü bankacılık bilimini bankaları sadece mikro açıdan değil de makro açıdan irdelenmeleri gereği belirir.

Daha doğrusu bankaların ülkenin iktisadi akım, istihdam, yaşam standartı v.b. etkenlere etkisini incelemek söz konusudur.

- Fonksiyon ve çalışmaları çok oldukları yüzünden bankanın mali kuruluş olarak tanımlanması asla kolay değildir.

- Bankalar para alışverişinde aracılık (ve borç alınan parayla ekonomizasyon) yapan mali kuruluşlardır, banka olmayan kuruluşlar ise ödeme alışverişi yapmayan tüm mali kuruluşlardır.

■ Banka çalışması bankanın borçlu ya da alacaklı olduğu göz önünde bulundurulmadan bankanın gerçekleştirdiği her tür iştir.

■ Bankacılık bilimi maliye bilimi çerçevelerinde özel bilimi oluşturarak organik olarak parasal (moneter) maliyeler, banka maliyeleri ve diğer mali bilimlerle bağlıdır.

■ Bankacılık bilimi tatbiki ekonomik bilimler grubuna ait olarak bankaların her günlük çalışmalarında kullanılabilecek bilgi ve cevaplar sağlamalıdır.

Bankacılık bilimi şu konuları inceler:

- Bankaların rolü ve önemi
- Bankacılık işleri
- Dünyada belli banka sistemleri ve kuruluşların özellikleri

Bankacılığın teoretik ve bilimsel bilim olarak tanıtılma gereği bizde giderek önem kazanmaktadır. Bu sırada banka çalışmaları, bankacılığın temel iktisadi faaliyetlerden biri olarak etik ve felsefesinin incelenmesi özel önem taşımaktadır. Günümüzde tüm iktisadi sistem reformunun uygulandığı koşullarda bankacılığı tanıma gereği giderek güncel olmaktadır. Bu reformun başarısı ya da başarısızlığı ise piyasa bankacılığına dolaysız ve dolaylı olarak bağlıdır.

Piyasa iktisadisinde çağdaş bankacılık ve banka çalışmalarının daha da büyük önemi vardır. Bu önemi para ve sermaye değerinin en azından ve reel değeri seviyesinde korunmasıdır. Bu ise üretim ve mal alışverişini ve para ile sermaye piyasasında mali işlemlerin engelsiz gerçekleştirilmeleri için gereklidir.

■ ■ ■ Bankaların belirlenmesi ve rolü

Banka sözü İtalyanca banco sözcüğünden kaynaklanarak para değişiminin yapıldığı rahle, tezgah anlamına gelmektedir.¹

Günümüz banka ve banka çalışmalarının hareket noktası olarak kambiyo çalışmaları belirmektedir. Bu çalışmalar ise paraların belirmesine bağlıdır. Söz konusu çalışmaların en eski ve ilk banka çalışması olduğu iddia edilmektedir. O zamanın kambiyocuları rahle – bankalarda oturarak farklı para değiştirmekteymişler. Zaman geçtikçe kambiyocular birleşerek dernek kurmuş ve bu derneğe oturdukları ve işini yaptıkları rahlelere göre banka ismini vermişler. Banka bir tür para (örneğin paund) başka tür parayla (örneğin dolar v.b.) için ticaret yapmaya hazırmış. Yaptığı hizmet karşılığında (kambiyo karşılığında) banka provizyon olarak adlandırılan bir yüzdellik alıyormuş. Hatta çağdaş bankacılık kökenini kambiyo çalışmalarından kaynaklandığı belirtilebilir.

Devamla ticaret ve alışverişin genelde gelişmesi ve güçlenmesiyle önceki kambiyocular kambiyoculuk yanı sıra ticari görevlerin ödetilmesi amacıyla bir yerden başka bir yere para göndermekle uğraşmaya başlamışlar.

Oysa o zamanlarda paraların ağırlığı ve para nakliyatı sırasındaki gelişmelerden ötürü hazır para nakliyatı pratik değilmiş. Bundan ötürü bankalar bundan böyle ki gelişmelerinde Rönesans yaşamışlar. O zamanki bankacılar bu olguyla yüzleşerek bir yerden başka bir yere göç etmeye son vererek devamlı çalışma mekanları ve karşılıklı işletme ilişkileri geliştirmeye başlamışlar. Başka bir yerde belli borcunu ödemesi gereken tüccar kendi bankasında bir miktar nakit para (örneğin

1 Trpeski L., *Banka Çalışmaları*, Üsküp, 2002, s 10

altın) yatırır, buna e dayanarak banka ona gereken para miktarını yattığına dair makbuz verir ve o bu makbuzla borcunu ödemesi gereken diğer bankada makbuzda belirtilen miktarda bir miktar para alır ve alıcıya borcunu ödermiş. Bu şekilde bankacılık ve banka çalışmalarının bundan böyle ki gelişmesi yeni bir faaliyete yönelmiştir. Bu faaliyet ödeme alışverişine bağlı çağdaş işlerin bir muştusunu oluşturmaktadır.

Banka kavramı ve tanımı

Banka fonksiyonlarının büyük farklılığı ve faaliyet gösterdiği farklı kurumsal (enstitüsyonel) koşullardan ötürü bankalara ait genelde kabul edilen bir tanımın yapılması çok zordur. Banka sözü en genel anlamında iktisadi ve iktisadi dışından ve vatandaşlardan özgür parayı toplamayı ve bu parayı belli çıkar oranına dayanarak borç vermek ya da kredi vermek ana faaliyeti olan para enstitüsü (kurumu) olarak tanımlayabiliriz.

Banka genelde kredilerle çalışan ve müşterileri için farklı para işleri gerçekleştiren mali kurumdur.

Banka en önemli faaliyeti çerçevelerinde genelde kredi alır ve verir ya da kredi alışverişi yapan şirkettir.

Banka kendisine emanet edilen daimi ve özgür paradan ile yeni alınan paradan borç veren, ödeme bilançosunda arabuluculuk yapan ve müşterilerine diğer hizmetler sunan şirkettir. Bankalar değerli senetlerin verilmesi, döviz alışverişi, ödeme bilançosu ve benzer işlerle uğraşır.

Bankaların karı ise aktif ve pasif çıkar arasındaki fark ve yapılan hizmetler için ödenen komisyondan elde edilir.

Bankalar tüm özellikleriyle toplumsal organizasyon sistemlerine aittir. Bu sırada insanları toplulukta birleştiren insanın dış özellikleri her şeyden önce dile gelir.

Bankalar bir toplumda paranın kreasyonu, depozito çalışmaları, kredi verme, iktisadi akımlara kısa vadeli ve uzun vadeli para sağlamayı, döviz ve çalışmayı ve iç ile dış ödeme bilançosu çalışmaları rolünü üstlenirler.

Çağdaş bankalar şimdiye kadar yapmadıkları kimi diğer işler de üstlenmişlerdir. Onlar farklı mali hizmetler, yerli ve dünya piyasasında parasal ile reel hareketler hakkında çok sayıda enformasyon sunar, gelişme programları hazırlar, sanayi sermayesiyle işbirliği yaparlar. Paralar giderek ortak yatırım olarak plase edilir, bankalar sanayi kesiminde (sektöründe) hissedar oluyor, para ve sermaye piyasasında kendi başına nesnelere gibi katılarak, devlet bonoları satın almakla toplumsal kesimi finanse ederler. Bunun yanı sıra öz üretim şirketleri kurar, ticari merkezler tesis eder v.b.

Tüm bunlardan şöyle bir sonuca varılabilir ki çağdaş bankalar ve banka sistemi özel toplumsal çıkardan olan kurumlar gibi sınıflandırabilirler. Tüm gelişmiş piyasa ekonomilerinde geleneksel banka ve banka çalışmalarının şimdiye kadar ki kavramı ile tanımı konzervativizimden ötürü genelde terk edilmiş ve dönemin ihtiyaçları ile global, milli ve

Öğretmenin dikkatine

Malzemenin daha kolay anlaşılması ve bağlantılı olması için öğrencilere geçen ders yılından ödeme bilançosu malzemesini hatırlamalarını tavsiye ediniz. Bankaların ödeme bilançosundaki rolü konusunda ödev hazırlamalarıyla görevlendirin.

- Banka genelde kredilerle çalışan ve müvekkilleri için farklı para çalışmaları yapan kurumdur. (Prof. H. Filipoviç)
- Banka baş uğraşısının para halinde kredilerin alınması olduğu kurumdur. (Dr. F. Somariy)
- Bankalar kendilerine emanet edilen devamlı ve özgür para ya da yeni alınan paradan borç veren, ödeme bilançosunda aracılık yapan ve müşterilerine diğer hizmetler sunan tüzel kişilerdir. (Prof. S. Çukoviç)

Öğretmenin dikkatine

Dersin başlangıcında şu konularda tartışma başlatın:

- Çeşitli mali ve diğer üretim ve hizmetler üreten ve iktisadide çok sayıda diğer roller de gerçekleştiren hizmet kurumları olarak bankalar.
- Kanunun gerektirdiği mali ürün ve hizmetler yönündeki öğrencilerin becerisini teşvik ediniz.

uluslararası mali piyasanın gereksinimlerine uyum sağlamıştır. Buna uygun olarak çağdaş piyasa prensiplerine dayanarak organize edilen gelişmiş ülkeler banka sistemlerinde yeni bir tip model bankalar çalışıyor. Bu bankaların söz konusu ülkelerde 90'lı yıllara kadar mevcut bankalarla benzerlikleri çok azdır. Aslında tamamen yeni piyasa tipi çağdaş banka söz konusudur. Bu bankanın temel faaliyeti piyasa - müteahhit prensiplerine dayanarak banka ürünlerinin üretimi ve plasmanıdır. Bu tür bankalar belirdiklerinden günümüze kadar çok sayıda Avrupa ve Amerika teoretisyen ile praktisyenlerin analizlerinde ana konuyu oluşturmaktalar. Fakat bu bankalar Avrupa banka sisteminde gerçekten tatbikatte uygulandılar. Piyasa çerçevesine sahip çağdaş prensiplere dayanılarak kurulan banka sermaye sahibi ya da yatırımcının bu tür bireysel ekonomik nesne aracılığıyla para ve sermayede ifade edilen mülkünün sermayeleşmesi yoluyla gelir gerçekleştirme motivasyonu yüzünden belirmiş ve mevcuttur. Bu hususta banka sermaye sahiplerinin sadece faiz ve komisyona dayanarak değil de, çıkar, fayda, kar payı, eskonto ve benzer kapitalizasyonlar aracılığıyla sermaye kazandıkları organize biçimlerden birini oluşturmaktadırlar. Öyle ki çağdaş banka borçlular bankası, doğrusu para ve sermaye kullanıcıların bankası değil de, para ve sermaye sahipleri ya da onların temsilcilerinin bankasıdır.

BİLGİNİZİ KONTROL EDİN

1. Banka ve banka çalışmalarının ilk belirtileri nerede ve ne zaman görülmüştür?
2. Bankacılık başlangıç döneminde hangi banka çalışmaları ağır basmıştır?
3. Bankacılığın gelişmesini ne teşvik eder?
4. Banka çalışmaları kavramı neyi kapsar?
5. Bankayı tanımla?

Banka türleri

Çağdaş banka sistemlerinde bankalar iktisadi sistemde aldıkları yere göre gruplandırılırlar. Bankaların gerektiği gibi kategorizasyonun yapılması kolay değildir, çünkü kimi devletlerde banka sayısı yüzbinlercedir.

Organizasyon açısından uzun zaman mevcut olan bir kategorizasyona göre bankalar merkez banka (emisyon bankaları) ve iş bankaları olarak ayrılırlar.

Daha geçlerde banka sisteminde öyle denilen geri kalan mali kuruluşlar (sigorta kumpanyaları, emeklilik fonları, yatırım fonları vb.) kendi yeri ve görevlerini almaktadırlar.

Devamla şu tür bankalara değineceğiz: merkez (emisyon) bankası, komersiyel (depozito) bankaları, univerzal bankalar, özel bankalar, mono bankalar, gelişme bankaları, bölgesel bankalar vb.

Merkez bankası – Bir ülkenin bankacılık sisteminde en önemli yeri vardır. Bu banka diğer bankaların bankası ve devletin bankörü rolünü gerçekleştirir. Merkez (emisyon) bankaları primar, milli, kağıt ya da metal para emisyonunun en yoğun ve en önemli iş olarak gerçekleştirirler. Günümüzde her devlette merkez idare olarak birer merkez banka var ve bu bankanın çalışmaları özel yasayla düzenlenir.

Komersiyel ya da depozito bankaları - yaygın mali kurumlardır. Geniş şubeler ağı bu bankaların özelliklerinden biridir. Çalışmalarının temel özellikleri şunlardır:

- Biriktirme amacıyla kısa vadeli depozitolar kabul ederler,
- Kısa vadeli krediler verirler,
- Müvekkilleri için ödeme bilançosunu gerçekleştirirler,
- Bir dizi diğer hizmet faaliyetleri gerçekleştirirler.

Yatırım bankaları - yatırım amacıyla kredi veren özel bankalardır. Parasını değerli senet, senet, bono ve vadeli depozitolar almakla toplarlar. Bu bankalar 5 – 50 yıllığına sanayi, ulaşım, inşaatçılık, konut komünal faaliyeti ve enfrastrüktür inşaatı için kredi verirler.

İş bankaları – genellikle çok gelişmiş kapitalist ülkelerde mali sermayenin tipik temsilcileri olarak belirirler. Para bir birine bağlı şirketlere aittir fakat bu bankaların da büyük sermayesi vardır. Bu bankalarda mali sermayenin sanayi sermayeyle bağlılığı dile gelir. Bu bankaların genelde şubeleri yoktur ya da çok azdır. Onlar ödeme bilançosuyla ve hizmet faaliyetleriyle uğraşmazlar. Aralarında iş ilişkileri geliştiren büyük sanayi korporasyonların finansmanını üstlenirler.

Univerzal bankalar - kısa vadeli ve uzun vadeli kredilerle uğraşarak, komersiyel ve yatırım bankaları arasında bir karışımı oluşturur, kimi kez ise iş bankası olarak da faaliyet gösterir.

Özel bankalar – kredi ve banka faaliyetinde belli iktisadi faaliyetine sahiptirler. Bu bankalar dünyada tarımcılığı destekleyen bankalar, dış ticareti destekleme bankaları ve benzer bankalar olarak yaygındırlar.

Mono bankalar – Bir devlette emisyon, depozito ve yatırım banka faaliyeti de dahil olmakla, yekün banka faaliyetini gerçekleştirirler. Bu tür bankalar sosyalist devletlerin özelliğidir. Onlarca yıl öncelerine kadar Arnavutluk Avrupa'da mono bankaya sahip biricik ülke idi. ²

Gelişme bankaları – yeterince gelişmemiş ülkelerde iktisadının gelişmesi amacıyla belirmişlerdir. Bu bankalar yerli ile yabancı sermaye toplayarak bu sermayeyi iktisadi ve alt yapıya plase ederler. Makedonya Cumhuriyetinde bu tür banka merkezi Üsküp'te olan Gelişme Desteği Amaçlı Makedonya Bankasıdır.

- Bankacılık biliminde en bileşik ödevlerden biri yaptıkları banka çalışmalarına göre bankaların kategorizasyonudur. Çağdaş teoretisyenler işletme gereksinimleri aracıyla para toplama kriterisine göre bankaların kategorizasyonu konusunda en çok hemfikirdirler.

2 (2) Aştalkovski S. : Banka çalışmaları, Üsküp, 2007, Avrupa Üniversitesi, s. 36, 37, 38, 39

Bölgesel bankalar – bu bankalar belli bölge için çalışırlar. Onların faaliyeti köy, kent ya da bölge olan belli coğrafya bölgesiyle bağlıdır.

BİLGİNİZİ KONTROL EDİN

1. Bankacılık nedir?
2. Bankacılığın önemi nedir?
3. Günümüz bankalarının temel belirtisi hangisidir?
4. Bankayı mali kurum olarak tanımla?
5. Kaç tür banka vardır?
6. Bankalar fonksiyonlarına göre nasıl bölünürler?
7. Çağdaş banka nedir?
8. Gelişmiş piyasa ekonomilerinde banka ve banka çalışmalarına ait geleneksel kavram neden terk ediliyor?
9. Çağdaş bankayı tanımla?
10. Sermaye sahipleri sadece faiz ve provizyon esaslarına dayanarak mı sermaye elde ederler?

BİLGİ YARIŞMASI

1. En eski banka çalışmaları şunlardır:
  - a) Kredi çalışmaları
  - b) Kambiyo çalışmaları
  - c) Depozito çalışmaları
2. Piyasa çevresinde çalışan çağdaş banka gelirinin faiz ve komisyon esaslarına değil de _____ esaslarına dayanarak elde ederler.
3. Devlette para iktidarına sahip ve para emisyonu yapan bankalar şunlardır:
  - a) İş bankaları
  - b) Merkez bankaları
  - c) Depozito bankaları
4. Bankalar fonksiyon ve gerçekleştirdikleri işlere göre şöyle bölünürler:
  - a) Merkez ve iş bankaları
  - b) İş bankaları ve yatırım bankaları
  - c) Gelişme bankaları
5. Depozitoların verilmesi ve alınması en yaygın iş olan bankalar şöyle adlandırılır:
  - a) Depozito bankaları
  - b) İş bankası
  - c) Yatırım bankası

ARAŞTIRMA

BANKA ÇALIŞMALARI VE BANKACILIK

Hipotez:

Banka işleri değişmelere uğrar.

Yardımcı hipotez:

- Günümüz bankaların başlangıç esası olarak Kambiyo işleri.

ARAŞTIRMA vazhdon

- Belirmeleri paralarla bağlı olan kambiyo işleri,
- Nakit para pratik değildir,;
- Ticari borçların ödenmesi amacıyla paraların bir yerden başka bir yere transferi,
- Banka çalışmaları günümüzde de değişmeye uğrarlar.

Bağımsız değişken faktörler:

- Belirti;
- Gelişme periyodları

Bağımlı değişken faktörler:

- Kambiyo işleri
- Ticaretin gelişmesiyle değişmeler
- Günümüz değişmeleri

Araştırma planı:

Araştırma 5 grupta yapılacak. Her grup yardımcı hipotezlerden birini araştırarak ve

- Kambiyo işlerinin belirme nedenini araştırıp açıklayacak.

- Değişmeleri örnekleyip yorumlayacak
- Her değişmeye ait ayrı ayrı örnek sunacak.

Çalışma malzemesi:

- Uzman literatür ve diğer bilgi kaynakları

Verilerin tarifi, kaydı ve işletilmesi:

Grup sorumlusu öğrenciler araştırma akışı hakkında günce yapar. Günce şu öğeleri içermelidir:

- Araştırma konusu ve amacı
- Her üye görevlerini bölüşmelidir
- Literatürün seçimi yapılmalıdır
- Çalışma yönleri
- dinamiği saptanmalıdır

Grubun her üyesi ödevi hazırlama tarifi hazırlar, verileri örnekleme ve işleme biçimini seçer ve ortak günceye sunduğu ortak kararlar alır.

SONUÇ:

Bankacılık bilimi toplumda bankaların rolü ve önemini, banka işleri ve onların iktisat akımlarına etkisini, dünyada banka kurumlarının özelliklerini inceler.

Günümüz bankaları ve banka çalışmalarının hareket noktası olarak bilimde Kambiyo çalışmaları belirmektedir. Onların belirmesi paranın belirmesine bağlıdır. Bu çalışmaların dünyada en eski ve birinci banka çalışması olduğu belirtiliyor. O zamanın kambiyoocuları banka olarak adlandırdıkları rahlelerde durarak farklı para değiştiriyorlarmış. Zaman geçtikçe kambiyoocular birleşerek dernek kurmuş ve onları Banka adlandırmışlar. Banka ismini kambiyoocuların oturup çalıştıkları rahlelere göre almışlar. Banka bir

tür para (örneğin paund) diğer tür para ile (örneğin dolar) değiştirmeye (ticaret yapmaya) hazır olup yaptığı hizmet karşılığında komisyon alıyormuş. Hatta çağdaş bankacılığın kambiyo işlerinden kaynaklandığı denilebilir.

Banka sözün en geniş anlamında iktisadi ve iktisat dışı ile vatandaşın serbest para toplamının ve belli çıkar esasına dayanarak onların borç verilmesi demektir. Bunun yanı sıra banka kredi verilmenin temel faaliyeti olan mali kurumdur.

Bu bilimde en bileşik ödevlerden biri yaptığı banka çalışmaları özelliğine göre bankaların kategorizasyonudur.

BANKA SİSTEMİ

KONU

Birinci Dünya Savaşına kadar Makedonya'da bankacılığın gelişmesini yansıtmak,

Savaş sonrası Yugoslavya'da banka sistemini anlamak,

- Devlet - merkezîyetçi dönemde banka sistemi (1945-1951),
- Özyönetim koşullarda banka sistemi (1952-1971),
- Anayasa değiştirgelerine dayanarak banka sisteminin organizasyonu (1972-1976),
- Özyönetim birleşme ve emek ile araçların birleşmesi esaslarına dayanarak banka sisteminin dönüşümü (1977-1989),
- Piyasa ekonomisi ilkelerine dayanarak banka sisteminin organizasyonu (1990-1992).

Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası'nın var oluşu gereğini açıklamak.

Halk Bankası faaliyetlerinin fonksiyonlarını anlamak,

- Tedavülde para miktarını düzenlemek,
- İş bankaları likiditesini düzenlemek,
- Dışa ödemeler likiditesini düzenlemek,
- Banknot ve metal paranın yayınlanması ve
- Makedonya Cumhuriyeti Halk bankasının diğer çalışmaları,

Halk bankası yönetim organlarının açıklanması,

Univerzal bankalarının oluşum ihtiyacının açıklanması,

Bankalar yönetimi ve organlarının açıklanması,

Diğer mali enstitülerin atanması

■ ■ ■ Birinci Dünya Savaşına kadar Makedonya'da bankacılık

Resim 2.1.
Makedonyalı İskender'in simasıyla maden para,

Makedonya'nın coğrafi durumu çok sayıda uygarlık ve milletlerin tarih boyunca bu topraklarda iz bırakmaları için katkıda bulunmuştur. Makedonya'da şimdiye kadarki duyular bankacılığın antik zamana kadar geliştiğini doğrulamaktalar.

Makedonyalı Filipin iktidarı zamanında (m.ö. 359-336) Makedonya'da büyük mali reform yapılmıştır. Bu reformla güçlü para sistemi ve altın Makedon parası (Starter) oturtulmuştur. Maddi ve fonksiyonel değerine göre starter o zamanın en değerli paralarından biri sayılmaktadır¹

Peonlar kabilesi hükümdarları da üst kaliteli para basmış ve oturtmuşlardır. Onlar m.ö. 4. yüzyılda Doğu Makedonya'da devlet kurmuşlardır. Elektrondan (altın ve gümüş karışımı) yapılan paralar en kaliteliymiş. Gümüş, bakır ve tunçtan da para basılmaktaymış.

Romalıların Makedonya topraklarına gelmeleriyle Roma İmparatorluğu 12 hükümdarının paraları basılmıştır. Bu olgu Makedonya'nın para basmasındaki uzun tarihi ve o zamanlarda Balkanlarda ve daha genişçe sahip olduğu ekonomik ile siyasi öneminden söz etmektedir.

Sırp iktidarı döneminde Makedonya yeniden bölünmüştür. Üsküp kamu ile kültür merkezi oluyor ve para basımevine sahiptir. Ohri, Kırato va ve Stobi'de de para basılmaktaymış. Para basımı devlet kontrolü altına alınmıştır.

Kimi gayrimenkuller ve değerli eşyaların ipotek altına alınmalarıyla borç paranın verilmesi bu dönemin ikinci önemli özelliğidir. En büyük borç veren olarak kilise beliriyor.

Kilise bir yandan borç faizini yasaklıyor, öte yandan ise gayrimenkullerin ipotek altına alınmalarını destekliyor. Böylelikle kendi mülkünü arttırıyor.

Üçüncü daha önemli özellik olarak bu dönemde tefeciliğin gelişmesidir. Tefecilik Makedonya kentlerinde özellikle Osmanlı İmparatorluğu zamanında gelişmiştir.

Osmanlı iktidarı Makedonya'da kapsadığı dönem bakımından (beş buçuk asır) hayatın tüm bölümlerinde izler bırakmıştır.

Bu dönemden sonra şu an Makedonya Cumhuriyetini oluşturan bölgede bankacılığın gelişmesinden söz edeceğiz.

Makedonya'nın yeni, bu kez Sırp esareti altına girmesiyle, Üsküp ve Manastır'da iki Türk bankasının şubelerinin çalışmalarına son verildi. Bu kentlerde iki yeni banka - Üsküp Ticaret Bankası ve Manastır Bankası - anonim şirketler olarak açıldılar. Bu kentlerde Sırbistan Krallığı söz konusu devletin Merkez bankasının şubelerini de açtı.

Yine de, Makedonya'nın üç bölüme bölünmesi ve üç grup devlete dahil olması bankacılığın gelişmesini çok olumsuz etkilemiş, doğrusu büyük engele takılmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun iktidarı altında bir

■ Makedonya'da bankacılığın gelişmesiyle ilgili şimdiye kadar ki durumlar antik döneme aittir. O zaman kent - devletlerde para basılarak, ödeme ve kambiyo aracı olarak kullanıyorlarmış.

¹ Trpeski L. , Banka Çalışmaları, Üsküp, 2002, s. 21

bütünlük olarak Makedonya coğrafi durumuyla bir gibi ticaret ve bankacılığın gelişmesi için elverişli koşullara sahipti.

Makedonya'nın bölünmesiyle her bölümü dahil olduğu devletin sahte anahtarlığı oldu. Böylelikle ticaret, genelde iktisadi yaşam ve bankacılığın gelişmesinde büyük duraksama hissedildi. Bu dönemde sadece politika mekanizması gelişmekteydi.

■ ■ ■ İki dünya savaşı arasında makedonya'da bankalar

Balkan savaşlarından sonra SHS (Sırbistan- Hırvatistan-Slovenya) Krallığına dahil olan Makedonya'nın Vardar bölümü devletin en az gelişmiş bölümü haline geldi. SHS Krallığının Merkez bankası, merkez banka olarak önce Üsküp'te, ardından Manastır'da şubeler açmıştır. Önemi- ne göre ikinci banka Devlet İpotek Bankasıymış. Bu bankanın şubesi Üsküp'te ve acentesi Manastır'da varmış. Üsküp şubesi çalışmalarında hürolarak, temel faaliyeti lombard kredileri ve banka hesabı kredileriy- miş.

Makedonya'nın daha büyük şehirlerinde diğer bankalar da açılmış- tır.

■ ■ ■ Savaş sonrası yugoslavya'da makedonya cumhuriyeti banka sistemi

HKS –ndan (Halk Kurtuluş Savaşı'nın) hemen sonra banka sistemi deği- şen toplumsal-siyasi sistemin temel özelliği oldu.

Literatürde banka sistemi periyodizasyonunun farklı bölümlerine rastlanır.

Sadece daha önemli değişimler göz önünde bulunursa banka siste- minin gelişmesi şu safhalara bölünebilir:

- Administrasyon – merkezîyetçi dönemde banka sistemi (1945 – 1951),
- Özyönetim koşullarında banka sistemi (1952 – 1971),
- Anayasa değiştirgelerine (amandmanlarına) dayanarak banka sisteminin organizasyonu (1972 – 1976),
- Özyönetimli birleşme ve emek ile araçların birleşmesi esaslarına dayanarak banka sisteminin dönüşümü (1977 – 1989),
- Piyasa ekonomisi prensiplerinin esaslarına dayanarak banka sis- teminin organizasyonu (1990 – 1992).

1. Administratif – merkezîyetçi dönemde banka sisteminin organizasyonu (1045-1951)

1945 yılında ülkenin özgürlüğe kavuşması ardından yeni sosyalist ban- kacıların tesis edilmesi başladı² Önce ülkede mevcut bankalar devlet kontrolü altına alındı, ardından savaş sırasında işgalcinin hizmetine

Resim 2.2.
Antik Makedonya'da metal para.

Resim 2.3.
Üsküp – Makedonya'da YSFC Merkez bankası şubesinin binası.

² Trpeski L. , Banka Çalışmaları, Üsküp, 2002, s. 33

- HKS'dan sonra banka sistemi değişen toplumsal – siyasi sistemin temel özelliklerini almıştır.
- Kurtuluştan sonra banka sistemi sürekli olarak dönüşümde bulundu. Tüm dönüşümlerde bir ortak özelliği ise devletin bankalarda ki yetkilerinin azalmasıdır.
- 1950 yılının başlangıcında işçi özyönetiminin oturtulması toplumsal – ekonomik yaşamın tüm alanlarında ki değişmelerden teşvik edildi.
- 1952 yılının mart ayından 1954 yılının başlangıcına kadar Makedonya'da mono banka sistemi vardı. Fakat banka sisteminin tamamen merkeziyetleşmiş olması iktisadi sistemin merziyetsizleşmesi için bir engeli oluşturduğu anlaşıldı. Bu yüzden 1954 yılından sonraki yıllarda banka sisteminde iki kez merziyetsizleştirme yapıldı.

konulan tüm bankalar devlet tarafından ele geçirildi. Özel bankaların çoğu tasfiye edildi.

Makedonya'da Merkez bankası Üsküp ve Manastır'da olmak üzere iki şube açtı.

Federal, Cumhuriyet ve yerel bankalar kuruldu. Federal bankalar tüm Yugoslavya'da, Cumhuriyet bankaları ise Cumhuriyetlerde faaliyet göstermekteymişler.

Makedonya Cumhuriyetinde ASNOM'un ikinci oturumunda (29.12.1944) kurtuluş savaşının tamamlanması, ülkenin imar ve iskani amacıyla malzeme ve paranın toplanması ödevlerine sahip Makedonya İktisat Bankası kuruldu.

1946 yılı sonlarında banka sisteminde yeni reorganizasyon yapıldı. Tüm Cumhuriyet bankaları feshedildi. Feshedilen bankaların kısa vadeli çalışmalarını Yugoslavya Merkez bankası, uzun vadeli çalışmaları ise Devlet Yatırım Bankası üstlendi. Makedonya İktisat Bankası ise Merkez bankasına dahil edildi.

2. Özyönetim koşullarında banka sisteminin gelişmesi (1952-1971)

1952 yılının Mart ayından başlayarak Makedonya'da mono banka sistemi mevcuttur. Buysa Makedonya Cumhuriyetinde sadece Yugoslavya Merkez bankası'nın var olduğu anlamına gelir. Tüm paraların bir bankaya konsantre edilmeleriyle tüm iktisadi sistemin biricik mali çalışması, biricik ödeme bilançosu ve toplam gelirin sağlanması ile bölüşümünde tam kontrolün sağlanması yönünde çaba harcanmaktaymış. Tamamen merkeziyetçiliğin büyük olumsuzluklara sahip olduğu hemen dile geldi.

Bu yüzden 1954 yılından sonra banka sisteminin iki kez merkeziyetsizleştirilmesi yapıldı.

İlk merkeziyetsizleştirme (desentralizasyon) 1954 – 1961 yılları arasında yapıldı. Bu dönem mono banka sisteminin tasfiye edilmesi dönemi olarak bilinir. Öyle ki Yugoslavya Merkez bankası yanı sıra şu özel bankalar da kuruldu: Yugoslavya Dış Ticaret Bankası, Yugoslavya Yatırım Bankası ve Yugoslavya Tarımcılık Bankası. Cumhuriyetlerde ise çok sayıda komunal bankalar ve tasarruf kurumları kuruldu.

İkinci merkeziyetsizleştirme 1961 – 1965 yılları arasında olup, bu dönemde Merkez bankası sözün gerçek anlamında "bankalar üstü banka" oldu. Merkez bankası ülkenin, bu çerçevelerde Makedonya Cumhuriyeti'nin de, parasal kredi siyasetini uygulamaktaymış. 1965 yılında iktisadi reform başladı. Bu safhada banka sisteminin reorganizasyonunda Merkez bankası yanı sıra şu iş bankaları da katıldı: komersiyel bankalar, yatırım bankaları, komersiyel – yatırım bankaları ve tasarruf kurumları.

3. Anayasa değiştirilerine göre banka sistemi organizasyonu (1972-1976)

1971 yılında getirilen bir dizi yasalar aslında anayasa değiştirilerinin (amandmanlarının) gerçekleştirilmelerini oluşturmaktalar. Yeni ensti-

tüsyonel çözümlere göre Yugoslavya Merkez bankası yanı sıra, cumhuriyet ve özerk bölge halk bankalarından oluşan bir Merkez bankası sistemine dönüşüyor. Tüm bu bankalar beraber olarak biricik para sistemin kurumlarını oluşturmaktalar.³

Yapılan anayasa değişimleri esaslarına dayanarak 1973 yılının başlangıcında Makedonya Merkez bankası özel kurum olarak kuruldu. Bu banka merkez bankaya benzer olarak bir dizi fonksiyonlar kazandı. En önemli fonksiyonları ise şunlardır: iş bankaları primar (birincil) emisyonunda kredi vermek, devlet çapında iş bankaları çalışmalarının kontrol etmek, iş bankalarına döviz para ve kambiyo çalışmaları vb. için yetki vermek.

Makedonya Cumhuriyetinde o dönemde İktisat Bankası'nın yanı sıra Belgrad'ın Yugobanka, Lublana'nın Lublanska Banka ve Bor'un Komersiyel – Yatırım Bankası şubeleri çalışmaktaydı.

4. Para ve emeğin birleşmesi esaslarına dayanarak banka sisteminin dönüşümü (1977 – 1989)

1974 Anayasası Birleşik Emek Bankası kavramının tamamlanması demektir.

1972 – 1976 yılları dönemine kıyasla (o dönemde sadece bir çeşit – üniverzal iş bankaları vardı) banka ağında genişleme (dallanma) görüldü. Öyle ki banka ağının bünyesi şöyle idi:

- a) Halk Bankaları sistemi:
  - Yugoslavya Merkez bankası
  - Cumhuriyet ve Özel bölgeler Merkez bankası.⁴

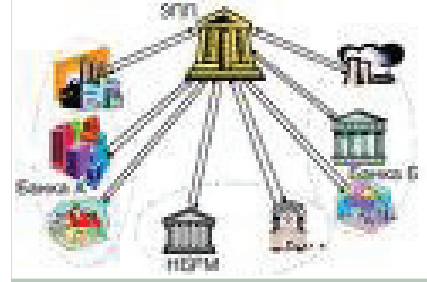
Halk Bankaları sistemi yeni para emisyonu akımlarını oturtular. Para sistemi yasasıyla birleşik emek değerli senetlerinin parasallaştırılması (monetarizasyonu) primar emisyonun temel akımı olarak saptanmıştır. Pratikte bu bir dizi yolsuzluklara ve para enstitüleri kontrolü dışında bulunan yasaya aykırı para emisyonuna neden olmaktadır.

- b) Birleşik Emek Bankaları sistemi:
  - Esas bankalar
  - İç bankalar
  - Birleşmiş bankalar
  - Banka konzorsiyumları.⁵

Birleşik Emek Bankaları'nın ortak özelliği onların Birleşik Emek Bankası olması, doğrusu birleşik emeğin mali servisi olmalarıdır. Aralarında ki fark kurulma biçimi ve gerçekleştirdikleri fonksiyonlarda aranmalıdır.

Resim 2.4.

Ödeme bilançosunun taşıyıcısı olan Ödeme Bilançosu Kurumu.

Kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası

Resim 2.5.

YSFC Merkez bankası Binası.

3 Trpeski L., Banka Çalışmaları, Üsküp, 2002, s.37

4 Aynısı, s. 39

5 Aynısı, s. 39

İŞLETME FAALİYETLERİ

- 1974 yılı Anayasası Birleşik Emek Bankası kavramının tamamlanmasıdır. Bu banka sistemi İç Bankalar, Esas Bankalar, Birleşik Bankalar ve Konzorsiyumlardan oluşur. Onların Birleşik Emek Bankaları ya da servisi olmaları temel özelliğidir.

c) Birleşik emek özyönetim fonları ve tasarruf – kredi örgütleri:

- Tasarruf kuruluşları
- Posta tasarruf kuruluşları
- Tasarruf – kredi kooperatifleri ve tasarruf kredi hizmetleri

ç) Özel mali örgütler

d) Banka örgütleri derneği

5. Banka sisteminin piyasa ekonomisi prensiplerine göre organizasyonu (1990 – 1992)

1985 yılı banka sistemi esaslarına değgin piyasa hükümleri banka sistemi dönüşümünün sadece sistemin büyümesine indirgenmesine katkıda bulundular. Var olan sermayeye karşı faaliyet ve ilişki ise esasta aynı kaldı.

Banka sisteminin yeni organizasyonu bankacılık sürecinin kurulması ve organize edilmesindeki piyasa yasaları ve banka işlerinin gerçekleştirilmelerinde ki müteahhitlik ambiyansı banka sistemi yeni organizasyonunun temel özellikleridir.

Piyasa ekonomisinin canlandırılmasıyla ekonomik yaşamın tüm kesimleri yanında banka kesiminde de nihayet “birleşik emek bankaları” kavramı terk edilerek piyasa ekonomisi anlayışları giderek ün sağladı.

Banka sınırlı sorumluluğa sahip hissedar kuruluşları prensibine göre organize edilen bir nesnedir. Amacı ise belli depozito, kredi ve diğer banka çalışmaları yaparak gelir sağlamaktır.⁶

Bankayı sahipleri – hissedarlar, banka organları çalışmalarına katılma hakkına kullanarak – yönetirler. Onların karar almadaki oy sayısı kurucu fonun büyüklüğü ve banka rezervlerine bağlıdır.

6. 1992 Para bağımsızlığından sonra makedonya cumhuriyeti banka sistemi

1991 Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nın getirilmesi ve Makedonya'nın egemen ve bağımsız devlet olmasıyla, özel sahipliğin dominant katılımıyla mülk plüralizmine dayanan açık piyasa yönelimi ekonomik sistemi kurulmasına yön tutmakla, ekonomik sistemde köklü kuramsal değişmeler için koşullar sağlanıyor.

26 Nisan 1992 yılında para ve döviz politikası alanından birkaç yasanın getirilmesiyle Makedonya Cumhuriyeti'nin 17 Kasım 1991 Anayasasıyla devletin saptanan egemenliği ve bağımsızlığı çerçevelerinde Makedonya Cumhuriyeti'nin parasal bağımsızlığı ilan edildi.⁷

Parasal bağımsızlığını Makedonya Merkez bankası'nın kendi başına banka olarak kurulması izledi. Bu banka paranın dengeliği, para siyaseti ve cumhuriyetin dışa ödemelerin genel likiditesi için sorumludur.

Resim 2.6.
Makedonya Cumhuriyeti
Merkez bankası Binası.

6 L. Tırpeski, Banka çalışmaları, lise 4 ders kitabı, Usküp, 1994

7 L. Tırpeski, Banka çalışmaları, Usküp, 2002, s. 44

Parasal bağımsızlığını yasal ödeme aracı olarak Makedonya Cumhuriyeti parası – Denar'ın – tedavüle sürülmesi de izledi. 1992 yılında Makedonya ilk kez kendi para siyasetini saptadı.

Makedonya Cumhuriyeti'nin parasal bağımsızlığı döneminde banka sistemi kendine özgün reform ve rekonstrüksiyona uğradı. Bu süreçler esasta Makedonya Cumhuriyetinde bankaların sanasyonu, reorganizasyonu ve özelleştirmesi anlamına gelmektedir. Bu değişimleri bankaların kurucu sermayesinin zoraki kanuni artması izlemiş ve bu olgu bankalar sermaye gücü ile rekabet gücünü belli miktarda (gerektiğinden daha az) artması için katkıda bulundu.

Banka sisteminde tüm bu değişmelerle paralel olarak bankaların süpervizör kontrolü de gelişmekteydi. Bu kontrol önce yasa düzenlenmesinin şekillenmesi, ardından ise bankaların dolaylı ve dolaysız sıkı kontrolün ve çalışmalarında borç ödeyebilir kabiliyete (solvantliliğe) sahip bankalara karşı tasfiye - ceza tedbirlerinin alınmalarında gerçekleştirildi. Kurucularının tamamen özel kuruluşlar olduğuna göre parasal bağımsızlığından sonra kurulan bankalar genelde özel bankalardır. Makedonya Cumhuriyeti'nin Yugoslavya bölümü olduğu dönemde kurulan bankalarda özelleştirme seviyesi %60 - %80 oranındaydı.

Makedonya Cumhuriyetinde banka sisteminin rekonstrüksiyonu ve sanasyonu Dünya Bankası misyonu ile öyle denilen FESAC kredinin kullanılması ve İMF tarafından STAND – BY anlaşmasının onaylanmasına ait sözleşmelerde anlaşmaya varılan faaliyetlerin gerçekleşmesine değgin gereken önlemlerin alınmasını olanaklı kılmaktadır.

Bankaların sanasyonu sürecinin hukuki düzenlenmesi ve tanımlanması amacıyla 14 mart 1995 yılında bankaların bir bölümünün sanasyon ve rekonstrüksiyonuna ait Yasa getirildi. O yasa şu temel ilkeleri içermekte:

1. Makedonya Cumhuriyetinde dengeli banka sisteminin tesis edilmesi,
2. Dış borçların düzenlenmesi,
3. Bankalar fonksiyonel sahiplilik bünyesinin kurulması.

Mali ve ekonomik sektörlerdeki değişimler iç ödeme bilançosunda da değişimleri gerektirdi. Temel amaç ise iç ödeme bilançosunda tüm tarafların taleplerine uygun olacak (müvekkil, banka, merkez banka) modern ödeme bilançosunu oluşturmaya idi. 1 Temmuz 2001 yılından itibaren yürürlükte olan Ödeme Bilançosu Yasası⁸ gereğince ödeme bilançosu gerçekleştirmeye değgin aldıkları izin esaslarına dayanarak saptanan kriterleri dolduran bankalar ödeme bilançosu taşıyıcıları oluyorlar. Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası ise ödeme bilançosunda hizmet sunan banka ve diğer kurumların çalışmalarını gözetler.

■ Makedonya Cumhuriyeti banka sisteminden 26 Nisan 1992 yılından başlayarak söz edilebilir. O zaman banka ve banka çalışmalarına ait yasa paketinin getirilmesiyle ülkenin parasal bağımsızlığı gerçekleşti. O zamana kadar Makedonya Cumhuriyeti Yugoslavya Merkez bankası şubesi ve bankalarıyla uzun yıllık geleneğe sahip Yugoslavya SFC banka sistemine dahildi.

■ Parasal bağımsızlığını Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankasının kurulması izledi.

■ Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası parasal dengeliği, para siyaseti ve ülke ile dış ülkelere ait genel likidite için sorumlu, kendi başına bir misyon bankası olarak kuruldu.

Öğretmenlerin dikkatine

Öğrencilere gelişme periyotlarında banka sisteminin gelişmesi dersini tekrarlamalarıyla görevlendirin. Derste kullanacağınız soru listesi aracılığıyla öğrenciler tabula yoluyla farklı gelişme dönemlerinde bankaların kıyaslanmasını yaparak bilgilerinin hangi seviyede olduğunu saptayacaklar.

8 Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi s. 32/2001 yılı.

Tabela 2.1.

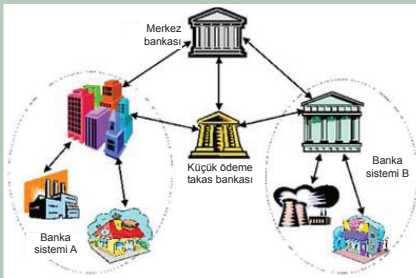
Merkez bankasının temel fonksiyonları

Mekanizma	Faiz oranı
Hazine bonoları	6,00%
Lombard kredisi	7,50%

Kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası (www.nbrm.gov.mk)

Resim 2.7.

Ödeme bilançosunun taşıyıcısı olarak Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası

Kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası

■ ■ ■ Makedonya cumhuriyeti merkez bankası

1991 yılı Makedonya Cumhuriyeti Anayasası Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankasını para dengeliği, para siyaseti ve ülkede ile ülke dışındaki ödemeler tasfiyesi için sorumlu emisyon bankası ve bağımsız banka olarak belirledi.

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası para siyasetinin ana taşıyıcısıdır. Yasa altı belgelerle bankaların çalışmalarını düzenler, bankalar ise diğerleri arasında Merkez bankasında kanuni rezervleri vardır. Merkez bankası yasada yoğun ve ayrıntılı şekilde düzenlenir. Merkez bankası faaliyetlerinin tüm sisteme ve özellikle banka sistemine uzun vadeli neticeleri vardır.

Bir devletin ekonomik bağımsızlığı onun para bağımsızlığını saptar. Bu bağımsızlık ise belli para ve döviz sisteminin uygulanmasıyla ifade edilir. Merkez bankası en üst para iktidarının taşıyıcısıdır. Banka, kredi ve para sistemindeki durumuna göre özel imtiyazlara sahip banka olarak çoğu kez "bankalar üstü banka" olarak adlandırılır.

Merkez bankasının esas rolü dengeli iç ve dış tasfiyeyi ve bununla birlikte ilgili dengeli ve sağlıklı milli para ile bu paranın dengeli kuruunu sağlamaktır. Bu amacını gerçekleştirmek için kredi para siyasetinde içerilen bir dizi mekanizmalar kullanır.

Merkez bankası iş bankaları sisteminde fonksiyonel olarak iki alanla bağlıdır:

- İş bankalarının Merkez bankasından kredileriyle ve
- İş bankalarının Merkez bankasındaki depozitolarıyla.

Merkez bankasının fonksiyonları (görevleri)

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankasının sistemdeki temel fonksiyonları ödev ile çalışmalarını saptamak, Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası'nın her şeyden önce Makedonya Cumhuriyeti para - kredi ve döviz sistemi esaslarının saptanmasında **merkez banka, bankalar üstü banka** olarak yeri ve rolünden kaynaklanmaktadır. Onun fonksiyonları saptanan para ve döviz siyasetinin gerçekleştirilmesine yönelik şu gruplardır:

- Tedavülde para miktarının saptanması,
- İş bankaları tasfiyesinin sürdürülmesi,
- Dışa ödemeler tasfiyesinin sürdürülmesi,
- Kağıt ve demir paranın yayınlanması,
- Devlet hesabına çalışmalar,
- Bilgisayar sisteminin çalışması ve gelişmesi çalışmaları,
- Süpervizör ve müfettiş kontrolü,
- Diğer çalışmalar.

1. Tedavülde para miktarının düzenlenmesi Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası'nın en önemli görevlerinden biridir.

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası tedavülde para miktarını düzenler.⁹ Tedavülde kağıt, demir ve ciro parası vardır.

Ciro parası para kitlesinin en büyük bölümünü oluşturur. Bu nakit para değildir ve tüzel kişiler tarafından ödemelerde en çok kullanılırlar. Demir ve kağıt parayı ise ahalî kullanır. Bunlar toplam para kitlesinin yüzde 20-ni oluşturur ve Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası tarafından tedavüle çıkarılır. Böylelikle MHB bu paranın tedavüldeki kitlesini dolaysız olarak etkiler.

Ciro paralarını İş bankaları her şeyden önce kredi faaliyetiyle tedavüle sürerler. Bu yüzden Merkez bankası belli tedbirler ve tedavülde para kitlesinin saptanması için uygun mekanizmalarla müdahale eder:

1. Tedavülde para kitlesinin kontrol edilmesinde en etkili mekanizmalardan biri banka ve diğer mali kurumlardır. Zoraki rezervi değerinin saptanmasıdır. Her banka kredi potansiyelinin bir bölümünün Merkez bankasında hesapta tutmalıdır. Merkez bankası tedavülde para miktarının gerektiğinden fazla olduğu konusunda ise zoraki rezervi arttırır. Örneğin bankalar kredi potansiyelinin % 15'ni Merkez bankasında zoraki rezerv olarak tuttıkları halde ve Merkez bankası % 5 oranında arttırdığı halde, % 5 oranında krediler için daha az paraya sahip olacakları demektir. Ve ters yönde Merkez bankası tedavülde daha az para bulunduğunu değerlendirdiği zaman zoraki rezervi azaltacak ve tedavülde para kitlesinin arttırılmasını etkileyecektir.
2. Para kitlesinin düzenlenmesinde Merkez bankası değerli senetler satın **alma ve satma mekanizmasını da kullanır**.¹⁰ Merkez bankası değerli senetler satın aldığı zaman para emisyonu yapar, değerli senetler sattığı zaman ise Merkez bankası tedavülde para kitlesini tedavülden çeker.
3. Tedavülde para kitlesi düzenlenmesinin üçüncü mekanizması bankaların **kısa vadeli kredi vermeleridir**.
4. Merkez bankası **eskonto oranıyla** da tedavülde para kitlesini etkileyebilir. Eskonto oranının arttırılması ile bankaların Merkez bankasından kredi alma ilgisi azalır ve bu şekilde bankaların da son kullanıcılara kredi vermeleri için daha az parası vardır. Böylelikle para kitlesinin azalması amacına varılır. Tedavülde paranın arttırılması için tersi yapılır. O zaman Merkez bankası eskonto oranını azaltır, bankaların Merkez bankasında kredi alma ve son kullanıcılara kredi verme ilgisi artar.

9 Makedonya Cumhuriyeti resmi gazetesi, s. 29/96

10 Makedonya Cumhuriyeti resmi gazetesi, s. 29/96

Resim 2.10.

Döviz ve altın şeklinde zoraki rezerv.

Tabela 2.2.

Bankaların zoraki rezerv oranları

Yerli para	10%
Para seçeneği ile yerli para	20%
Yabancı para	13%

Kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası (www.nbrm.gov.mk)

Resim 2.11.

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankasının altın rezervleri

Resim 2.12. Makedonya Cumhuriyetinde tedavülde para.

Kalkandelen menadası (m.ö. IV. Y.y.) bronz figürü, sol tarafta bronz euharistik güvercin, Ohri (XIII. Y.y.).

Renk: koyu kahverengi, ebat 156mm X 70 mm.

Baskı: TDRL Londra (1996),

kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası.

Resim 2.13.

10 denar, 2008'de tedavüle verildi, ebat 24,5 mm, ağırlık 6,6 gr, metal cu 70N, 12ZN 18. 18.11.2008'den tedavülde,

kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası.

5. Merkez bankası tedavülde para kitlesini Makedonya **döviz piyasasında yabancı para satın alma aracılığıyla** da tedavüldeki para miktarını arttırır ya da azaltır. Yabancı paranın satın alınmasıyla tedavüldeki para kitlesi satın alınan dövizler karşı değerinde artar. Döviz piyasasında döviz sattığı zaman ise Merkez bankası satılan dövizlerin denar karşı değerini alır ve bu şekilde denarların tedavülden çekilmelerini etkiler.
6. **Banka depozitolarının satın alınmaları ve satılmaları tedavülde** olan para miktarının düzenlenmesinde yeni piyasa mekanizmasını oluşturmaktadır. Bu mekanizma bankalar transformasyonu ve Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası'nın tamamen bağımsızlığa kavuşmasıyla özel önem kazandı. Depozito satın almakla bankalarda alışverişe plase edilebilecek paranın azaltılması, satılmalarıyla ise tedavülde para kitlesinin arttırılmasına etki yapabilirler.
7. Andığımız bu tedbir ve mekanizmalarla tedavülde para kitlesinin tercih edilen seviyesi sağlanmadığı halde Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası bankaların kredi plasmanları hacminin sınırlandırmasına karar verir. Bu popüler olmayan tedbir devlette mal – para ilişkileri ve para hareketlerinin zedelenmesi olan özel hallerde uygulanır.

2. Banka likiditesinin korunması

Bankalar kendi likiditesi için her zaman hesap yürütmelidirler. (11) İş siyaseti aracılığıyla verilen kredilerin para kaynaklarıyla uyumunu sağlamalıdır. Bankaların likit olmadıkları halde bir devlette belirebilecek olumsuz neticeler çoktur. Bu yüzden Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası da dahil olmakla her merkez banka bankalar likiditesinin korunması için oldukça ilgilenirler.¹² Bu anlamda Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası şu kararları getirir:

- Banka ve tasarruf kuruluşları asgari likiditesinin korunması için değer, koşul ve biçimleri saptar,
- Banka ve tasarruf kuruluşları vade strüktürü zoraki çerçevelerini saptar,
- Likiditenin korunması amacıyla MCHB'da zoraki rezervin korunması biçimini saptar,
- Potansiyel zararlardan korunması için bankalarda özel rezervin sağlanması biçimi ve kullanılmasını saptar,
- Belli değerli senetler esaslarına dayanarak bankaların günlük likiditesinin saptanmasında kısa vadeli kredilerin alınması ve iade edilmesiyle ilgili kredi miktarı ve vadelerini saptar

11 Trpeski L., Paralar ve bankacılık, Üsküp 2003, s. 350.

12 M.C. Merkez bankası Yasası.

3. Dış ödemelerde likiditenin korunması

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası'na dışa olan ödemelerde likiditeyi koruması özellikle emanet edilmiştir. Hak ve yükümlülükleri çerçevelerinde Merkez bankası Makedonya Cumhuriyeti ödeme bilançosunun ve bu çerçevelerde dış ülkelerle kredi ilişkilerinin gerçekleştirilmesini izler.

Makedonya Cumhuriyetinin dış ülkelerle ödemelerdeki likiditesinin korunması amacıyla saptanan döviz siyaseti çerçevelerinde Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası dış ülkelerle ödemelerin önceden bildirmeleri mecburiyeti dış ülkelerle ödemelerde likiditenin korunması amacıyla belli bankaların belli bir döviz miktarı ya da asgari rezerv olarak döviz plasmanlarını bulundurmaları mecburiyeti ve ya sayla yetkili olan diğer tedbirler de öngörebilir. (14)

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası dış döviz piyasalarındaki işlemlere katılabilir.

4. Kağıt ve metal paranın basılması

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası Makedonya Cumhuriyetinde kağıt para ve metal para basmaya değgin hakka sahip biricik kurum olma ruhsatına sahiptir.

Yeni paranın tedavüle sürülmesi kararını Merkez bankası alır ve bu kararda paranın basılma biçimi, para türü ve kağıt ile metal paraların temel özellikleri saptanır.

5. Devlet hesabına çalışmalar

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası devlet gereksinimleri için işler gerçekleştirir, devlet paralarını depozitoya alır ve Makedonya Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri için kredi ve diğer işler yapar. Merkez bankası bir günlük iade süresiyle devlete kısa vadeli kredi verebilir.

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası kredi – para siyaseti, döviz siyaseti ve döviz çalışmaları ile dış ülkelerle kredi ilişkilerini düzenleyen yasalar kontrolünü yapar.

Bankaların **süpervizör fonksiyonunu** da Merkez bankası yetki-sinde bulunduğuna göre bu banka gerçekten "bankalar üstü banka" özelliğini taşır.

6. Enformasyon sisteminin çalışması ve gelişmesi işleri

Enformasyon sisteminin çalışması ve gelişmesi işleri şunu içerir: Ülkede ve ülkenin dış ülkelerle olan ekonomik ilişkilerinde moneter ve kredi hareketleriyle ilgili veri ve enformasyonların kayıtlanması, toplanması, işlenmesi ve belirtilmesi. Amaç ise Makedonya topraklarında yararlananların bu verilerle tanıtılmalarıdır.

Enformasyon sisteminin gelişmesi ve etkili çalışmasının uyumlaştırılması amacıyla Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası getirdiği kanunlarla şunları sağlar:

Resim 1.14.

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası Konseyi 10 ila 50 denarlık metal paranın tedavüle sürülmesini karar bağladı.

- Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası para emisyonu ile yetkili biricik kurumdur.
- Merkez bankası yeni paranın tedavüle sürülmesini karara bağlar, kağıt ve metal paranın türü, değeri ve temel özelliklerini saptar.

13 Trpeski L., Banka Çalışmaları, Üsküp, 2002, s. 350

14 Makedonya Cumhuriyeti Merkez Bankası yasası

- Veri ve enformasyonların kaydı, toplanması, işlenmesi ve transferine değgin biricik metodoloji ve vadeler
- Merkez bankası enformasyon sistemiyle sağlanan verilerin korunmaları

7. Süpervizör ve müfettiş kontrolü

Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası, banka ile tasarruf kuruluşlarının süpervizör kontrolünü ve para politikası tedbirleri ile döviz çalışmaları ve dış ülkelerle kredi ilişkileri, dış ülkelerde mal ve hizmet alışverişi ve banka ile tasarruf kuruluşları tarafından dış ülkelerde iktisadi faaliyetlerin gerçekleştirilmesiyle ilgili yasaların müfettiş kontrolünü gerçekleştirir.¹⁵

Denetim Makedonya Merkez bankasının standartlarına göre yapılmaktadır. Bankalar tarafından Merkez bankasına ibraz edilen dokumentasyon neticesinde denetim işlemleri gerçekleştirilmektedir ve ilgili bankalara yapılan denetim sayesinde gerçekleştirilmektedir.¹⁶

8. Merkez bankasının diğer işleri

Önceden belirtilen işler yanı sıra Merkez bankası şu işleri de yapar:

1. Dış ülkelere ihraç edebilecek altın ve diğer değerli metaller satın alır ve satar.
2. Makedonya Cumhuriyeti'nin dışta tüm borçlanmaların gerçekleşmesi ve ödenmesini yapar.
3. Devletin bütçeden ve fonlardan tüm parasını yönetir ve diğer işler yapar.a.

Merkez bankasının yönetim (idari) organları

Makedonya Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın yönetim organları Merkez bankasının konseyi ve Merkez bankası Güvernörüdür.

Makedonya Cumhuriyeti Merkez Bankası Konseyi merkez bankanın en yüksek karar alma organıdır. Konsey 9 üyeden oluşur. Onlar ise Merkez bankası güvernörü, 2 güvernör yardımcısı ve dıştan 6 üyedir.

Merkez bankası güvernörü konsey başkanıdır.

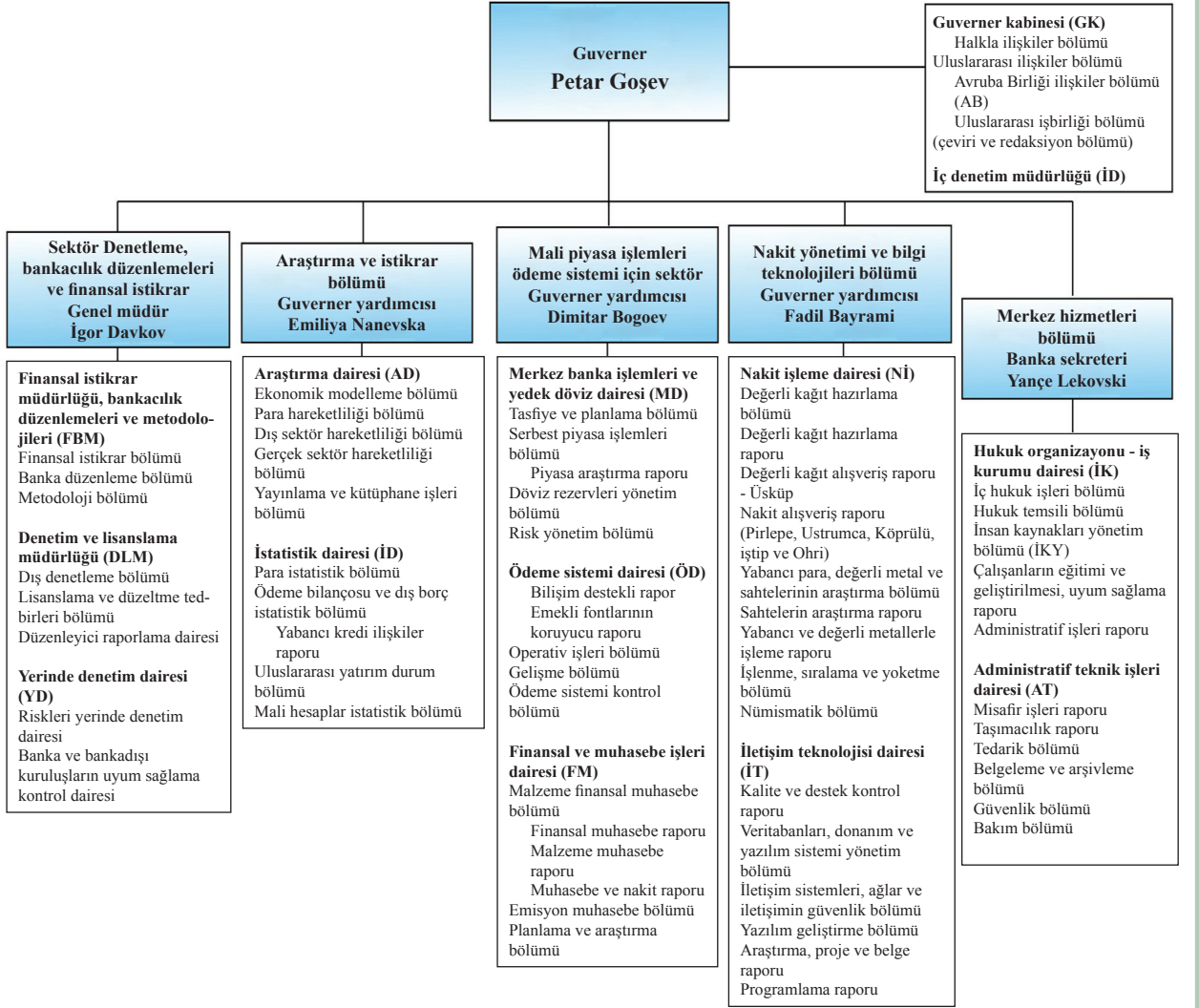
Güvernörün ülkede olmadığı zamanlarda başkanlık görevini güvernör yardımcısı ya da kendisini değiştirmekle yetkili Merkez bankası konsey üyesi yapar. Güvernör yardımcıları hariç, Merkez bankası konsey üyelerini Makedonya Cumhurbaşkanı'nın önerisi üzere Makedonya Cumhuriyeti meclisi 7 yıllığına tayin eder. Güvernör ve yardımcıları hariç Merkez bankası konsey üyelerinin bu göreve tekrar seçilme hakkı yoktur. Merkez bankası konsey üyesinin görev süresi 7 yıldan sonra biter.

¹⁵ Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası Yasası

¹⁶ Aynısı

Grafikon 2.1. Nisan 2010 yılında Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankası'nın organizasyon strüktürü.

Kaynak: Makedonya C. Merkez Bankası (www.nbrm.gov.mk)

Merkez bankası Konseyi ve her üyesi Merkez bankası fonksiyonları ile ödevlerini gerçekleştirilmesi için Makedonya Cumhuriyeti Meclisi önünde sorumludurlar.

Merkez bankası Konseyi oturumlarda karar alır. Oturumlara Maliye Bakanı katılabilir, tartışabilir fakat oy kullanma hakkı yoktur.

Merkez bankası Konsey fonksiyonları Merkez bankası Yasası'nın 61. Maddesinde açıklanmıştır.

Merkez bankasının fonksiyonları şunlardır:

- Para siyaseti amaçları konusunda karar alır,
- Para siyasetinin gerçekleştirilmesine ait tedbir ve mekanizmaları saptar ve bu siyasetin gerçekleşmesini izler,
- Denarın döviz kuru politikasını saptar,

- Merkez bankasının mali plan ile yıllık hesabını hazırlar,
- Merkez bankası tüzüğünü hazırlar,
- Yeni kağıt ve metal paranın tedavüle sürülmesi ve tedavülden çekilmesi konusunda karar alır,
- Altın ve diğer değerli metallerin satın alınmaları biçimi ve koşullarını saptar,
- Denetim ve süpervizörlüğü gerçekleştirme kuralları ve standartlarını saptar,
- Banka ve tasarruf kuruluşlarına verilen kredilerin sağlanması için mekanizmaların kullanılmaları ve türlerini saptar,
- Ana sermayenin değeri, kullanım amacı ve biçimini saptar,
- Döviz rezervlerin yönelme politikası hakkında karar alır,
- Yarı yıllık ve yıllık raporu onaylar,
- Revizyona ait yetkili kuruluşun seçimini yapar ve Merkez bankası revizyon raporunu onaylar,
- İç revizyon hizmeti çalışma programını hazırlar,
- İç revizyon hizmetinin çalışmasını denetler ve hizmetlerin çalışma raporlarını onaylar,
- Güvernör tarafından getirilen karar belgeleri üzerine sunulan şikayetleri görüşür ve karar alır,
- Yasayla Merkez bankası yetkisine konulan ve Merkez bankası Güvernörünün yetkisinde bulunmayan diğer sorular hakkında da karar alır,

Resim 2.15.
Banka gişesinde kambiyo çalışması

Merkez bankası güvernörü Merkez bankasını temsil eder,

Merkez bankası güvernörü Merkez bankası yasasıyla Merkez bankası Konseyi'nin yetkisinde bulunmayan Merkez bankasını çalışma-sıyla ilgili karar ve diğer kararlar alır ve alınan karar ve diğer genel belgeler hakkında ilk oturumda Merkez bankası konseyini haberdar eder.

Güvernör ise Merkez bankası konseyinin getirdiği genel belgelerin yegane tatbik edilmesi hakkında talimatlar getirir.

Merkez bankası Güvernörünü Makedonya Cumhurbaşkanı'nın tek-lifi üzere 7 yıllığına, bir seçim hakkı da dahil, Makedonya Cumhuriyeti Meclisi tayin eder ve görevinden alır.

Çalışması hakkında Güvernör Makedonya Cumhuriyeti Meclisi önünde sorumludur.

Merkez bankasında üç güvernör yardımcısı tayin edilir. Onları gü-vernörün önerisi üzere 7 yıllığına ve artı 1 seçim hakkıyla Makedonya Cumhuriyeti Meclisi tayin eder. Güvernör, güvernör yardımcılardan birini kendisini değiştirmekle yetkilendirir.

Güvernör yardımcılarının tayini sırasında Makedonya Cumhuriyeti Meclisi, Meclisin tayin ve atamalar Komisyonunun önerisi üzere hangi

Güvernör yardımcılarının Merkez bankası konsey üyeleriklerini karara bağlar.

Güvernör yardımcıları çalışmaları için Makedonya Cumhuriyeti Meclisine sorumludurlar.

Merkez bankası görev ve yetkilerini gerçekleştirmesi sırasında uluslararası mali enstitü ve örgütlere üye olabilir. Merkez bankası çalışmalarında gelir ve giderler gerçekleştirir. Gelirlerin fazlası (net kazancın %85'i) devlet bütçesinin geliridir. Giderlerin fazlası genelde Merkez bankasının genel rezervlerinden kapatılır. Kapatılmayan bölümü ise Makedonya Cumhuriyeti Bütçesinden nakit para ya da borçlanma tahvillerinin yayımlanmasıyla kapatılır.

Merkez bankası Konseyi Mali plan ve yıllık hesabı getirir. Onlar uluslararası muhasebecilik standartlarına uygun olarak hazırlanır ve Merkez bankasının yayımladığı yıllık raporun ayrılmaz bölümüdürler. Yıllık hesabı uluslararası standartlara göre revizyon kuruluşu denetler ve değerlendirir ve bu amaçla revizör raporu hazırlar ve bu raporu yayımlar.

Çalışması hakkında Merkez bankası Makedonya Cumhuriyeti Meclisine yıllık ve yarım yıllık rapor, süpervizör ve banka ile tasarruf kuruluşlarına alınan tedbirler hakkında yıllık ve yarım yıllık rapor ile döviz rezervlerin kullanılması hakkında yıllık ve yarım yıllık rapor sunar. Merkez bankası bu raporları hazırladıklarından itibaren en geç 6 ay içinde yayınlamalıdır.

■ ■ ■ Banka kavramı ve tanımı

Sosyalist iktisadileştirme sistemi 20. Yüzyılın başlangıcında hızlandırılmış bir biçimde çökmekteydi. İlk on yılın başlangıcında bankacılıkta en köklü ve en radikal reformlar olageldi. Bankalar yasası getirildi. Bu yasayla özyönetim ve birleşik emeğe dayanan ve ya onları izleyen banka sistemi terk edildi ve banka çalışmalarında ekonomik ve piyasa kategorilerinin ve uluslararası ilke ile standartlarının uyumlaştırılması ve katılımları başladı. Yasa ilk kez bankaların hissedarlar (anonim) şirketi olarak kurulması imkanını tanıdı.

Banka sistemi gelişmesini farklı dönemlerde bankaların kavramı ve tanımı hakkında farklı anlayışlar görülmüştür. Günümüzde banka tüm hak ile görevlere sahip anonim şirket olarak tanımlanır. Bu hak ile görevler söz konusu organizasyon tipinden kaynaklanır.

Banka hissedar şirketi olarak merkezi Makedonya Cumhuriyetinde olmakla ve Makedonya Cumhuriyeti Merkez bankasından banka işleri yapma izni olması üzerine kurulur. Demek ki, banka temel faaliyetinin depozitoların toplanması ve onları kendi hesabına kredi ya da diğer yatırımlar olarak plase eden tüzel kişidir.

Banka sistemimizde univerzal bankalar domine bankalardır ve bu terim Makedonya Cumhuriyetinde tüm bankalar için geçerlidir.

Öğretmenin dikkatine

Bu dersin sonunda öğrencileri malzemeyi sistematize etmeleri konusunda görevlendirin. Öğrencileri 6-7 kişilik gruplara ayırarak kullanacağınız soru pusulasında Merkez bankası ve diğer bankalarda yönetim organlarına ait sorular sorunuz. Yönetim organlarının kıyaslanmaları ve kararlar çıkarmalarını öğrencilerden talep ediniz

Univerzal banka faaliyetinde kısa vadeli ve uzun vadeli faaliyetler içerir; doğrusu komersiyel ve yatırım bankası arasında bir karışım bankasıdır, kimi kez ise iş bankası gibi de çalışır.¹⁷

Bu banka tipi mali ve iktisadi sermayenin sıkça birleşmesinin ifadesidir. Çünkü şirket bu bankada tüm mali ihtiyaçları için kreditörünü bulurken banka kendisi için müşterisinin yekün mali durumunu göz önünde bulundurmasını ve kontrolünü sağlar.

Bu tür univerzal bankaların sayısı sanayi bakımından gelişmiş ülkelerde kabarıktır.

Banka mali faaliyetleri

Banka anonim şirketi esaslarına (prensibine) dayanarak çalışan piyasa öznesidir. Bu sırada elde edilen mali sonuçlar ya da kar ilgisi bankaların temel motivini ya da banka paralarıyla ilgili tüm kararların alınması sırasında kar esas motivi oluşturmaktadır.

Banka faaliyeti açısından bakıldığı halde Makedonya Cumhuriyetinde banka kanunları univerzal banka tipini tanıtır. Doğrusu öyle denilen umumi tip bankalardır söz konusu olan. Bankalar kendi adına ve kendi hesabına ve başka kişilerin adına ve hesabına çalışır.

Banka şu mali faaliyetleri gerçekleştirir:

- Depozito ve diğer iade edilen para kaynaklarını toplamak,
- Faktoring ve ticari işlemler dahil olmakla birlikte ülkede kredi vermek,
- Faktoring ve ticari işlemler dahil olmakla birlikte ülke dışında kredi vermek,
- Cari belgelerin – araçların (para kartları, çekler, yolcu çekleri, kredi belgeleri) verilmesi ve administrasyon edilmeleri,
- Özel yasayla düzenlendiği halde elektronik paraların verilmesi,
- Mali lizing,
- Kambiyo işleri,
- Döviz satın alımı dahil olmakla ülke ve ülke dışında ödeme alışverişi,
- Hızlı para transferi,
- Cari garantiler, avaller ve diğer garanti belgelerinin verilmesi,
- Sef, emanet ve depoların kiralanması,
- Para piyasası mekanizmalarıyla ticaret (tahvil çekler, depozito sertifikası),
- Değerli metallere de dahil olmakla birlikte döviz ticareti,
- Değerli senetlerle ticaret,
- Mali derivatlarla ticaret,
- Müşterilerin emri ile hesabında değerli senet, para ve portfolyoyu yönetmek,

¹⁷ Aştalkoski S., Banka çalışması, Üsküp 2007, s. 38

- Mülk koruyucusu banka hizmeti sunmak,
- Değerli senetler satın almak ve satmak, garanti sunmak ve değerli senet emisyonu ve plasmanı,
- Sigorta poliçelerin satımında aracılık yapmak,
- Borç ve kredilerde arabuluculuk anlaşmalarının hazırlanması,
- Tüzel kişiler kredi kabiliyeti enformasyonların işletilmeleri ve analizi,
- Ekonomik – mali danışma gerçekleştirmek,
- Bir bankanın yapabileceği yasayla saptanan diğer mali faaliyetleri gerçekleştirme.

Banka dolaysız olarak sanayi, ticaret ya da diğer mali özellikli olmayan faaliyetler gerçekleştirmez.

Tabela 22. Ahali ve tüzel kişilere ait banka işlerin türleri

Ahali	Tüzel kişiler
Depozitolar	Ülkede ödeme alışverişi
Krediler	Dış ülkelere ödeme alışverişi
Akımlı işlem hesapları	Elektronik bankacılık
Elektronik bankacılık	Kredi, garanti, akreditifler
Cari kartları	Depozitolar
Kambiyo işleri	Devlet kıymetli evrakları
Para transferi	Hesaplar
Devlet kıymetli evrakları	Döviz piyasası
Geri kalan hizmetler	Geri kalan hizmetler

Kaynak : NLB Tutunska Banka – www.nlbtd.gov.mk

Banka kurmak

Banka esas faaliyetinin depozito ve diğer iade edilen para kaynaklarının toplanması ve kendi adına ile hesabına kredilerin verilmesi olduğu ve Bankalar yasası hükümlerine ve uygun Merkez bankası guvernörünün izniyle kurulan tüzel kişidir.

Banka depozito işleri, kredi işleri, ülkede ve dışta ödeme bilançosuyla değerli evraklar işleri ve Banka kurmak Yasasına uygun diğer banka işleri gerçekleştirmek için kurulur.

Banka Merkez bankasından banka işleri gerçekleştirmek için merkezi Makedonya Cumhuriyetinde olan anonim şirketi olarak kurulur.

Banka yerli ve yabancı kişiler (banka hissedarları) kurabilir.

Banka, yapacağı mali faaliyetler türü ve hacmi ile bu faaliyetlerden ileri gelen rizikolara bağlı olarak belli bir sermaye seviyesi sağlamalıdır. Banka hisse senetleri yayımlamakla kendi sermayesini arttırabilir. Banka yönetimi hakkı da dahil olmakla birlikte senetlerin sahiplik bünyesinin değiştirilmesi için Merkez bankası hemfikirlik verir.

Banka kurucuları bankanın kurulması ve çalışması izni alması için Merkez bankasına talep sunarlar. Talepte işbu evrak ile enformasyonlar içerilir:

- Bankanın kurulmasına ait belge önerisi,
- Çalışma ebatları,
- Banka ismi önerisi,
- Sermaye miktarı ve paraların ödeneceklerine ait beyanat,
- Sermayenin ödenmesinde para kaynakları,
- Kamu ödeneklerinin devamlı ödemeleri hakkında yetkili kuruluştan belge,
- Kurucuların kimliği ve her birinin hisse senedi sayısı hakkında bilgi,
- Kurucuların mali durumu hakkında belge,
- Son beş yılda profesyonel tarihi dahil, işleri yürütme organının kimliği, eğitimi ve deneyimi hakkında enformasyon,
- Bankanın organizasyon strüktürü,
- Bankanın yapacağı finansman etkinlikleri;
- Gelecek üç yıla ait mali raporların projeksiyonu,
- Enformasyon sistemi ve teknik donanım hakkında enformasyon.

Bunların yanı sıra Merkez bankası ek enformasyon ve belgeler arayabilir.

Talep üzere komple talebin sunulmasından itibaren üç ay içinde Merkez bankası güvencörü geçici izin ya da ret kararı çıkarır.

Banka Tüzüğü çalışma izninin verilmesine ait karar belgesinin alınmasından itibaren 30 gün içinde onaylanır. Banka ise 90 gün içinde çalışmasına başlamalıdır.

Merkez bankası güvencörü bankanın kurulması ve çalışmasına ait izni feshedebilir. Merkez bankası verilmesinden ya da feshedilmesinin kesinleşmesi tarihinden itibaren yedi gün içinde yayın basında bankanın kuruluşu ve çalışmasına ait belgenin verildiğini ya da feshini yayımlamalıdır.

Banka yönetmek

Bankanın organları şunlardır: Meclis, Gözetim Heyeti, Rizikoları Yönetme Heyeti, Revizyon Heyeti, Yönetim Heyeti ve tüzükle saptanan diğer organlar (Kredi Heyeti ve başkaları).

Banka tüzüğüyle banka organlarının sayısı, bünyesi, yetkileri, hakları, görevleri, yükümlülükleri, sorumlulukları ve çalışma biçimi ile özel

hak ve sorumluluklara sahip kişilerin sayısı, görev süresi, yetkileri, hakları, sorumluluk ile tayin edilme koşulları ayrıntılı olarak düzenlenir.

Bankanın yönetilmesi Bankalar Yasası hükümleri ve uluslararası standartlara dayanarak Merkez bankası Konseyince saptanan iyi korporasyon yönetimi kurallarına uygun olmalıdır.

Banka Meclisi en azından yılda bir toplanır. Bankanın yıllık toplantısı yılın altı ayının geçmesinden önce muhakkak yapılmalıdır.

Banka yıllık toplantısının düzenlenmesi ardından 15 gün içerisinde banka Merkez bankasına yapılan toplantı tutanağıyla birlikte malzeme ve alınan kararları da sunmalıdır.

Banka Meclisi şu işleri yapar:

- Banka tüzüğünün ve tüzüğün ek ile değişmelerini onaylar,
- Bankanın iş siyaseti ve gelişme planını onaylar,
- Bankanın mali planını onaylar,
- Bankanın çalışmalarına ait yıllık raporu ve gözetimi kurulu tarafınca bu belge hakkında hazırlanan yazılı düşünceyi görüşüp onaylar,
- İç revizyon hizmetinin yıllık çalışma raporunu ve belge hakkında gözetim heyetinin yazılı düşüncesini görüşüp onaylar,
- Revizyon heyetinin çalışma raporunu görüşür,
- Revizyon kuruluşunun raporunu ve bu belge hakkında gözetim heyetince hazırlanan yazılı düşünceyi görüşüp onaylar,
- Bankanın yıllık hesabı ve mali raporlarını onaylar,
- Elde edilen karın kullanılması ve bölüşülmesi ya da zararların kapatılması hakkında karar alır,
- Banka hisse senetlerinin yeni emisyonu hakkında karar alır,
- Bankanın tüzük değişimleri ve kapatılması hakkında karar alır,
- Denetleme Kurulu ve Denetim Kurulu üyelerini atanması ve görevden alınmaları,
- Revizyon kurulu üyelerini seçiyor,
- Net borçlular listesini kabul eder,
- Banka kurallarına göre öngörölmüş sorunlarla ilgili çözümler getiriyor.

Gözetim Heyeti: En az 5 en çok 9 üyeden oluşur. Heyet üyelerinin görev süresi dört yıldır. Üyeler aralarında başkan seçerler. Heyet en azından ayda bir kez toplantı yapar.

Gözetim heyeti yönetim heyetinin çalışmalarını gözetler, mali faaliyetler gerçekleştirme siyasetlerini onaylar ve onların uygulanmasını gözetler.

Gözetim heyeti iyi çalışmalar ve yönetim ile bankanın dengeliğini olduğu gibi Merkez bankasına zamanında ve tam mali raporlar sunmayı sağlamalıdır.

Gözetim heyeti şu işleri de yapar:

- Bankanın iş siyaseti ve gelişme planını onaylar,
- Banka yönetim heyetinin üyelerini tayin eder ve görevinden alır,
- Rizikoları yönetme heyeti üyelerini tayin eder ve görevinden alır,
- Bankanın mali planını onaylar,
- İç kontrol sisteminin oturtulması ve organizasyonunu onaylar,
- İç revizyon hizmetini organize eder ve hizmetteki çalışanları tayin eder ve görevinden alır,
- İç revizyon hizmetinin yıllık planını onaylar,
- Enformasyon sisteminin sağlamlık politikasını onaylar,
- Bankayı rizikoyla yönetme politikasını onaylar,
- Banka meclisinin getirdiği belgeler dışında, bankanın çalışma plan ile programlarını ve genel belgelerini onaylar,
- Banka yönetim kurulu çalışmalarına ait raporları gözden geçirir,
- Rizikolarla yönetme heyetinin raporlarını görüşür,
- Revizyon heyeti raporlarını görüşür,
- Bankanın yasalara uygun çalışma kontrolünü sağlanmasıyla görevli kişi ya da hizmetin raporlarını görüşür,
- Bankanın yıllık hesap ve mali raporlarını onaylar,
- Bankanın net borçlular listesini onaylar,
- Bankanın kendi araçlarından %10 oranında bireylere borçlarını onaylar,
- 100.000 denarı aşan bankanın kişilerle işlemlerini onaylar,
- Merkez bankası ve Makedonya Cumhuriyeti dışında bankanın kendi araçlarından % 5 oranında daha büyük kapital bölümlerin ve değerli senetlerin elde edilmesini onaylar,
- Revizyon heyetinin revizyon derneğinin kurulmasına değgin önerisini onaylar ve uygun revizyonun sağlanması için sorumludur,
- İç revizyonun gerçekleştirilmesi politikasını ve prosedürlerini onaylar, prosedür ve etkili olmasını iç kontrol heyetine uygun olup olmadıklarını gözetler ve onun raporlarını gözden geçirir,
- Merkez bankası, Kamu Gelirler İdaresi ve diğer yetkili kurumlardan sunulan süpervizör ve diğer raporları gözden geçirir ve bankanın çalışmalarında saptanan uyumsuzluk ile zayıflıkların ortadan kaldırılması için gereken tedbir ve faaliyetleri gerçekleştirir,

- Bankanın yıllık çalışma raporunu onaylar ve bu konuda banka meclisine yazılı rapor sunar,
- Revizyon derneği raporunu gözden geçirir ve bu konuda hissedarlar meclisine yazılı düşünce sunar,
- İç revizyon hizmetinin yıllık raporu konusunda banka meclisine yazılı düşünce sunar,
- Bankanın etik kodeksini onaylar ve
- Revizyon heyetinin çalışma tüzüğünü onaylar.

Gözetim heyeti üyeler ve toplu açılan yılda en az bir defa kendi çalışmalarını değerlendirir ve bu konuda banka meclisine düşünce sunar.

Rizikoları yönetme heyeti en azından 3 en çok 9 üyeden oluşur. Heyet üyeleri bankada çalışan ve özel hak ile sorumluluklara sahip çalışanlar arasından seçilir. Banka yönetim heyetinin bir üyesi muhakkak rizikolarla yönetme heyetinin üyesidir. Bu heyet en azından haftada bir toplanır.

Rizikoları yönetme heyeti şu işleri de yapar:

- Bankanın riziko derecesini sürekli izler ve değerlendirir ve bankanın rizikolara maruz kalmasında zararların minimize edilmesi için kabul edici seviyeyi saptar,
- Rizikoları yönetme politikası oturtur ve onların uygulanmasını izler,
- Merkez bankasıyla ilgili rizikolarla yönetmeye ve bankanın bu rizikolara maruz kalması yasalarının uyumluluğunu izler,
- Bankada rizikolarla yönetim sistemlerini değerlendirir,
- Bankanın yüzleştiği belli rizikoları yönetme konusunda kısa vadeli ve uzun vadeli stratejiler saptar,
- Bankada rizikoları yöneten hizmetler tarafından hazırlanan bankanın rizikolara maruz kalması konusundaki raporları analize eder ve strateji, tedbir ile rizikolardan korunma mekanizmaları önerir,
- Rizikolarla yönetimde iç kontrol sistemlerinin çalışması ve etkili olup olmadığını izler,
- Rizikolarla yönetimin banka performansına olan neticeleri analize eder,
- Rizikolarla yönetim konusunda önerilen strateji, tedbir ve rizikolardan korunma mekanizmalarını analize eder,
- Gözetim heyetini en azından ayda bir, revizyon heyetini ise en azından 3 ayda bir bankanın riziko pozisyonları, rizikolarla yönetme stratejisindeki değişimler, rizikolarla yönetimin banka performansına etkisi ve bireyler ile toplu olarak çalışmaların korunması konusunda alınan tedbir ve mekanizmalar hakkında bilgi sunar,

- En az haftada bir giriş çıkışları bankaya bağlı kişilerle kontrol eder , her ayın en geç 15 ine kadar denetim kuruluna rapor sunar.

Revizyon heyeti çalışmaları konusunda gözetim heyeti ve banka meclisine yıllık rapor sunar,

Yönetim heyeti: En az 5 en çok 9 üyeden oluşur. Heyet üyelerinin görev süresi dört yıldır. Üyeler aralarında başkan seçerler. Heyet en azından ayda bir kez toplantı yapar. Gözetim heyeti yönetim heyetinin çalışmalarını gözetir, mali faaliyetler gerçekleştirme siyasetlerini onaylar ve onların uygulanmasını gözetir. Gözetim heyeti iyi çalışmalar ve yönetim ile bankanın dengeliğini olduğu gibi Halk Bankasına zamanında ve tam mali raporlar sunmayı sağlamalıdır.

Gözetim heyeti şu işlerden de anlamalıdır:

- Bankanın iş siyaseti ve gelişme planını onaylar;
- Banka yönetim heyetinin üyelerini tayin eder ve görevinden alır;
- Rizikoları yönetme heyeti üyelerini tayin eder ve görevinden alır;
- Bankanın mali planını onaylar;

Denetim heyeti tarafından istenmesiyle gözetim heyeti en az üç ayda bir toplanmaktadır. Banka meclisinin getirdiği belgeler dışında, bankanın çalışma plan ile programlarını ve genel belgelerini onaylar.

Gözetim heyeti şu işleri de yapar:

- Halk bankası, Makedonya Cumhuriyeti dışında bankanın kendi araçlarından % 5 oranında daha büyük kapital bölümlerin ve değerli senetlerin elde edilmesini onaylar;
- Revizyon heyetinin revizyon derneğinin kurulmasına değgin önerisini onaylar ve uygun revizyonun sağlanması için sorumludur;
- İç revizyonun gerçekleştirilmesi politikasını ve prosedürlerini onaylar, prosedür ve etkili olmasını iç kontrol heyetine uygun olup olmadıklarını gözetir ve onun raporlarını gözden geçirir;
- Halk bankası, Kamu Gelirler İdaresi ve diğer yetkili kurumlardan sunulan süpervizör ve diğer raporları gözden geçirir ve bankanın çalışmalarında saptanan uyumsuzluk ile zayıflıkların ortadan kaldırılması için gereken tedbir ve faaliyetleri gerçekleştirir;
- Bankanın yıllık çalışma raporunu onaylar ve bu konuda banka meclisine yazılı rapor sunar;
- Revizyon derneği raporunu gözden geçirir ve bu konuda hissedarlar meclisine yazılı düşünce sunar;
- İç revizyon hizmetinin yıllık raporu konusunda banka meclisine yazılı düşünce sunar;
- Bankanın etik kodeksini onaylar ve

- Revizyon heyetinin çalışma tüzüğünü onaylar.
- Gözetim heyeti üyeler ve toplu açılan yılda en az bir defa kendi çalışmalarını değerlendirir ve bu konuda banka meclisine düşüncelerini sunar.

Yönetim heyeti: En az 2 en çok 7 kişiden oluşur. Heyet üyeleri bankada kadrolu eleman olmalıdırlar.

Bankanın yönetim heyeti şu işleri yapar:

- Bankayı yönetir;
- Bankayı temsil eder;
- Banka meclisi ve gözetim heyetinin kararlarını icra eder, doğrusu bu kararların uygulanması için çaba harcar;
- Banka çalışmalarının ilerletilmesi için girişim başlatır ve teklifler sunar;
- Bu yasa ve banka tüzüğü hükümlerine uygun olarak özel hak ve sorumluluklara sahip kişileri tayin eder ve görevinden alır;
- Bankanın iş siyaseti ve gelişme planını hazırlar;
- Bankanın mali planını hazırlar;
- Toplam borçlular listesini hazırlar;
- Banka enformasyon sisteminin sağlamlığı politikasını hazırlar;
- Bankanın yıllık çalışma raporunu hazırlayıp gözetim heyetine sunar;
- Bankanın etik kodeksini hazırlar.

Yönetim heyeti şu konularda sorumludur:

- Yasalara uygun bankanın çalışması için koşulların sağlanması;
- Bankanın çalışmalarında yüzleştiği rizikoların yönetimi ve izlenmesi;
- Belli öz araçlar seviyesinin sağlanması ve sürdürülmesi;
- Bankanın tüm çalışma alanlarında iç kontrol sisteminin çalışması;
- Banka iç revizyon hizmetinin engelsiz çalışması, doğrusu iç revizyon hizmetini banka çalışanları belgelerini gözden geçirmesi ve faaliyetlerin engelsiz gerçekleştirilmesi;
- Bu yasanın 99. Maddesine uygun olarak çalışanların engelsiz çalışabilmeleri; doğrusu çalışanların ve hizmetlerin belgeleri gözden geçirebilmeleri ile yetkilerin engelsiz uygulanmaları;
- Bankanın ticari ve diğer belgelerini hazırlamak ve işletme belgelerini hazırlamak ve muhasebecilik ile muhasebe standartlarına uygun olarak mali ile diğer raporların hazırlanmasını sağlamak;
- Zamanında ve tam mali bilgiler sunmak;

- Yasa ve yasaya uygun olarak getirilen belgelere dayanarak Halk bankasına sunulan raporların devamlılığı ve tam olduklarını sağlar ve
- Guvernörün bankaya verdiği tedbir ya da cezaların uygulanması.

Banka ,yönetim heyeti çalışmaları hakkında gözetim heyetine sorumludur. Ayda en azından bir defa gözetim heyetine çalışmaları hakkında bilgi sunarlar.

Yönetim heyeti şu hususlarda gözetim heyetini hemen haberdar etmelidir:

- Banka likiditesinin ya da borç ödeme becerikliğinin kötüleşmesi;
- Yasaya uygun olarak bankanın kuruluşu ve çalışmaları hakkında çalışma izninin alınması ya da belli mali faaliyetinin yasaklanması esaslarının var olduğu halde;
- Banka araçlarının yasaya uygun olarak saptanan seviyenin altında olduğu zaman;
- Halk bankası süpervizör ve gözetim teşhisleri esnasında ve
- Kamu Gelirler İdaresi işe diğer kontrol organları teşhisleri sırasında.

Banka iç revizyon hizmeti. Banka gözetim heyeti bankanın bağımsız organizasyon bölümü olarak iç revizyon hizmetini kurmalıdır.

Bu hizmetin organizasyonu, hak sorumluluk ve bankanın diğer organizasyon bölümleriyle ilişkileri ve banka revizyon hizmeti yöneticisinin seçilmesi konusunda sorumluluk ve koşulları gözetim heyeti düzenler.

İç revizyon hizmeti, banka çalışmalarında yasallık, adalet ve hızlılığın sürekli ve tam revizyonunun sağlanmasını şu yollarla sağlar:

- İç kontrol sistemlerinin uygunluğu ve etkili oluşunun değerlendirilmesi;
- Rizikolarla yönetim politikalarının uygulanmasını değerlendirilmesi;
- Enformasyon sisteminin oturtulmasının değerlendirilmesi;
- Ticari belgeler ve mali raporların tam ile gerçek olmalarının değerlendirilmesi;
- Yasalara uygun olarak haber sunmada tam, gerçek ve zamanında bilgi sunmak;
- Yasa etik kodeksi politika ve prosedürlerin saygılanmasının izlenmesi;
- Para aklamanın önlenmesi sistemlerinin değerlendirilmesi ve
- Bankanın ek hizmetler konusunda diğer kuruluşlardan aldığı hizmetlerin değerlendirilmesi.

İç revizyon hizmeti, iç revizyon prensip ve standartları, etik kodeks ve hizmetin çalışma prosedürlerine uygun olarak faaliyetlerini gerçekleştirir.

İç revizyon hizmetinde çalışanlar, banka kadrolu elemanı olarak sadece bu hizmette görev yaparlar. Hizmette çalışanlardan en azından biri yetkili revizör görevini gerçekleştirir.

Banka çalışanları ,bu hizmette çalışan kişilere elinde bulunduğu belgeleri revizyon hizmeti çalışanlarına aradıkları zaman sunmalı ve gereken diğer enformasyonları vermelidirler.

İç revizyon hizmetinin hazırladığı yıllık çalışma planını gözetim heyeti onaylar.

İç revizyon hizmeti, kontrol sırasında aşağıdaki hususları saptadığı halde gözetim heyeti ve yönetim heyetini hemen haberdar etmelidir:

1) Rizikolarla yönetim standartların saygılanmayışı (bu yüzden bankanın likiditesi ya da borç ödeme becerisi zedelenebilir)

2) Yönetim heyetinin yasa, genel belge ve bankanın iç prosedürlerini saygılamadığı halde.¹⁸

Gelişmeyi desteklemekle görevli Makedonya Bankası

Gelişmiş ülkeler ve geçiş döneminde bulunan ülkelerde ki gelişmeler banka sisteminde gelişme bankalarının öneminin büyük olduğunu doğrulamaktadır. Makedonya'da ki ekonomik gelişmeler, iktisadının kısa vadeli ve uzun vadeli finansmanında ki sınırlı hacımı göz önünde bulundurarak Makedonya Cumhuriyetinde Gelişme bankasının kurulması bir ihtiyaç olarak belirdi. Bu, özellikle küçük ve orta şirketler ve ihracat sektöründe ifade edildi. Bu nedenlerden 1998 yılında Makedonya Cumhuriyeti gelişmeyi desteklemekle görevli Gelişme Bankası kuruldu.¹⁹ Bu bankanın temel amacı küçük ve orta ölçekli şirketlerin gelişmesinin teşvik edilmesi ve ihracatın desteklenmesidir.²⁰

Bu bankanın amacı, Makedonya Cumhuriyeti stratejik politikaları amaç ile hedeflerine uygun olarak Makedonya iktisadisi gelişmesini desteklemektir.

Bu banka, Makedonya Cumhuriyetinin hissedar olduğu biricik Anonim şirkettir.

Bu bankanın esas ödevi gelişmeyi desteklemek olup bunu şu sektörler aracılığıyla gerçekleştirir:

- Küçük ve orta ölçekli şirketlerin finansmanı;
- İhracatın desteklenmesi;
- Dıştan kredi ve hibelerin alınması;

Banka çalışmaları şunlardır:

- Orta vadeli ve uzun vadeli kredilerin sağlanmasıyla küçük ve orta ölçekli şirketlere çalışma imkanları sağlamak amacıyla kredilerin sağlanması;
- İhracattan sağlanan kredilerle ihracatın finansmanı;
- Dıştan sağlanan kredilerle kredi garantilerin verilmesi;

18 Bankalar yasası, MC resmi gazetesi, s. 67/07, 90/2009, 67/2010

19 MC Resmi gazetesi, s. 24/98, 6/2000

20 Trpeski L., Paralar ve bankacılık, s. 551

- Dıştan sağlanan paraların komersiyel ve komersiyel olmayan rizikolardan sigortası ve yeniden sigortasının sağlanması,²¹

Makedonya'nın gelişmeyi destekleme bankasının organları şunlardır: meclis, gözetim heyeti, yönetim heyeti, rizikolarla yönetim heyeti, revizyon heyeti ve bankalar yasası ile söz konusu bankanın tüzüğüne uygun olarak öngörülen diğer organlar.

Bu bankanın gözetim heyeti 5 üyeden oluşur. Üyeleri hakkında, önceden guvernörden hemfikir alarak Makedonya Cumhuriyeti hükümeti tayin eder. Daha doğrusu hükümet Maliye bakanından hemfikirlik alarak 3 üye tayin eder, 1 üye M.C. Ekonomik sorularla görevli Hükümetin asbaşkanı ve 1 üye de Ekonomi bakanı önerisi üzere tayin edilir.

Yönetim heyeti 2 üyeden oluşur.

Bu bankada da süpervizör çalışmalarını Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası yapar.

Makedonya Cumhuriyeti Gelişmeyi destekleme bankası akımlı yılın 31 Mayıs tarihine kadar geçen yılın çalışmalarında değgin Makedonya Cumhuriyeti meclisi ve Makedonya Cumhuriyeti hükümetine yıllık rapor sunar.

Banka, kredi ve garantiler vermesi sırasında serbest ticaret ve rekabet konusunda uluslararası prensipler ve Dünya Ticaret Örgütü kurallarını göz önünde bulundurur.

Posta bankası

Posta Bankası, Posta Tasarruf Kuruluşu A.Ş. – Üsküp'ün dönüşümüyle ve bankalar yasası kurallarına uygun olarak kurulan yeni tüzel kişidir.²² Kuruculardan biri Makedonya Postaları kamu şirkettir.

Posta bankası şu işleri yapar:

- İç ödeme alışverişinde posta ve telgraf ödemelerin hesaplarını ve kontrolünü yapar;
- Değerli senetlerin diğer ülkelerde ödetilmesini sağlar;
- Banka kartları yayınlar.

Tasarruf kuruluşları

Tasarruf kuruluşu, bankaya kıyasla çalışmalarında kısıtlı olarak en çok ahaliyle çalışır.

Tasarruf kuruluşu şu işleri yapar:

- Özel kişiler denar tasarruflarını toplar;
- Özel kişilere krediler verir;
- Banka ve tasarruf kuruluşlarından kredi alır;
- Ekonomik – mali danışmanlık yapar;

²¹ MC R. Gazetesi, s.26/98

²² Aynısı, 544 sayfadan aktarma

- Yasayla saptanan diğer işler gerçekleştirir;
- Tasarruf kuruluşlarının özel kişilere kredi için kullandığı paralar kısa vadeli değerli senetlerin satın alınması ve satılması ve tüzel kişilere kredilerin verilmesi için de kullanabilirler fakat bu sırada tek şart bu kredilerin banka aracılığıyla ve banka garantisiyle gerçekleştirilmeleridir.²³

Depozito Sigorta Fonu

Ocak 1977 yılında bünyesel reformlar çerçevelerinde ve sağlıklı banka sisteminin tesis edilmesi amacıyla, Makedonya Cumhuriyeti banka ve tasarruf kuruluşları mevduatları Sigorta Fonunu kurdular. Bu Fon, mevduatlarının toplanmalarına değgin Halk Bankasında olan tüm banka ve tasarruf kuruluşlarının anonim şirketi olarak kuruldu. Bu kurumun kurulmasının temel amacı, tasarrufçuların olası zararlardan güvenlik altına alınmaları ve vatandaşın banka ile tasarruf kuruluşlarına güveninin iade edilmesiydi. Böylelikle ülkede tasarruflar artacak ve ekonomik artış ve gelişmenin temel öğeleri olarak yatırımlar da artacaktır.

Temmuz 2000'de, mevduatlar Fonu Makedonya Cumhuriyetince kurulan ve sahipliğinde bulunan tüzel kişi özelliğiyle Depozitolar Sigorta Fonuna dönüştürüldü.

Banka ve tasarruf kuruluşları Fonda şunları sigorta etmelidir:

- Denar ve döviz depozitoları ve özel kişilerin cari hesaplarını;
- Makedonya Cumhuriyetinden kurulan bankalardan verilen para kartlarına bağlı depozitoları;
- Özel kişilerin döviz gelirlerini.

Fon şu işleri yapar:

- Tasarruflar sigortası;
- Bankalararası para piyasası ve kısa vadeli değerli senetler piyasasına katılım.

Tasarrufların Sigorta Fonu, banka ve tasarruf kuruluşlarından banka ya da tasarruf kuruluşundaki toplam tasarrufların yüzde 1-5'i değerinde prim ödetir.

Fon paraları banka ya da tasarruf kuruluşunda tasfiyenin belirmesi ardından ve zoraki rezerv paralarının kullanılmasından sonra kullanılmaya başlar.

Depozito tazminatına ait Fon Yasası, banka çalışma iznini feshedilmesine değgin kararın getirilmesinden üç ay içerisinde ya da Yönetim Heyeti üyelerinin çoğunun bankanın özel kişilere depozitolar ödemesine, genelde son verdiği kararını aldıklarında özel kişilere tazminatın ödenmesini karara bağlar.

²³ Tirpeski L. *Paralar ve bankacılık*, s.556

TAZMİNAT ÖDEME NÜSHALARI

Bir banka ya da tasarruf kuruluşunda bir deponentin tazminat hesaplaması nüshaları
(1 Avro- 61 DEN)

Nüsha 1

Deponent	Depozito türü	Depozitonun denar değeri
A	Denar tasarrufu	10.000,00
A	Döviz tasarrufu	47.500,00
A	Cari hesap	11.000,00
A	Para kartı depozitosu	20.000,00
A	Döviz geliri	3.000,00
Toplam depozitolar (denar)		91.500,00
Toplam depozitolar (avro)		1500,00
Tazminat değeri – 100%- AVRO		1500,00
Ödenecek toplam tazminat – denar		91.500,00

Nüsha 2

Deponent	Depozito türü	Depozitonun denar değeri
B	Denar tasarrufu	150.000,00
B	Denar tasarrufu	690.000,00
B	Cari hesap	28.000,00
B	Para kartı depozitosu	35.000,00
B	Döviz geliri	12.000,00
Toplam depozitolar (denar)		915.000,00
Toplam depozitolar (avro)		15.000,00
Tazminat değeri- 100 %- AVRO		10.000,00
Tazminat değeri- 5000 AVRO değerindeki Tazminatın geri kalanının yüzde 90'ı		4500,00
Toplam tazminatlar AVRO (a+b)		14.500,00
Ödeme için toplam tazminatlar (a+b) denar		884.500,00

Nüsha 3

Deponent	Depozito türü	Depozitonun denar değeri
C	Denar tasarrufu	250.000,00
C	Denar tasarrufu	1.170.000,00
C	Cari hesap	40.000,00
C	Paara kartı depozitosu	50.000,00
C	Döviz geliri	15.000,00
Toplam depozitolar (denar)		1.525.000,00
Toplam depozitolar (avro)		25.000,00
Tazminat değeri – 100 % AVRO		10.000,00
Tazminat değeri- 5000 AVRO değerinde depozito geri kalanının yüzde 90'ı		10.000,00
Toplam tazminatlar AVRO (a+b)		20.000,00
Ödeme için toplam tazminatlar (a+b) denar		1.220.000,00

* Not:

Bu nüshalar için şu tahminler kullanılmıştır:

- Depozito durumu=anapara +faiz

1 AVRO=61 denar

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Belgesel akreditif

Başlıca öncelikler

- Komersiyel rizikonun azalması kaçınılmaz
- Emir veren için akreditif koşullarının koşulları doldurulmasından sonra mal ya da hizmet yararlanana
- profesyonel danışma

Temel enformasyonlar

- belgesel akreditif bankanın görevidir. Belli sürede akreditif doldurulduğu halde akreditiften ödemenin yapılmasına aittir.

Bir bankanın veb sitesini açarak ürünün elde edilme koşullarını öğrenin. Bunun yanı sıra gereken belge, provizyon değeri ve harcamalar ile müracaat biçimini öğreneceksiniz. Fazla okuyarak garanti ve akreditifler konusundaki bilginizi genişletin.

BİLGİNİZİ KONTROL EDİN

1. Administratif merkezietçi dönemde banka sistemin temel özellikleri hangileridir?
2. Monobanka sistemi hangi dönemde mevcuttur?
3. İktisad Bankası ne zaman kurulmuştur?
4. Komersiyel Bankası ne zaman kuruldu?
5. Hangi dönemde MC Halk Bankası Yugoslavya Merkez Bankasının kurumu oldu?
6. Birleşik emek bankalarının olumsuz özellikleri hangileridir?
7. Banka çalışmaları prensipleri hangi dönemde fazla saygılanmaya başladı?
8. Denarın ilk kez tedavüle sürülme tarihini Biliyor musun?
9. Halk Bankasının en önemli görevleri hangileridir?
10. Halk Bankası en çok hangi mekanizmaları kullanır?
11. Makedonya'da metal ve kağıt paraların nasıl basıldığını biliyor musunuz?
12. Halk Bankası Konsey üyeleri kaç yıllığına seçilir ve görev süresi neden okadar uzundur?
13. Bankada ne gibi yönetim organları vardır?
14. Banka işlerini say?
15. Depozitoların sigorta Fonu kuruluş amaçlarını açıkla?

BİLGİ YARIŞMASI

1. Makedonyalı Filip'in iktidarı döneminde daha büyük bir mali reform yapılmış ve :
  - a) Altın para – starter,
  - b) Altın ve gümüşten para – elektron
2. Administratif – merkezîyetçi dönemde banka sisteminin özelliklerinden biri şudur:
  - a) Federal, cumhuriyet ve yerel bankaların kurulması;
  - b) Monobanka sistemi;
  - c) Makedonya Halk Bankası'nın kurulması
3. Birleşik emek bankaları sistemi şu döneme aittir:
  - a) Administratif – merkezîyetçi dönem
  - b) Öz yönetimli koşullarda bankacılık
  - c) Araçların öz yönetimli birleşme sistemi
4. Makedonya Cumhuriyeti'nin moneter bağımsızlık sistemi şudur:
  - a) 26.04.1992;
  - b) 26.04.1993;
  - c) 26.04.1991.
5. İş bankaları sisteminde Halk bankası şu iki alanlarla bağlıdır:
  - a) Halk Bankası kredileriyle _____,
  - b) İş bankaları kredileriyle _____.
6. Tedavülde para miktarının düzenlenmesine değgin Halk bankası mekanizmalarını say: _____, _____, _____.
7. Yeni paraların tedavüle sürülmesi kararını kim almıştır:
  - a) Halk bankası;
  - b) İş bankaları;
  - c) Tasarrufların sigorta fonu.
8. Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası'nın en önemli organı hangisidir:
  - a) Meclis;
  - b) Yönetim organı;
  - c) Governör.
9. Bankanın yönetilmesi, temsil edilmesi ve tanıtılması hangi organa aittir:
  - a) Yönetim organı;
  - b) Yönetim heyeti;
  - c) Meclis.
10. Tasarrufluların olası zararlardan korunması ve güvenin iade edilmesi için şu kurum kuruldu:
  - a) Gelişme destekli banka;
  - b) Depozitoların sigorta fonu;
  - c) Para yönetme ajansı.

ARAŞTIRMA

Makedonya Cumhuriyeti banka sisteminin gelişmesi. Amaç:

Şu alanı inceleyin:

- a) Banka sisteminin farklı dönemlerden bugüne kadar gelişmesini;

- b) Gelişme sırasında bankanın biçimi ve rolünü;
- c) Banka sistemi özelliklerini tanıma ve saymayı bilmek.

HULUMTİMİ vazhdon

Beceriliklerin geliştirilmesi:

- Gözetlemek
- Tanımak
- Karar almak

Malzemeler:

- Ders kitabı ve diğer uzman literatür,
- Bilgisayar, internet,
- Yazma aracı.

Ön bilgiler:

1. Bankanın ödeme alışverişinin gerçekleştirilmesinde ki rolünü açıkla
2. Bankanın mali faaliyetlerini açıkla

Çalışma biçimi:

- Banka tanımını yap!
- Devletin bankalara olan rolünü açıkla!

- Bankayı piyasa sübjesi olarak açıkla!
- Moneter bağımsızlık dönemini açıkla!
- Halk bankasının tedavülde para kitlesini düzenleme fonksiyonunun önemini açıkla!
- Şemalar kullanarak banka yönetim organlarını açıkla!
- Tasarruf kuruluşları sigorta fonunun gereğini açıkla!

Karar yönleri:

1. Devletin banka çalışmalarına etkisi hangi dönemde en büyüktür?
2. Moneter bağımsızlık neden özel önem taşımaktadır?

SONUÇ

Makedonya Cumhuriyetinde, bankacılık gelişmesine ait şimdiye kadarki duyular antik döneminden kaynaklanmaktadır. O dönemde, o zamanki kent – devletlerde basılan paralar daha sonraları değişme ve ödeme aracı olarak kullanılmıştır.

Makedonya'nın coğrafi durumu çok sayıda uygarlık ve halkların zaman geçtikçe Makedonya tarihine iz bırakmaları yönünde katkıda bulunmuştur. Makedonya'da bankacılık gelişmesine ait şimdiye kadar ki duyular antik dönemine kadar uzanır.

Makedonyalı Filip'in iktidarından günümüze kadar ve piyasa sübjesi olarak banka ele alınmaktadır.

Moneter egemenlik, dönemine özel önem verilmektedir. Bu dönemi Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankasının kendi başına banka olarak kurulması izlemiştir.Devamında Halk Ban-

kasının temel fonksiyonları, ödevleri ve çalışmaları incelenmekte.

Halk bankası fonksiyonları saptanan moneter politikanın realizasyonuna yöneliktir. Halk bankası, para basmakla ilgili imtiyazlı fonksiyonuna sahip olması yanı sıra, belli tedbirler ve mekanizmalarla tedavülde ki paranın miktarını düzenler.

Halk bankasının yönetim organları, Halk Bankası Konseyi ve Governörüdür.

Bu konu çerçevelerinde, bankanın piyasa nesnesi olarak mali faaliyetleri ve banka yönetilmesi kapsamıştır.

Ülkemizde sağlıklı banka sisteminin geliştirilmesi amacıyla, bünyesel reformlar çerçevelerinde Sigorta Depozitolar Fonu kuruldu. Bu kurumun esas kuruluş amacı tasarrufluların olası zararlardan kurtarılması ve vatandaşlara bankalara olan güvenin iade edilmesidir.

BANKA ÇALIŞMA PRENSİPLERİ

KONU

Banka çalışma sistemleri konusunun incelenmesiyle öğrenciler şu prensipleri öğrenmelidir:

- Likidite kavramını;
- Yatırım yapmada sağlamlık ve müessirlik prensibini anlamalı;
- Dengelik prensibini anlamalı.

■ ■ ■ Banka çalışma prensipleri

Bankanın sahip olduğu özel rol, özel ödev ve özel ilkeler yanı sıra çalışmalarını büyük önemden olan ekonomik prensiplere de dayandırmalıdır. Sadece bu biçimde banka kendisi için ve bütünlükle milli ekonomi için yararlı olacak sonuçlar elde edebilir.

Banka özel mali kurumu olarak, çalışması alanında bankanın kurulduğu amaçların uygulanması ve gerçekleştirilmesine destek sunması amacıyla belli prensipler saygılamalıdır.

Çok sayıda banka çalışma prensipleri vardır. En önemlileri likidite prensibi, sağlamlık prensibi, müessirlik prensibi ve dengelik prensibi.

■ ■ ■ Likidite prensibi

Bankanın her günlük faaliyetlerini gerçekleştirmek likiditenin belirli seviyesini gerçekleştirmek demektir. Hemen her mali faaliyeti, bankanın likit pozisyonunun belli etkisi vardır. Belli likidite pozisyonunun sürdürülmesi için ,banka normal akımlı çalışmasının imkanı kılındığı belli para miktarının sağlanmasıdır. Böylelikle bankanın vadesi gelen görevlerinin gerçekleştirilmesini sağlanmaktadır.

Likidite para değerinin önemli azaltılması olmaksızın, mülkün para değerine dönüştürülmesi olarak tanımlanmaktadır. Öyle ki likit para orijinel değerinde önemli zarar olmaksızın kolaylıkla hazır paraya dönüştürülebilecek paralardır.¹

Likidite terimi, aslında borçlunun borçlulara zamanında borçlarını ödeyebilme becerikliğidir. Banka likiditesi pozisyonu bankanın zamanında görevlerini ne kadar gerçekleştirebileceği demektir.

Banka çalışmalarında, likidite baskıları iki temel kaynaktan kaynaklanır:

- Bankanın hazır parası görev süresi ve bankanın pasif parası görev süresi arasındaki uyumsuzluk,
- Faiz oranlarının değişmesi.

Banka, topladığı paraları kredi, değerli senetler, yerli ve dış bankalarda depozitolar olarak yatırdığı paralar, ana paralar ve başka olarak çeşitli biçimlerde aktif paraya plase etmektedir. Tüm bu aktif para biçimlerinin farklı ödeme vadesi ve farklı likidite seviyesi vardır. Aktif paradan hazır paranın pasif paranın kapatılması geliriyle bağdaşması çok seyrek olur. Bankaların yüksek pasif seviyesi vardır. Bunlar depozitolardan alacaklar, doğrusu cari hesaplardan alacaklar olup bu ödemeler acil yapılır ve banka onlara faiz hesaplar. Bankalar her zaman hazır parasını kapatma durumunda olmalıdır.

Banka kasası ya da merkez bankasındaki hesapta olan paralar her anda ödetilebilir olmalıdır. Fakat aktif paranın diğer biçimlerinin daha düşük likiditesi olup onlar hazır parayla ödenmelidir. Aktif paranın hazır paraya dönüştürülmesi için bu süreçte belli zamanın geçmesi gerekir. Çok daha kolay belli değerli para, örneğin merkez bankasının veznedar belgesi belli kredinin ödetilmesi ya da banka sahipliğinde bulunan belli aracın satılmasından daha kolaydır. Para dönüştürülmesine de dikkat edilmelidir. Daha doğrusu aktif paranın belli pozisyonu (örneğin değerli senet, temel araç, kredi), bankada kayıtlanan değere göre satılabilir. Aktif paranın satışları cari harcamalar (komisyonlar) içermektedir. Bunlar hisse senetleri brokerlerine ödenir. Bilakis bu aktif paranın piyasada daha düşük fiyata satılması gereği de belirir ve bu şekilde banka sermaye açısından rizikoya girebilir.

Aktif paranın bünyesinden hareket ederek likidite derecesine göre şu aktif para türleri vardır:²

- **Primar rezerv:** Veznede var olan para ve zoraki rezerv üzerinde bankanın belli hesapta ayırdığı paralardır. Banka, bu parayla tasarruflular depozitolarına tamamen garanti verebilir ya da anlaşmaya uygun olarak krediyi ödetebilir.

1 Ivanovski Z., Mali işletme, Avrupa üniversitesi, Üsküp, 2007, s. 51

2 Trpeski L., Banka çalışmaları, Üsküp 2002, s. 89

- İkinci dereceli (sekundar) rezerv: Banka aktifinin paraya dönüştürülebilecek pozisyonlarını oluşturmaktadır (örneğin merkez bankada veznedar kaydı).

Bankaların en popüler likit parasını devlet vezne kayıtları, devlet fonlarında istikrazlar, diğer bankalardan depozitolar, yerel iktidar tahvilleri ve devlet ajansları ile banka akseptlerinin değerli senetleridir. Banka kendi likit durumunu, fazla likit para bulundurmakla güçlendirebileceğine rağmen, likit olduğu demek değildir, çünkü bankanın likit durumu sunulan likidite istemlerine de bağlıdır. Şunu iyice hatırlayın. Banka sadece istediği zaman ve hazır miktarda paraya sahip olabileceği zaman likiditelidir.

Fakat para kaynakları, konsantrasyonu da likiditeyi önemli biçimde etkileyebilir. Bu yüzden banka kendi para kaynaklarını izlemeye değgin belli sistem oturtmalıdır. Para kaynakları konsantrasyonunu izlemek şunu da kapsmalıdır:

- En büyük deponentler, korespondentler ve bankanın diğer önemli iş partnörleriyle de sıralı temasların oturtulması ve sürdürülmesi,
- Belli deponentlerin dengelik seviyesini saptamak,
- Geri kalan para kaynakları türlerindeki hareketleri saptamak ve izlemek.

Banka, sadece belli depozito türlerin hareketlerini izlemekle yetinmemeli, belli deponentlerin özelliklerini incelemelidir. Özellikle bankanın toplam depozito bazına önemli katkısı olanları izlemelidir.

Likiditeyi yönetmekte iyi siyaset, belli deponentlerin toplam depozito bazına katılımı anlamına da gelmektedir. Bu baz likidite rizikosunun konsantrasyon ile hareket yönü seviyesinin de göstergesidir. Banka, birkaç büyük deponent ya da para kaynağından ne denli bağlıysa, o denli likidite problemlerinin belirmesi olasıdır. Prosedürleri çerçevelerinde banka bu rizikonun likidite aktifiyle belli bir biçimde kapatılma düzeyini saptamalıdır.

Likidite rizikosunu, banka vadenin geldiği anda borçlarını ödeme konusunda gereken parayı sağlama yönünde becerikli olmayışıdır. Aynı zamanda likidite rizikosunu para kaynaklarındaki ,ani değişimler yüzünden yönetme sağlama kabiliyetsizliği ve bankanın minimal harcamalarla aktif parayı zamanında ve hızlı olarak hazır paraya çevirme imkansızlığıdır.

Banka, borçlu olarak her şeyden önce kendisine hazır parasını sunan kişilere karşı belirlemektedir. Banka, topladığı paraları tasarruflara anlaşılmaya vardıkları koşullara göre iade etmelidir. Vadesiz depozitolar, söz konusu oldukları halde onlar her anda bankadan çekilebilir ve banka bu ödemeyi yapmalıdır. Gişe ve bankomatların bankanın geçici süre için hazır paraya sahip olmadığı yüzünden, banka tasarruflarının çek değiştiremediği ya da depozito çekemediği

Resim 3.1 Taslaklar

Yüzünden vatandaşların tepkisini düşünebiliriz. Banka likiditesiyle görevlinin en önemli görevlerinden biri en büyük banka depozitoları ve kullanılmayan büyük kredi hatları sahipleriyle temas kurarak paraların çekilip çekilmeyeceği konusunda bilgi edinmek ve belli para miktarına sahip olduğu konusunda sağlam olmaktır.

İkinci grup görevler, vergi ve diğer alacaklar aracılığıyla kesim ve anlaşmalı görevlerdir. Bu görevler devlete, tasarruflara ve diğer iktisadi ile iktisat dışı subjelere olabilir.

Üçüncü grup görevleri, iş bankasının verdiği kredi değerini kredi arayıcısına talep ettiği sürede ve anlaşmaya göre zamanında sunmasıdır.

Piyasa ekonomisinde bankalar günlük çalışmalarında günlük likiditeyi devamlı olarak sağlamalıdır. Her banka, yönetmenliğinin en önemli görevlerinden biri banka likiditesini sağlamaktır.

■ ■ ■ Sağlamlık ve müessirlik prensibi

Banka, çalışmalarının en önemli prensiplerinden biri belli bir işin anlaşmaya varıldığı gibi gerçekleştirilme prensibidir. Sağlamlık prensibini saygılayarak banka kredi aldığı tasarruflunun krediyi zamanında ödeyeceği konusunda bir garanti alır.

Bankanın borçlarını, ödeme durumuna gelmemesi için, iş siyasetinde sağlamlık prensibinden hareket ederek, banka kredi çalışmalarını garantiye almak için bir dizi tedbir ve faaliyetler gerçekleştirir.

Bu tedbirler ve faaliyetlerde en önemli olanı kredi talep edenin mülk durumu ve çalışmalarında ki sonuçlarıyla tanıtılmaktır.

Devamla banka kredi vermek için belli garanti (kredi senedi) sağlamalıdır. Böylelikle banka kredi alanın krediyi iade edeceği konusunda garanti sağlar.

Kredi konusunda onay vermesi ardından banka kredi alıcısının mali durumunu devamlı kontrol etmelidir.

Ülkemizde, sağlamlık prensibi en çok ahaliye kredi verme sırasında ifade edilmektedir.

Konut ya da ahali kredilerinin verilmesi sırasında banka kredi iade etmeyi şahitler tarafından imzalanan kredi senediyle kredinin iade edileceğini garanti altına alır. Bunun yanı sıra banka kredi alıcısına administratif yasak koyar ve sigorta kuruluşunda sigortalama yapar.

Yatırımda, sağlamlık prensibi bankanın mali plasmanlarını en iyi sonuçlar elde edecek en büyük üretim, dengelik ve üretkenlik sağlayacak subjelere yönelmektir.

Öğretmenin dikkatine

Ders sırasında sağlamlık prensibi önemini vurgulamak amacıyla, banka kredilerine onay vermesi ve kredinin garantiye alınması sırasında bilgisayarla bir bankanın internet sitesine girin ve bankanın şahitli ve şahitsiz verdiği krediler için sunduğu koşulları gözden geçirin.

Öğrencilere bu belirtilerin nedenlerini açıklamalarını arayın.

Banka çalışmalarında bu prensipleri saygılamadığı halde, likide olmayan duruma gelme tehlikesi vardır. Buysa sadece banka için değil de daha genişken zararlara yol açabilir.³

■ ■ ■ Dengelik prensibi

Banka, belli özelliklere sahip bir mali kurumdur. Fakat gelirin saptanması ve dağılımına göre tüm diğer kuruluşlara benzerdir (ya da benzer olmaya çalışır). Bu, bankanın iktisadi hesap ilkelerine dayanarak çalıştığını doğrulamaktadır. Bu yüzden banka, giderlerini çalışmalarından elde ettiği gelirle kapatır. Buysa bankanın dengeli çalışması gerektiği gerçeğini ortaya koyar. Banka çalışma yılını kayıpla kapatmaz. Çünkü kayıpla çalıştığı halde bankanın ekonomik kalım olanağı soru işareti altına alınır.

Bankanın elde ettiği gelirler, fonksiyonel olarak iki temel gereksinim grubunun giderilmesine aittir. Bundan hareket ederek, bankanın ilk gereksinim grubunun kurucuların verdikleri para, kurucu sermaye ve özel fonlara ayırdıkları paralar için harcamalarını kapsar. İkinci grup ise, bankanın çalışma ve bundan böyleki gelişme harcamalarını kapsar. Bundan hareket ederek bankanın bulunduğu durum, bankanın çalışmalarını gelirlerle giderleri kapatacak ve maddi temelini genişletecek ile olası iş kayıplarından kaçınılmasını sağlayacak prensiplere uygun olarak çalışmalarını gerçekleştirmelidir. Bunun yanı sıra banka kendi çalışmaları ve elde ettiği sonuçlar alanında toplum, devlet ve iktisadi nesnelere olan görevlerini gerçekleştirmeye mecburdur.

Buna göre, banka, dengelik açısından toplam görevlerini gerçekleştirmesi alanında kendi kendine yönelik tamamen komple bir örgütü oluşturmaktadır. Tüm bu görevlerini gerçekleştirmesi için banka çalışmalarında dengelik prensibini saygılamalıdır. Şunu özellikle belirtmek gerekir ki, iş bankasının gereken dengelik düzeyi ödenen ve ödenmeyen faiz farkları, doğrusu ödenen ve ödenmeyen komisyon sonucu olmamalıdır. Çalışma organizasyonunun ilerletilmesi, çağdaş çalışma metodlarının uygulanması, kadro uzmansal seviyesinin çağdaştırılması ve benzer tedbirlerle iş bankasının dengelik seviyesine etkili bir biçimde etki edilebilir.

Banka çalışmalarında esas motif kar etmektir. Bu yüzden bankaların amacı plasmanlarına sadece dengeli projelere yöneltmek olmalıdır.

■ ■ ■ Geri kalan iş ve ekonomik prensipler

Bir ülkenin iktisadisinde sahip olduğu özel rolünü göz önünde bulundurarak banka çalışmalarında diğer iş ve ekonomik prensiplerini desaygıla-

- Daha büyük karın elde edilmesi banka da dahil olmakla, her iktisadi súbjenin temel amacıdır. Fakat daha büyük kar yarışında aynı zamanda bankanın likiditesinin soru işareti altına alınmamasına da dikkat edilmelidir.

- Her banka daha geniş anlamda sadece kendi fonksiyonlarını gerçekleştirmekle kendi milli ekonomik rolünü gerçekleştiremez. Bu yüzden banka çalışmalarında daha geniş milli çıkarlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

³ Trpeski L., Banka çalışmaları, İktisat liseleri ders kitabı, Üsküp, 1996, s. 52 – 53

malıdır. Bu prensipler her şeyden önce kredi eğilimlerinden – moneter, döviz ve ekonomik politikadan – kaynaklanmaktadır. Bu, bankanın mali kuruluş olarak fonksiyonlarını gerçekleştirmesini sağlamaktadır. Öyle ki örneğin, banka çalışmalarında çalışmalarında milli ve iş prensiplerini de saygılamalıdır. Bu prensipler bir milli ekonomide tüm diğer iktisadi ve iktisat dışı sübjeler için geçerlidir.

Bankanın çalışmalarında kullandığı banka prensipleri daha kapsamlı anlamda anlaşılmalıdır. Daha doğrusu banka, bu ilkelerini mali kuruluş olarak daha büyük ekonomiklik, likidite, dengelik ve benzer prensipler seviyesini elde etmek için gerçekleştirmektedir. Böylelikle banka mali sonuçlarının olumlu olmaları yönünde katkıda bulunur. Bunun gerçekleştirilmesiyle banka sonuçlarının ve müessirliğinin tüm makroekonomide hissedildiği bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Paraların rasyonel kullanımıyla banka toplam milli ekonomi üretiminde daha önemli sonuçlar elde eder. Ödeme likiditesinin sürdürülmesiyle banka tüm iktisadide ödeme alışverişinin gerektiği gibi gerçekleştirilmesini sağlar. Buysa önemli bir sonucu oluşturmaktadır.

BİLGİNİZİ KONTROL EDİN

1. Banka likiditesinin tanımı nasıldır?
2. Banka likidite düzeyi neye bağlıdır?
3. Kaç tür likidite vardır?
4. Yatırımlarda sağlamlık ve müessirlik prensibi ne demektir?
5. Çalışmalarda sağlamlık ve müessirlik prensibi ülkemizde en çok ne zaman ifade edilir?
6. Bankanın dengeli çalışması ne demektir?
7. Dengelik açısından banka ne demektir?

DAHA FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Bankalar arabulucu rolüyle yerli ve yabancı, özel ve tüzel kişiler olmakla farklı kişilerle çalışmaya mecburdur. Sübjeler serbest mali paralıdır. Onlar paraları gelir elde etmek amacıyla yatırmaktadır. Paralarını hangi bankaya yatırmaları konusunda karar vermeleri için onlar bankanın çalışmalarındaki başarı ve sağlamlık konusunda bilgilere sahip olmalıdır. Bunun yanı sıra bir sübje banka hissedarı olması kararını alması için bankanın çalışmaları konusunda verilere de sahip olmalıdır.

Demek ki şeffaflık, kamu prensibi saygılanarak banka çalışmaları için yeterince veri elde edilmelidir. Özellikle bankanın mali raporlarını yılda bir olmakla, yıl sonunda gözden geçirmekle ve revizör düşüncesi vermekle görevli olan revizör kuruluşlarının rolü ve yasal görevi vurgulanmalıdır. Banka bu konuda ki revizör düşüncesini günlük gazetelerin birinde yayınlar.

BİLGİ YARIŞMASI

1. Bankanın özel mali kurum olarak çalışması alanında kendi amaçlarını gerçekleştirmekte saygılanması gerektiği prensipler vurgulanmalıdır. O prensipler şunlardır: _____, _____.
2. Bankanın borçlulara karşı borçlarını zamanında ödeme becerikliği şudur:
  - a) Likidite prensibi;
  - b) Sağlamlık prensibi;
  - c) Müessirlik prensibi;
3. Banka kredi alıcısının krediyi zamanında ve tamamıyla ödeyeceği konusunda şöyle garanti elde eder:
  - a) Sağlamlık prensibi;
  - b) Dengelik prensibi;
  - c) Müessirlik prensibi.
4. Banka mali plasmanlarını en iyi sonuç ve en büyük üretim elde eden sübjelere yöneltir. Bu :
  - a) Müessirlik prensibi;
  - b) Likidite prensibi;
  - c) Etkililik prensibidir.
5. Banka kendi giderlerini çalışmalarından elde ettiği karla kapatır. Buysa bankanın:
  - a) Dengeli;
  - b) Sağlam ve müessir.

SONUÇ

Banka, çalışmalarının çok sayıda prensipleri vardır. En önemlileri likidite prensibi, sağlamlık prensibi, yatırımlarda müessirlik prensibi ve dengelik prensibidir.

Banka, genelde diğerlerin paralarıyla çalışır. Bunlar tüzel kişilerin depozitoları, ahali tasarrufları ve ülke ve ülke dışından alınan kredilerdir.

Banka, para sahiplerine varılan anlaşma koşullarına göre parayı iade etmekle görevlidir. Bu paralar vadesiz ise o zaman banka her anda bu parayı iade etmeye hazır olmalıdır.

Likidite prensibi de böyle tanımlanmaktadır. Daha doğrusu likidite bankanın belirli sürede

vadesi gelen görevlerini gerçekleştirme becerikliğidir.

Sağlamlık prensibini saygılayarak, banka bankadan kredi alan müşterisinin zamanında ve bütünlükle krediyi geri çevireceği konusunda garanti sağlamaktadır.

Bankanın en önemli ödevi giderek daha büyük kar elde etmesidir. Fakat aynı zamanda bu kar yarışında banka likiditesinin soru işareti alınmaması da sağlanmalıdır.

Banka, çalışmalarında bu prensipleri saygılamadığı halde likiditesiz duruma gelme tehlikesiyle karşılaşır ve bu durum sadece bankaya değil de, diğer sübjelere de zarar getirir.

BANKA ÇALIŞMALARI

4

KONU

Öğrenci banka çalışmaları konusunu inceleyerek şu alanlarda bilgi edinmelidir:

- Para ve banka çalışmalarıyla tanıtılmalı;
- Kısa vadeli pasif banka çalışmalarını (para emisyonu, para depozitolarını seferber etmek, veznedar kayıtlarının emisyonu, bankalar arası pasif banka çalışmaları, reeskonto, relombard, revolve krediler) gerçekleştirilmelerini tanımalı;
- Aktif para çalışmalarını (kredi belgesi, kredi belge türleri, kredi türleri, vadelerine göre kredi türleri) açıklamalı;
- Kısa vadeli aktif banka kredilerini (eskonto, konto - korent, lombard, aksept, aval ve ramburs kredileri) fark etmek,
- Uzun vadeli banka çalışmalarını (yatırım, ipotek ve konzorsyum kredilerini) tanımak
- Kredilerin ait oldukları amaçlara göre bölünmelerini anlamak;
- Hissedarlar topluluğu akımlı çalışmaların gereksinimlerine göre kredilerin bölünmelerini (mal üretimi kredileri, mal alışveriş kredileri, rezerv kredileri vb.) anlamak;
- Daimi ve döner sermaye yatırım kredileri ya da kuruluşların uzun vadeli kredilerini anlamak;
- Kredilerin verilme sürecini anlamak (yatırım kredisi dilekçesi, kredi dilekçesi muamelesi, karar getirme, kontrat imzalama, uzun vadeli döner araçlar kredi işlemi);
- Tüketici kredisi ve döviz satma esaslarına dayanarak diğer amaçlar için verilen kredilerin onay işlemini anlamak;
- Ahalinin uzun vadeli kredilerini (konut kredilerini) anlamak;

Öğretmenin dikkatine!

Bankacılık ve banka sistemi malzemesinin tekrarlanmasıyla bankaların tarih boyunca müşterilerine sundukları çok sayıda farklı ürün ve hizmetler konusunda tartışma yürütün.

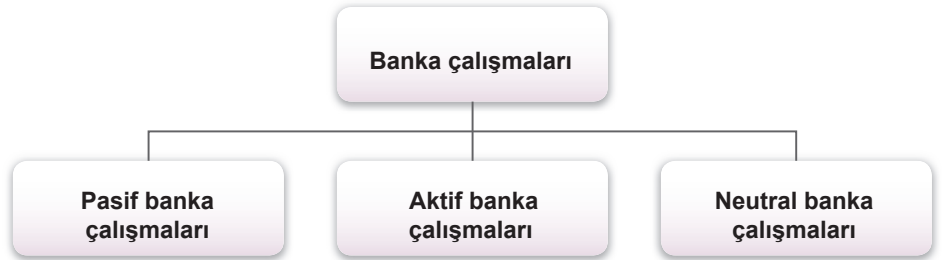
- İktisadi geliştirme kredilerini anlamak;
- Neutral (Tarafsız) banka çalışmaları klasifikasyonunu yapmak ve
- Öz banka çalışmalarını anlamak.

Banka çalışmaları

Banka fonksiyonu açısından tüm banka faaliyetlerini şöyle ayırabiliriz:

1. Paranın toplanma ve yığılma çalışmaları ya da öyle denilen **banka seferberlik çalışmaları**. Bu çalışmalar, bankanın yatırılan para sahiplerine göre borçlu rolünde belirlediğinden ötürü (bankanın görevi var) bu banka çalışmaları pasif banka çalışmaları da olarak adlandırılır. Banka bilançosunda bu paralar pasif tarafında banka talepleri olarak belirmektedirler.¹
2. Kredi banka çalışmaları ya da **banka plasman çalışmaları**. Banka, bu banka çalışmalarında da alıcı görevinde belirlediği için bunlar, aktif banka çalışmaları olarak adlandırılır. Bu çalışmalar bankanın pasif tarafında alacaklılar olarak banka bilançosunda kaydedilirler.²
3. Üçüncü grup **arabulucu banka çalışmalarıdır**. Bu çalışmaları, banka üçüncü şahısların hesabına yapar ve banka ne alacaklı ne de borçlu rolünde belirir. Bu banka çalışmaları neutral (tarafsız) banka çalışmaları olarak da adlandırılır.³

Grafikon 4.1. Banka fonksiyonları açısından banka çalışma türleri

Adı geçen grupların banka etkinliklerinin temelini oluşturmaktadır. Bunlardan daha az önemli olan ancak kendi adına ve kendi cari hesabında yapan öz banka işlemleri de yer almaktadır.

Pasif banka çalışmaları

İş bankalarının pasif banka çalışmaları, depozito ve diğer banka çalışmalarından oluşur. Bu çalışmalarla serbest paraların seferberliği yapılarak, banka kredi potansiyelinin pasifi oluşur. Böyle seferber edilen paraya, banka pasif faiz öder ve bu yüzden para seferberliği çalışmaları,

1 Trpeski L, Banka çalışmaları, Ekonomi lise kitabı, Üsküp, 1996, s.54

2 Aynıısı, aktarma

3 Aynıısı, aktarma

- İş bankalarının pasif çalışmaları, depozito ve diğer çalışmalardan oluşur. Bu çalışmalarla, serbest paralar seferber edilir ve bankanın pasifi ile kredi potansiyeli oluşur.

pasif banka çalışmaları grubuna aittir. Pasifteki paranın sahiplik bünyesi açısından, bu çalışmalar pasif banka çalışmaları, vade bünyesi açısından ise kısa vadeli ve uzun vadeli banka çalışmalarıdır. Bu tür banka işlemleri kişisel ve yabancı yatırımların açısından pasiv olarak mobilize işlerini oluşturmaktadır.

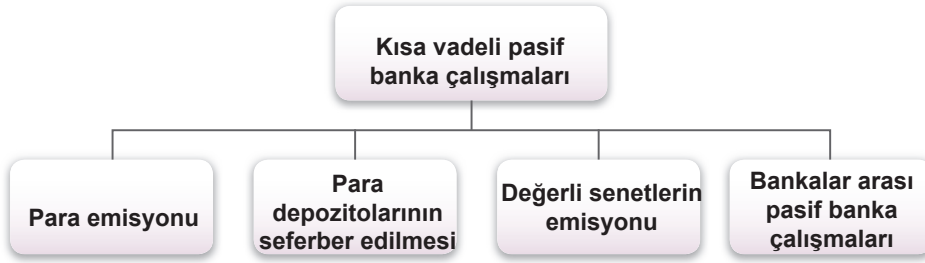
Önce kısa vadeli pasif banka çalışmalarını görüşelim.

Kısa vadeli pasif banka çalışmaları

Kısa vadeli pasif banka çalışmaları şu para seferber edilme biçimidir:

- Para emisyonu;
- Para depozitolarının seferber edilmeleri;
- Veznedar kayıtlarının emisyonu;
- Bankalar arası pasif çalışmalar.⁴

Grafikon 4.2. Bankada paranın seferber edilme biçimleri olarak kısa vadeli banka çalışma türleri:

Para emisyonu

Kağıt ve metal para emisyonu, her ülkede merkez bankaya emanet edilmiştir. Makedonya’da bu imtiyazlı görev Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası’na verilmiştir. Çünkü bu banka, **kağıt ve metal para emisyonunun biricik taşıyıcısıdır**.

Tarih açısından bu banka çalışmalarının başlangıcı, bankaların senet, doğrusu altınlarını bankada korumaya bıraktıklarına dair altın sahiplerine verilen banknotlardan kaynaklanmaktadır. Altın sahibi, aldığı senet karşılığında, bankadan yatırdığı miktarda altın para arama hakkını kazanır, banka ise onun borçlusu olurmuş. Bankanın borçlu olarak belirdiğinden ötürü bu banka çalışması pasif banka çalışması olarak adlandırılır.

Para emisyonunun bankada yatırılan altın miktarıyla sınırlandırılmadığından ötürü, fazla para emisyonu tehlikesi belirmiş. Bu gibi para emisyonu, iktisadi ve özellikle ülkede enflasyonun artışına olumsuz etki yapabilir.

Bu yüzden para emisyonu devlet kontrolü altına alınır.

Makedonya Cumhuriyetinde para değerinin sürdürülmesi için M.C. Halk Bankası görevlendirilmiştir.

Resim 4.1.
Metal para emisyonu

⁴ Trpeski L., Banka çalışmaları, Üsküp, 2002, s.96

Depozitolar

Öğretmenin dikkatine!

Öğrenciler , bilgisayarları yardımıyla bir bankanın internet sitesine girin:

- Vadesiz ve vadeli depozitolar konusunda tartışma başlatın!
- Öğrencilere yıl seviyesinde faiz oranları analizini yapmaları konusunda bilgi sunun!
- Paraların vadeli ve vadesiz yatırılmasında, süreleri gözden geçirin!
- Öğrencilere vadesiz depozito faiz oranlarının neden daha düşük oldukları konusunda düşünceleri için görev verin!
- Ders sırasında banka, kredi potansiyelinin oluşmasında depozitoların önemini vurgulayın!

Halk bankası, aynen tedavülde para miktarını düzenlemekle görevlidir.⁵

Gerekenden fazla para miktarı basıldığında enflasyon belirir ve paranın alım gücü azalır.

Gerekenden daha az para basıldığı zaman deflasyon güçlükleri belirir. Daha doğrusu üretim azalır, mal alışverişi azalır,rezervler ise artar. Böylelikle iktisadide duraksama hissedilir.

Para depozitolarının seferber edilmesi

Çağdaş bankacılık, paraların bankada emanete alınmalarıyla başlamış ve bu ilk klasik banka çalışmalarından biridir.

Bankaya yatırılan değerlerin değer türleri ve sahibinin yatırdığı değere sahip olma biçiminden hareket ederek depozitolar, hukuki ve hukuki olmayan depozitolarla bölünür.

Hukuki depozitolar depo – çalışmalarıdır. Bunlar aslında neutral banka çalışmaları olup onlara daha geç değineceğiz. Şunu belirtmeliyiz ki depo çalışmaları banka tarafından vatandaşların farklı değerli eşya ya da değerli senetlerinin korumaya alınmalarıdır.⁶

Hukuki olmayan depozitolar ,bankaya yatırılan para tasarruflarıdır.⁷

Bu tür depozito çalışmaları, temel pasif banka çalışmasını oluşturmaktadır. Bir bankanın çalışması ve özellikle banka kredi potansiyeli ile kısa vadeli kredilerin onaylanması, bu banka çalışmalarına bağlıdır.

Depozito türleri

Paranın bankaya yatırılma biçimi ve onlara sahip olma biçimine göre şu depozitolar mevcuttur:

- Vadesiz depozitolar;
- Vazgeçme süresi belirsiz süre için vadeli depozitolar;
- Belirli süre için vadeli depozitolar;
- Belli amaçlar için depozitolar ve
- Belli amaçlar için olmayan depozitolar.⁸

Vadesiz depozitolar, kısa vadeli pasif banka çalışmalarına, vadeli depozitolar ise uzun vadeli pasif banka çalışmalarına ait olur, bu konuya daha sonra değineceğiz.

Vadesiz depozitolar, bankada deponentin (para sahibinin) istediği zaman kullanabileceği paradır.

Her tüzel kişi, parasını yatıracağı bankayı tercih etmeli ve yatırdığı parakonusunda anlaşma imzalamalıdır. Bu anlaşma, uyarınca banka para sahibine paralara engelsiz sahip olmasını sağlamalıdır. Bunun yanı sıra

5 M.C. Halk Bankası Yasası

6 Trpeski L., Banka çalışmaları, Üsküp, 2002, s. 97

7 Aynısı, aktarma, s.97

8 Aynısı, aktarma, s.98

banka, bu parayı kullanabilir çünkü banka kredi potansiyelinde önemli oranı oluşturmaktadır.

Başkalarının bankanın pasifindeki kısa vadeli para, pasif banka çalışmaları aracılığıyla seferber edilebilir. Bunların en önemlileri şunlardır:

1. Bankaya tüzel kişilerin yatırdıkları para depozitoları,
2. Bankaya vatandaşların yatırdıkları para depozitoları.

Banka çalışmalarının başlangıcından, bankada değerlerin koruma altına alınması klasik banka işlerinden birini oluşturarak bu banka işinden çağdaş bankacılık gelişmiştir.

a) Tüzel kişilerin bankaya yatırdıkları para depozitoları

Cari hesaptaki depozitolar, toplam kısa vadeli depozitoların en büyük bölümüdür. Cari hesap, tüzel kişilerin her günlük çalışmalarını gerçekleştirmeleri için paralarını yatırdıkları hesaptır. Cari hesap aracılığıyla banka, çalışmalarından kaynaklanan tüm ödemeler gerçekleştirilir. Cari hesap saldosu aktif olmalıdır. Cari hesap sahibi, cari hesapta parası olmadığı halde ödeme yapamaz.

b) Vatandaşların bankaya yatırdıkları para depozitoları

İş bankalarının en önemli fonksiyonlarından biri, ahaliden tasarruf biriktirmektir. Banka aracılığıyla, ahalide bulunan çok sayıda az değerde de olsa para değerinin bir yere toplanması ve farklı araçlar için kullanılması imkanı olduğunu göz önünde bulundurarak bu banka çalışmasının önemi artar.

Makedonya'da para tasarrufunun belli özellikleri vardır. O özellikler ise şunlardır:

- Tasarruflar denar ya da döviz olabilir;
- Denar tasarruflarının garantörü Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankasıdır.
- Tasarruflar meslek sırrını oluşturur. Banka sadece vatandaşın aleyhine mahkemede dava açıldığı halde tasarrufun değeri konusunda bilgi verir

Ahali tasarrufları, bankanın kredi potansiyelinde önemli orantıyı oluştururlar. Bankalar kredi potansiyelini arttırmak amacıyla giderek fazla serbest para çekmek için ilgilenirler.

Fakat, şunu belirtmemiz gerekir ki bu planda vatandaşların evlerinde bulunan büyük miktarda para, hala kullanılmamış imkanlardır. Banka, vatandaşın bankaya gelmesini beklemeden potansiyel tasarrufçuya yanaşmalıdır. Bu yüzden bankalar bu planda daha pozitif yaklaşım geliştirmelidirler.

- Ahali tasarrufları, bankanın kredi potansiyelinde önemli orantıyı oluştururlar. Kimi bankalarda toplam kredi potansiyelinin %70-80 oranına ulaşır ve ahalinin tasarruflarını oluştururlar.

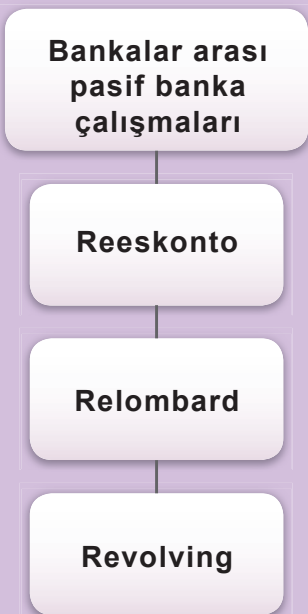
İŞLETME FAALİYETLERİ

Tabela 4.1 M.C. Halk Bankasının 21.04.2010 tarihli hazine bonoları açık arttırması sonuçları

Vade:	28 gün
İhale türü:	Değere sahip ihale (sınırsız ihale)
Vadesi gelen değer:	7.387.000.000,00
Teklif edilen değer:	sınırsız
Talep:	7.157.000.000,00
Gerçekleştirme:	7.157.000.000,00
Faiz oranı:	6,50% (99,4970)
21.04.2010'da hazine bonoları durumu:	24.530.000,00

Kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası

Grafikon 4.3. Bankalar arası kısa vadeli çalışmaların özellikleri.

Pratik şunu gösterdi ki, işçi maaşlarının tasarruf karnesi ve cari hesaplar aracılığıyla ödendikleri halde, maaşların önemli bir bölümü bankada kalır ve banka kredi potansiyelini artırır.

Kredi potansiyeli, kredi verme imkanı daha doğrusu bir banka, banka grubu ya da bir ülkede tüm bankacılığın elinde bulundurduğu paralara dayanarak geliştirebileceği kredi hacmidir.

Hazine bonoları, kısa vadeli değerli senetleri oluşturarak, onları yayınlayan özne, bu belge sahibine nominal değeri ve faizinin vadesi geleceği zaman ödeyeceği konusunda görev almaktadır.

Hazine bonoları emisyonu

Hazine bonoları belli para miktarı, belli vadesi ve belli faiz oranı olan kısa vadeli değerli senetlerdir.

Makedonya bankacılığında, hazine bonusu onu yayınlayan bankanın sahibinin emri üzere, belgede belirtilen para ve faizini belirtilen sürede ödeyeceği konusunda görev aldığı belge olarak tanımlanmıştır.

Hazine bonusu yayımlanmasının mantığı şudur ki iktisatçılara geçici serbest parasını yararlı bir biçimde plase etmelerini sağlar. Bilindiği üzere bu paralar cari hesapta kaldıkları halde sahipleri ya faiz almaz ya da minimal faiz alır.

Hazine bonusu *iki hususta* yayınlanır.

Birincisinde, **Halk Bankası** yayınlar.

O halde kayıtlılar olarak diğer bankalar belirir. Bu şekilde o bankalar geçici serbest parasını plase ederler.

Bu belgelerin yayımlanmasıyla Halk Bankasının esas amacı para kitlesini azaltmasıdır. Halk Bankası tedavülde para kitlesinin gerektiğinden fazla olduğunu değerlendirdiği zaman hazine bonoları yayınlar.

İkincisi, banka ve diğer mali kurumlar yayınlar. Bu bonolardan tüzel ve özel kişiler yararlanır.

Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankasının hazine bonolarını bankalar, tasarruf kuruluşları, yatırım ve emeklilik fonları satın alır. Özel ve tüzel kişiler ise sadece banka aracılığıyla bu belgeleri satın alabilirler.

Bankalar arası pasif çalışmalar

Bankalar, çalışmalarında karşılıklı işbirliği gerçekleştirir. Bu işbirliği karşılıklı kısa vadeli borçların verilmesinde ifade edilir. Gelişmemiş piyasaya sahip ülkelerde, iş bankaları Halk

Bankasıyla fazla işbirliği yapmalarına yöneliktirler. Bu banka en önemli kredi kaynağını oluşturur. Karşılıklı kredi vermede ise Halk Bankası daha az belirir. Krediden yararlanan nesne olarak beliren banka için, kredi alma

seferberlik ya da pasif banka çalışmasıdır. Çünkü bu faaliyet ile banka para elde eder ve bu parayı verene karşı borçlu rolünde belirir.⁹

Banka için ise para borç verdiği zaman aktif banka çalışması ya da kredi banka çalışması söz konusu olur.

En önemli bankalararası kısa vadeli çalışmalar ise reeskonto, relombard ve revolving kredilerdir.¹⁰

Reeskonto

Reeskonto bankaların faturaları eskontoladığı pasif banka çalışmalarıdır. Bu banka çalışmaları neden reeskonto diye adlandırılır sorusu kendiliğinden çıkmaktadır. Çünkü fatura, fatura sahibinin onu bankaya verdiği zaman bir defa eskontolanmış ve böylelikle kredi almıştır. Fatura vadesinin geldiği zaman ise krediyi iade etmelidir. Banka, faturayı vadesi gelene kadar kendisinde tutacak yerde, bu süreden önce tekrar eskontolar, daha doğrusu fatura vadesinin geldiği zaman başka bir bankada reeskontolaştırır, borçlu faturayı reeskontolamaya kabul ettiği bankada fatura görevini gerçekleştirir.

Reeskontolama tekniği nasıldır?

Faturayı reeskontoya veren banka öncesinde faturayı cirolar, böylelikle fatura bankanın hukuki sahipliğine geçer ve banka bunu kabul eder. Faturayı veren banka kredi kefilisi, doğrusu koşullu fatura borçlusudur. Bu yüzden reeskonto pasif banka çalışmasını oluşturur.

Relombard

Relombard, reeskontoya benzer kısa vadeli banka çalışmasıdır. Bu iki banka çalışması arasında biricik fark relombardta verilen senedin fatura değil de diğer değerli senetlerin olduğudur.¹¹ Doğrusu bir banka kendisinde taahhüt edilen değerli senetlere sahip olduğu ve yeni paraya muhtaç olduğu zaman o banka o senetleri tekrar taahhüt eder ve gereken likit parayı kazanır.

Değerli senetlerin taahhüt edilmesi lombard, tekrar taahhüt edilmesi ise relombard diye adlandırılır. Lombard ile relombard, aslında kredinin alınmasına kadar değerli senetlerin belli faiz oranıyla taahhüt edilmesidir.

Relombardın temel özellikleri şunlardır:

- Değerli senetlerin kamu (borsa) değeri vardır;
- Verilen kredi, tüm değeri değil de değerinin bir bölümünü kapsar. Bu yüzden lombard reportodan farklıdır, çünkü reportoda alınan borç taahhüt edilen senedin toplam borsa değerini (100%) oluşturur.

Batılı ülkelerde, gereken paranın büyük miktarı değerli senetlerin taahhüt edilmesiyle elde edilir. Küçük bankalar, mali kuruluşlar, borsacılar ve komisyoncular taahhüt etmeyi tercih ederler. Büyük bankalar için ise taahhüt etmek gereken likit paranın sağlanması sıradan biçimlerden biridir. Bu banka çalışmasının esas özelliği şudur ki, kısa vadeli olup kısa

- Lombard ile relombard, belli değerli senedin taahhüt edilmesiyle kredinin alınmasıdır. Bu kredinin değeri, taahhüt edilen senetlerin belli oranındadır. Esas özellikleri şunlardır:
  - Değerli senetler, kamu (borsa) değerine sahip olmalı,
  - Verilen borç senetlerin tüm değerini kapatmamalı, hemen sadece belirli oranda olmalıdır (iş faaliyetleri alanında bu oran değerli senetlerin satın alınan değerinin % 75'i oranında olmalıdır).

9 Trpeski L. , Banka çalışmaları, Üsküp 2002, s.98

10 Aynısı, aktarma, s.102

11 Prof. Miodrag Zečević, Banka organizasyonu ve çalışmaları, s. 218, Belgrad 1981

bir sürede büyük formaliteler olmaksızın imzalanabilir ve vazgeçilebilir. Lombard ile relombardta süreler, genellikle 24 saat, 1 hafta ya da 2 haftadır.

Revolving krediler

Revolving krediler, iş bankasının kredi talep eden kişilere verdiği ve sürekli yenilenen kredilerdir. Verilen kredi çerçevelerinde banka, krediyi kullanan kişiye anlaşmaya varılan sürede ona azami para değerini vereceği konusunda vaat verir ya da onun adına bazı görevler gerçekleştireceğini vaat eder. Kredi alan kişiye bu imkandan yararlanıp yararlanmayacağı ve aldığı kredi miktarını hemen ya da birkaç taksite iade edeceği konusunda karar verme imkanı tanınmıştır. Revolving kredinin bir önemli özelliği şudur ki, kredi alan kişi krediyi ödedikten sonra otomatikman tekrar kredi alabilir ve bu kredi anlaşmaya varılan azami değerde olur. Kredi alan kişinin borcunu cari hesapla ödediği halde ya da revolving eskonto kredisinin eskontolanmasında gereken faturaları sunmadığı halde bile bankanın görevi sona ermez.

Revolving kredi verildiği zaman, kredi limiti ya da bankanın kredi alan kişiye karşı görev aldığı azami değer saptanır. Kredi limiti vadeli, belirsiz süre için aynı değerde ya da öngörülen amortizasyonla olabilir. Amortizasyon öngörüldüğü halde, kredi limiti saptanan sürenin geçmesi ardından azalır. Revolving kredi, vadeli değilse banka kendi isteği üzere bu krediden vazgeçme hakkına sahiptir. En önemli revolving kredisi kontokorent kredisidir. Banka, bu krediyi verdiği anda krediden vazgeçip vazgeçmeyeceğini bilmediğine göre talebinin ne kadar olduğunu da bilmemektedir. Kredi talep eden kişi görevinin fatura biçiminde olması için revolving kredi alan kişi her zaman bankaya boş fatura sunmalıdır.

Revolving kredinin başlıca özellikleri şunlardır:

- Kredi alan kişi parayı kredi limitinin geçmesinden önce kullanabilir ya da geri alabilir;
- Paranın borç alındığı ve bundan sonra iade edildiğine bağlı olarak kredi değeri azalır ya da artar;
- Kredi sürekli olarak kullanılabilir;
- Kredi alan kişi verilen kredi değerini, kullanılan değer ve faizi hesaplayarak ödemeler yapar;
- Kredi alan kişi krediyi (belli asgari ödeme koşul olduğuna bağlı olarak) zaman geçtikçe ya da tamamen ödeyebilir ¹²

12 Prof. Dr. Tihomir Yovanovski, Parasal ekonomi, s. 218

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

1. Üç esas banka çalışmaları hangileridir?
2. Neden para emisyonu her ülkede devlet kontrolü altındadır?
3. Kaç çeşit para depozitosu vardır?
4. Bizde ahali tasarrufunun esas özellikleri nedir?
5. Bizde ahali tasarrufunu ilerletmek için ne gibi tedbirler önerebilirsiniz?
6. Neden reeskonto kısa vadeli pasif banka çalışmaları grubuna aittir?
7. Reeskonto ile relombard arasında benzerlik var mıdır?
8. Değerli senetleri lombardlamak ne demektir?
9. Relombard sürecini açıklayınız?
10. Revolving kredinin özellikleri nedir?

BİLGİ YARIŞMASI

1. Paranın seferber edildiği ve banka kredi potansiyelinin olduğu depozito ile diğer banka çalışmaları şu gruba aittir:
  - a) Pasif banka çalışmaları
  - b) Aktif banka çalışmaları
2. Kısa vadeli pasif banka çalışmaları şu para seferber etme biçimleridir _____, _____, _____.
3. Paranın bankaya yatırılma biçimi ve banka sahibinin paraya sahip olma biçimine göre şu depozito türleri vardır: _____, _____, _____.
4. Bankaya yatırılan ve sahibinin her an kullanabileceği para şöyle adlandırılır:
  - a) Vadesiz depozito
  - b) Vadeli depozito.
5. Belli para miktarı, ödeme vadesi ve faiz oranına sahip olan değerli senetler şöyle adlandırılır:
  - a) Hazine bonoları;
  - b) Hisseler;
  - c) Fatura.
6. Halk bankasının yayınladığı hazine bonolarını kim yazdırır:
  - a) Diğer bankalar;
  - b) Özel kişiler;
  - c) Tüzel kişiler
7. Bankalar arası pasif çalışmalar şunlardır: _____, _____, _____.
8. Bir bankanın faturaları tekrar diğer bankaya sattığı zaman bu işlem şöyle adlandırılır:
  - a) Reeskonto
  - b) Relombard
9. Taahhüt edilen senetler faturanın değil de diğer değerli senetlerin söz konusu olduğu banka çalışması şöyle adlandırılır:
  - a) Relombard
  - b) Reeskonto
  - c) Revolving.
10. Tekrar yenileneme özelliğine sahip krediler şöyle adlandırılır:
  - a) Revolving kredi
  - b) Reeskonto;
  - c) Relombard

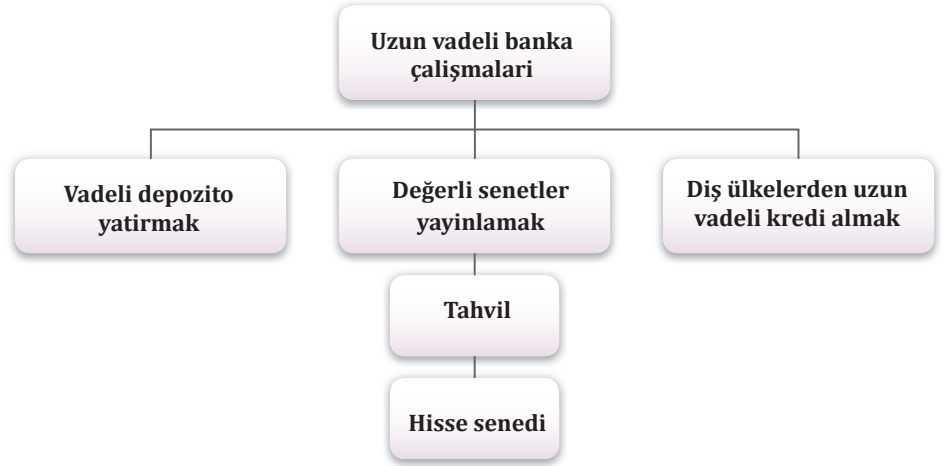
■ ■ ■ Uzun vadeli pasif banka çalışmaları

Bankalar, daha uzun vadeye yatırılan vadeli para toplamak için ilgilenir. Bankacılar bu paraya güvenebildiklerinden ötürü bu parayı "kaliteli para" diye adlandırır. Çünkü bu para vadesi gelene kadar bankadan alınmaz. Bu, bankalara plasmanlarını planlamak ve kredi faaliyetlerinde daha büyük güven sağlar. Bu paradan, bankalar uzun vadeli yatırım kredileri verir. Bu krediler bir ülkenin gelişmesi için büyük önem taşır.

En önemli uzun vadeli banka çalışmaları şunlardır:

- Vadeli depozito yatırmak;
- Değerli senetlerin yayınlanması;
- Dış ülkelere uzun vadeli kredi almak.

Grafikon 4.4. En önemli uzun vadeli pasif banka çalışmalarının analizi

Vadeli depozito yatırmak

Vade süresi bir yıldan fazla olan vadeli depozitolar, uzun vadeli depozitolarıdır. Banka, vadesiz depozitolarla kıyasla bu depozitoları, çok daha yüksek faizler verir.

Nitekim bankaya vadeli para yatıran özel ve tüzel kişiler, bankayla parayı öngörülen süreden önce almayacaklarına değgin anlaşma imzalarlar.

Belirli bir süre için depozito yatırma yönünde fazla özel ve tüzel kişi kazanması için banka daha yüksek faizler yanı sıra para yatırımlara diğer kolaylıklar da sağlamaktadır. Örneğin kredi almaları sırasında onlara öncülük tanır ya da elverişli koşullar altında kredi verir.

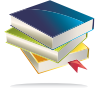
Uzun vadeli depozito ve vazgeçme süresine sahip belirsiz süre için yatırılan depozitolar grubunda bu depozitolar öncekilerine kıyasla banka için daha az öneme sahiptir.

- Depozito sahibi, vadeli depozitoları anlaşmaya varılan sürenin geçmesi ardından doğrusu depozito sahibi, depozito vadesinden yazılı vazgeçmesi gününden itibaren, kullanabilir.

Tabela 4.2 Bankada depozitoların başlıca öncelik ve özellikleri

Başlıca öncelikler	Esas bilgiler
<ul style="list-style-type: none"> - Paranın güvenli yatırılması; - Celbedici faiz oranları; - Farklı para birimlerinde tasarruf imkanı 	<ul style="list-style-type: none"> - Banka tarafından saptanan asgari mevduat - Para birimi (MKD, EUR) vb. - Vadeli yatırım süresi - Faiz oranı - Anlaşmanın imzalanması - Kimlik belgesi

Kaynak : Tutunska banka internet sitesi www.tbnlb.com.mk

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Bir bankanın internet sitesine gir, depozito kısmına tıkla.

Tercih ettiğin depozitoyu ve vadeli yatırım süresini seç ve tabelada verilen vadeli yatırım faiz oranlarını gözden geçir. Tartışma yürüt. Depozitonun vadesini sapt. Bankanın verdiği

faiz oranları altında bilgilendirme hesabını göreceksin. Bankaya yatırmak istediğin değeri seçerek tıklamayla para birimi ve yatırma vadesini seç (1, 2, 3, 6, 12, 24 ay vb.) ve hesaplamayı tıkla. Toplam yıllık faizin değerini elde edeceksin.

Değerli senetlerin yayınlanması

Değerli senetler, belirli yayınlanmış ya da elektronik belgelerde yatırımlara değerli delillerdir. Onlar tüzel kişi ya da diğer kuruluşlarla belli sahiplik ya da kredi ilişkisi veya kamu devlet kurumlarıyla (Maliye bakanlığı, Merkez banka, Yerel yönetim birimleri) belli kredi aranjmanını doğrulamaktadır.¹³

Değerli senetlerin amacı, müteahhit ve işletmecilerin (başkalarının) emeğine karşılık gelir sağlama enstrümanını (anlaşma ilişkisini) oluşturmaktadır. Buraya hisse senetleri, tahviller, hazine bonoları, devlet bonoları, depozito sertifikaları ve diğer mali mekanizmalardır.¹⁴

Bizler çok sayıda değerli senetlerden şunları inceleyeceğiz:

- Tahvillerin yayınlanması ve
- Hisse senetlerinin yayınlanması.

Hisse senetleri, hisse senedi sahiplerine fazla hak tanımaktalar:

- Sahip oldukları hisse senedi sayısına orantılı olarak kar payını bölüşmekte;

¹³ İvanovski Zoran, Değerli senetler ve portföy işletmesi, Üsküp 2007, s. 51,52

¹⁴ İvanovski Zoran, Değerli senetler yasası, M.C. Resmi gazetesi, 63/2000

- İflas sırasında dış borçlulara borçların kapatılmasından sonra kalan mülkü aralarında orantılı bölerler;
- Birleşme, merkezin değişmesi, ismin değişmesi ve tasfiye gibi kumpanyanın önemli soruları hakkında oy kullanma hakkına sahiptirler;
- Yeni çıkarılan hisse senetlerini, orantılı bölme hakkı ya da hisse senetlerinin satın alınması sırasında öncelik hakkına sahiptirler¹⁵

Hisse senedi, hisse senedi sahibinin kumpanya sermayesine katılımı olarak tanımlanabilir. Bu sırada, sermaye eşit değerde belli sayıda hisse senetlerine bölünmüştür.

Hisse senetleri, nominal değerle ya da nominal değersiz yayınlanır. Nominal değer bir emisyonun hisse senedinin asgari emisyon ya da piyasa fiyatını oluşturur. Bu değer parite (rar value ya da face value) olarak da adlandırılır.¹⁶

Tahvillerin yayınlanması

Tahvil, tahvil yayıncısının tahvilde belirtilen kişi ya da onun emri üzere ona ya da tahvil sahibine tahvilde belirtilen değeri ödeyeceğine değgin yazılı belgedir.

Uzun vadeli borçlandırma değerli senedini oluşturan tahville, tahvil vericisi tahvil sahibine hemen ya da taksitlerle belirlenen günde tahvilin nominal değerini ve faizi ödeyeceğine değgin görev almaktadır.

Tahvil uzun vadeli özelliğe sahip serbest paranın toplanması için uygun mekanizmayı oluşturur.

Tahvili yayınlayan yönetim organı, yasa ya da tahvil yayınlama kararıyla şunlar saptar: tahvilin sahip olduğu toplam değer, tahvillerin amacı, tahvilin garanti ile olduğu halde garantör verilerinin kayıtlanması, tahvilin yayınlanma biçimi, anaparanın ödenme süreleri, faiz ödeme öngörüldüğü halde faiz miktarının değeri, faiz oranının hesaplanması ve ödeme biçimi, tahvillerin ödenecekleri para kaynakları, tahvil naklinden elde edilen haklar, anapara ve faizlerin mahkeme yoluyla ödenmesinin sağlanması ve tahvillerin diğer değerli senetlerle değiştirilme imkanı.

Tahvil şu esas öğeleri içerir: tahvil olduğuna ait işaret, tahvili veren firmanın ismi ve merkezi, tahvili satın alan firmanın ismi, tahvilin sahibine ait olduğuna değgin veri, tahvilin para değeri, faiz oranının değeri, anapara ve faizin ödenme süreleri, tahvilin yayınlanma yeri ve tarihi ile seri ve kontrol numarası, tahvili veren yetkili kişi imzalarının kopyası ve tahvil hakları.

Tahvilin ön tarafında garantörün firma bilgileri, ismi ve merkezi garanti ile birlikte belirlenir. Arka tarafında ise anapara, faiz, doğrusu yıllık taksitin (amortizasyon planının) ödeme vadeleri belirlenir.

Grafikon 4.5.
Hisse senedi türleri.

¹⁵ Ivanovski Zoran, Değerli senetler ve portföy işletmesi, Üsküp 2007, s. 59

¹⁶ Aynısı, aktarma sayfa 61

Makedonya Cumhuriyetinde tahviller, değerli senetler Merkez depozi-
to kurumunda elektronik hazine bonoları olarak kayıtlıdır.

Hisse senetlerinin yayınlanması

Hisse senedi, şirket, banka, diğer mali kuruluşlar, sigorta kurumu ve kar edebilecek diğer tüzel kişilerde yatırılan paranın sahipliğine değgin belgeyi oluşturur.

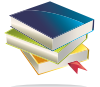
Hisse senedi, anonim şirketi esas anapara ideal bölümünün sahiplik delilini oluşturan sahiplik değerli senedir.

Hisse senedi, sahibi elde edilen gelirin (kar payının) bir bölümü hak-
kına sahiptir. Hisse senedi, sahibinin yönetim organı, hisse senedinin
yayınlanması kararı ve kar payı ile kar payının ödenme biçimi kararını
alır.

Hisse senedini satın alan kişi ya da hisse senedi sahibi, kar payına
katılma hakkını kazanır, hisse senedi türüne bağlı olarak ise yönetime
katılma hakkı da kazanabilir.

Hisse senetlerini yayınlamakla üretim ve ticari kuruluşlar ,yeni yatırımlara değgin para sahibi olurlar. Hisse senetlerini satın alanlar ise şirketin kaderini paylaşırlar.Hisse senedinden elde edilen gelir, şirketin gelirine bağlı olduğundan ötürü hisse senedi sahipleri şirketin çalışmaları hakkında ilgilenir.

Resim 4.2. Hisse senedi

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Devlet hisse senetlerini, Makedonya Cumhuriyeti Maliye bakanlığı yayımlar. Devlet bono ve tahvilleri açık arttırmalarına katılışını banka kendi adına yetkili dolaysız katılımcı fonksiyonunda gerçekleştirir,- dolaysız katılımcılar hesabına ise örgütlü açık arttırmalara katılır.

Devlet senet türleri:

- Devlet bonoları
- Devlet tahvilleri.

Devlet tahvilleri kimin tarafından satın alınabilir?

Devlet tahvilleri yerli ve yabancı özel ve tüzel kişiler satın alabilir.

BAŞLICA ÖZELLİKLER

- Sağlam ve karlı yatırım
- Sekundar piyasada devlet değerli senetleriyle ticaret imkanı
- 3, 6 ve 12 ay vadeli devlet bonoları,

ESAS BİLGİLER

- 2 ve 3 yıl vadeli devlet tahvilleri,
- Devlet değerli senetlerin nominal değeri 10.000,00 denardır

Hisse senedi, sahibi yayınlanan hisse senetleri kaydını hisse senetleri Merkez depozito kurumunda gerçekleştirmelidir.

Değerli senetler, Merkez depozito kurumunda hisse senetleri, elektronik bonoları ve değerli senetleri şu verileri içerir:

- Hisse senedi türü;
- Hisse senedinin emisyon tarihi;
- Hisse senedini yayınlayan firmanın ismi, merkezi ve sicil numarası;
- Hisse senedinin sahibi (özel kişiler için: ad ve soyadı, adres, sicil numarası, tüzel kişiler için, firmanın ismi, adresi ve tüzel kişinin sicil numarası),
- Hisse senedinin nominal değeri ve hisse senetlerinin, değerli senetler Merkez depozito kurumunda kayıtlanma tarihi.

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Değer saklama kağıtları

Sermaye piyasasındaki gereksinimleri izleyen bankalar, vasi cari hesaplarının açılması ve çalışmalarıyla vasi hizmetleri sunmaya başladılar. Vasi hizmetleri aracılığıyla bankalar, müvekkillerine üst kaliteli hizmetler sunmaktalar. Bankaların sundukları esas vasi hizmetleri şunlardır: denar ve döviz vasi cari

hesapları açmak ve kaydını yapmak, Değerli senetler merkez depozito kurumunda değerli senetler vasi cari hesaplarının açılmaları ve yürütülmeleri, paranın korunması, değerli senetlerin korunması, hisse senetleri ticareti yoluyla transaksyonların kapatılması, cari hesap konusunda bilgi sunmak ve değerli senetler konusunda hesap sunmak.

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

1. Hangi depozitolar uzun vadeli depozitolardır?
2. Ülkemizde tahvilleri kim yayınlatabilir?
3. Tahviller, hisse senetlerinden nasıl fark edilir?
4. Dış ülkelerden alınan uzun vadeli krediler, hangi hususta ülkenin gelişmesine olumlu, hangi hususta ise olumsuz etkisi vardır?
5. Dış ülkelerden alınan kredileri, neden pasif banka çalışmaları grubuna yerleştirmekteyiz?

■ ■ ■ Dıştan alınan uzun vadeli krediler

Gelişmekte olan ülkeler, kendi sermaye birikimine sahip olmadıklarından ötürü dıştan sermaye talep etmeye mecburdurlar. Bu amaçla, genellikle Makedonya bankaları ve dış bankalar arasında **uzun vadeli kredi** anlaşmaları imzalanır. *Bankalarımız için* bu banka çalışması *pasif banka çalışmasını oluşturur*, çünkü banka, böylelikle para toplar ve aynı zamanda kredi aldığı bankaya mükellef olur.

Dış banka için bu çalışma, uzun vadeli aktif banka çalışmasıdır. Bu krediler, rasyonel bir biçimde kullanıldıkları, doğrusu onların sayesinde dengeli çalışarak kapasiteler tesis edildikleri halde ülke gelişmesinde büyük katkıda bulunabilirler. Bu kredilerle, dengeli olmayan kapasiteler, tesis edildikleri zaman ve zararlara yol açtıkları halde bu tür kredilerin alınması ülkeyi oldukça zor duruma getirebilir.

Hisse senetleri, tahviller gibi değerli senetler, Merkez depozito kurumunda ekeltronik bonolar olarak kaydedilir.

**İnternet
şu siteleri
arayın**

[http://www.google.com/
search=krediti+od+stranstvo](http://www.google.com/search=krediti+od+stranstvo)

[http://www.fodsk.org.mk/
mac/brochurem.pdf](http://www.fodsk.org.mk/mac/brochurem.pdf)

ve bilginizi genişletin.

ARAŞTIRMA

Amaç:

- Banka açısından depozito gerekliliğini inceleyin!
- Depozito türleri farklarını gözetleyin!
- Depozitolarla ilgili bankayla internetten bağlanın!

Becerikliğin geliştirilmesi:

- Gözetlemek
- Karar almak
- Banka ile elektronik temas kurmanın çağdaşlaştırılması ve sunulan üretim verilerini kullanmak

Gereçler:

- Bilgisayar
- İnternet ağı
- Yazma malzemesi

Ön bilgiler:

- Depozito türlerini sayınız!
- Banka potansiyelinin oluşması için depozitonun önemini belirtin!

Çalışma istikameti:

- Serbest paranın vadeli yatırmaya değgin vade konusunda tercih yapın!
- Belli depozito türleri faiz oranlarını inceleyin!
- Bir bankanın internet sitesinde yıllık faiz oranının nasıl hesaplanabileceği yönünde depozito enformatif hesabını bulunuz (örneğin: 1 yıl vadeli para depozitosu)!

Karar alma yönleri:

- Vadesiz ve belli süre için vadeli depozitoların faiz oranlarında farkı belirleyin!
- Araştırma sonucu vadeli depozitoların neden daha yüksek faiz oranları vardır sorusuna yanıt verin!

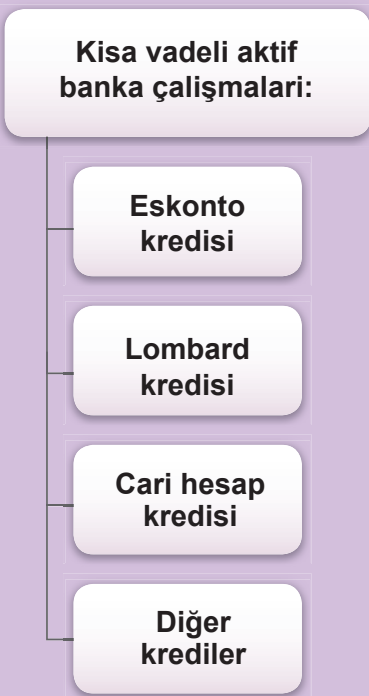
Sonuç:

- Hangi depozito türleri banka için, hangileri ise ahali için en olumludur? Sonucuna varınız. Bankaların ahaliye güveninin iade edilmesi için bankalar ne gibi faaliyetler gerçekleştirirler?

- Aktif banka çalışmaları aracılığıyla bankalar, kendilerinde toplanan serbest paralarının ve başkalarının paralarının plasmanını yaparlar.
- Kredi terimi, latince kredore sözünden kaynaklanan, bir şeye duyulan güven demektir. Demek ki güven terimi kredi ilişkisi süresinde mevcuttur.

Grafikon 4.6.

Kısa vadeli aktif banka çalışmalarının şeması

■ Aktif banka çalışmaları

Aktif banka çalışmaları aracılığıyla bankalar, kendilerinde toplanan serbest paralarının ve başkalarının paralarının plasmanını yaparlar. Pasif banka çalışmaları için olduğu gibi aktif banka çalışmalarının da özelliği şudur ki, iş bankası bu çalışmaları kendi adına ve kendi hesabına gerçekleştirir.

Bankaların seferber banka çalışmalarıyla topladığı ve krediler biçiminde plase ettiği tüm çalışmalar, aktif banka çalışmaları olarak adlandırılır.

İş bankasının bu çalışmalarda alacaklı olarak belirlediği bu çalışmalar için aktif faiz ödettiği için, bu çalışmalar aktif çalışmalar olarak adlandırılır. Bu faiz de aktif faiz adını alır. Önceki banka çalışmaları gibi, bu banka çalışmaları türü de vadesine göre kısa vadeli ve uzun vadeli aktif banka çalışmaları, olarak görünür. Bu iki esas tür arasında öyle denilen orta vadeli banka çalışmaları da vardır.

Grafikon 4.5. Aktif banka çalışmalarının vadeye göre bölünmesi

Kısa vadeli aktif banka çalışmaları

Kısa vadeli aktif banka çalışmalarıyla iş bankaları, müvekkillerine genellikle bir yıldan daha uzun olmayan bir süre için para plasmanı yaparlar. Bu grubun en önemli çalışmaları şunlardır:

- Eskonto kredisi – fatura ve ya diğer değerli senet esaslarına dayanarak verilen kredi;
- Lombard kredisi – bu krediler altın, mücevher, değerli senetler, mal ve benzer şeylerin taahhüt edilmesi esaslarına dayanarak verilen kredi;
- Cari hesapta belli amaçlar için verilen krediler ve
- Diğer bankalara depozito ve kredilerin verilmesi gibi diğer tür kısa vadeli aktif banka çalışmaları.

a) Eskonto kredisi

Eskonto kredileri, banka tarafından vadesi geçmeyen ve vadesi geçinceye kadar belli faiz oranının çıkarıldığı faturaların satılmasından oluşan banka çalışmasıdır.

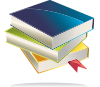
Faturaların eskonto edilmesi ya da faturaların vadeleri geçmeden bankalara satılmalarıyla şirketler, sattıkları ve parasını almadıkları malların parasını alırlar. Bankalar ise kısa vadede serbest para plasmanını yapar ve bu şekilde iktisadiye nakit para sunarlar.

Diğer tür kısa vadeli kredilere kıyasla eskonto kredisinin kendine has birkaç özelliği vardır. Bunlardan biri, **ödeme ihtimalinin** yüksek oluşudur. Çünkü kredinin ödetilmesi öyle denilen kümülatif garanti ile yapılır. Bu kredi için sadece ana borçlu değil de kredi belgesinde imzalanan tüm diğer kefiller de imza atar. Bu hususta banka kredi bakımından en becerikli olan kefil seçer ve krediyi ödetir.

İkinci özellik **ödemedeki hızlıktır**. Ülkemizde olduğu gibi tüm ülkelerde kredi senedi talepleri mahkeme kısa işlemiyle halledilir.

Üçüncü özellik şudur ki, kredi belgesinin **kredi fonksiyonu** yanı sıra **ödeme fonksiyonu** da vardır. Kredi senedinin endoslanması (kredi senedi taleplerinin başka kişiye aktarılması) aracılığıyla, likit para ile ödemelerin yapıldığı gibi ödeme yapılır.

Dördüncü özellik, eskonto kredisi veren bankanın kredi belgesi, talebini **hızlı ve kolay** bir şekilde nakit **paraya dönüştürebilmesi imkanındır**.¹⁷

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Banka, kredi belgesinin eskontolanması ve satın alınmasıyla müvekkilin ileri bir tarih için anlaşmaya varılan ve gerçekleştirdiği iş için hemen para alması yönünde imkan sağlamaktadır.

Müvekkilin talebi üzere banka kredi belgesini satın alır, müvekkile ise talep değerini ram-burslar.

Eskonto işlemi şöyledir:

- Gereken belgelerle birlikte başvuruda bulunmak;
- Borçlunun borcun bankaya nakledilmesi için hemfikirlik;
- Müvekkilin hesabına ödeme yapma.

Öncelikler

Müvekkil kredi senedinin eskontolanmasıyla eskonto harcamaları dışında, tüm değeri alır ve onun için iş bitmiş, değer ödetilmiştir.

Kredi senedinin eskontolanması

Hatırlayalım: Kredi senedi belli biçimde yazılı belgedir, genellikle emir içeren senettir. Fakat kredi senedi belli isim adına yayımlanmış değerli senet de olabilir. Kredi senedinin rolü şudur, kredi senedi kredi aracıdır. Bunun yanı sıra ödeme aracı ve eskonto aracıdır da aynı zamanda.

Kredi senedi eskontolanmasını görüşelim

Satılan mal ya da hizmetler karşılığı kredi senetlerine sahip olan ve onları satmaya karar veren tüzel kişiler, banka sorumlu hizmetlerine kredi senetlerini sunarlar. Bir günde fazla kredi senedi sundukları halde, onlar bu senetlerin spesifikasyonunu da sunarlar. Bu sırada, banka yetkilileri kredi senetlerinin özlü ve formal tarafını incelemelidirler. Kontrolü yapanlar kredi senedinin şu önemli öğeleri içerip içermediğini denetlerler:

¹⁷ Trpeski L., Banka çalışmaları, Üsküp 2002, s. 110 – 111

İŞLETME FAALİYETLERİ

- Kredi senedi, trasantın trasata, müvekkile belli para değerinin ödenmesi için verdiği koşulsuz emirdir. Bu değer kredi senedi ya da trasanta kaydedilmiştir.
- Kredi senedi yazılı olarak verilen yazılı belgedir.
- Kredi senedinin rolleri:
  - a) Kredi senedi kredi aracıdır.
  - b) Kredi senedi ödeme aracıdır.
  - c) Kredi senedi eskonto aracıdır.
- Merkez Banka hizmetleri, kredi senetlerinin formal ve özlü açıdan yasal olup olmadığını denetler. Bu kontrolün ardından, kredi senetlerini reeskontoya alınan kredi senetleri kütüğüne kaydeder ve reeskonto hesaplanır. Reeskontonun hesaplanmasından sonra kredi senetlerini reeskontoya verdiği esas bankaya verileceği kredi değeri hesaplanır.

- Bir nüshada yayınlandığı halde, bir kredi senedi olduğuna dair ya da fazla nüshadan yayınlandığı halde sırasıyla hangi madde söz konusu olduğu belirtilmelidir;
- Kredi belgesi vadesinin geçme günü ;
- Rakam ve harflerle yazılı kredi belgesinin değeri;
- Müvekkilin adı ve soyadı ve onun cari hesabı;
- Trasant ve onun cari hesabı;
- Diğerleri

Kredi senedi, önemli öğelerinin denetlenmesi ardından eskontolanmaya alınan kredi senetleri kütüğüne kaydedilirler.

Kredi senetleri kütüğüne şu veriler kaydedilir:

- Kredi belgesinin sıra numarası;
- Kredi belgesinin kabul edilme günü;
- Kredi belgesini sunan kişinin ismi;
- Eskontolanma tarihi;
- Kredi belgesinin değeri;
- Kredi belgesi vadesinin geçmesi;
- Kredi belgesinin kayıtlanacağı muhasebe hesap sayısı;
- Kredi belgesinin yayınlanma tarihi.

Kredi belgesinin kütüğe kayıtlanması ardından eskonto hesabı yapılır. **Eskonto** kredi hesabının bankaya satılması gününde, kredi belgesinin getirilmesi gününe kadar hesaplanan faizdir.

Eskontonun hesaplanmasında birkaç biçim vardır. Fakat eskonto en kolay şu formülle hesaplanır:

$$E = \frac{Mc \times t \times p}{360 \times 100}$$

Bu sırada:

E – eskontodur

Mc – kbd (kredi belgesinin normal değeri).

T – kredi belgesinin eskontolanmasından vadesinin gelmesine kadar ki zaman, doğrusu günler sayısı, günler takvime göre hesaplanır, öyle ki kredi belgesinin eskontolamaya gönderildiği gün değil de kredi belgesi vadesinin geldiği gün hesaplanır.

P – eskonto oranı, doğrusu eskontonun hesaplandığı faiz oranı.

İş gününün sonunda tüm eskontolanan kredi belgeleri, eskontonun hesaplanmasına değgin imzalı nüshayla birlikte, değerli senetler hazinesine sunulur. Eskontolanan kredi belgeleri vadesine göre hazineye yerleştirilir. Kredi belgelerinin kesinlikle vadelerin geldiği günde ödetilmeleri konusunda hesap yürütülür. Bankanın yetkili hizmeti "vadelerin ...günde gelen kredi senetleri imzası" özel nüshada vadeleri gelmeden 10 – 15 gün önce kredi senetlerini kaydederler.

Eskonto kredisi, kredi belgesi esaslarına dayanarak verilen kısa vadeli kredidir. Kredi talep eden kişi, bankaya eskontolamak üzere kredi belgesi verir ve banka bu belgeyi kabul ettiği halde o kredi senedinin nominal değeri düzeyinde ve ödeme vadesinin geldiğine kadar faizin azaltılmasıyla kredi alır.

ÖRNEK 1

İş bankasına 15.03.2007 yılında eskontolanmak üzere kredi belgesi sunulmuştur. Kredi belgesinin vadesi 08.04.2007'dir, kredi belgesi ise 9.000.000,00 denardır. Eskonto oranı % 8'dir.

$$E = \frac{Mc \times t \times p}{360 \times 100} = \frac{9000000 \times 24 \times 8}{36000} = 48000$$

Bu sırada:

E - 48.000,00

Eskonto değeri ise 8.952.000,00 'dir (9.000.000,00 - 48.000,00).

Bir kişiden farklı vadelerle eskontolanmaya fazla kredi senedinin sunulduğu zaman eskonto hesabı o şekilde yapılır ki faiz rakamlarının toplamı faiz anahtarıyla bölünür. Faiz rakamı, kredi senedi değerinin günlerle çarpılarak 100'le bölünmesiyle elde edilir. Bu sırada bir ayın günleri takvime göre hesaplanır, bir yıl ise 360 günden oluşmuş gibi hesaplanır. Faiz anahtarı 360 rakamının eskonto oranıyla olan ilişkisidir.

ÖRNEK 2

15.03.2007 tarihinde banka, eskontolanmaya şu değerleri içeren kredi senetleri almıştır: Birinci senedin değeri 9.000.000,00 denar olup vadesi 08.06.2007'dir, ikinci senedin değeri

5.000.000,00 denar, vadesi 10.04.2007'dir ve üçüncü senedin değeri 6.000.000,00 denar ve vadesi 15.04.2007'dir

K.senedi değeri	Vade	Günler	Faiz rakamları
9.000.000,00	08.04.2007	24	7.650.000,00
5.000.000,00	10.04.2007	26	1.300.000,00
6.000.000,00	15.04.2007	31	1.860.000,00
2.000.000,00			10.810.000,00

$$K \text{ anahtarı} = \frac{360}{8} = 45$$

$$\text{Faiz rakamı} = \frac{Mc \times T}{100}$$

$$E = \frac{\text{Faiz rakamı}}{K \text{ anahtarı}} = \frac{5320000}{45} = 118222$$

Eskonto 240.222,2 denar, eskonto değeri ise 19.759.777,2 (20000000 - 240.222,2) denardır.

*Kaynak: Trpeski L, Banka çalışmaları, Üsküp, Ekonomi - Lise ders kitabı

Öğretmenin dikkatine!

Önceki yıl ders kitabından birkaç soru hazırlayın. Öğrencilerin ön bilgilerinin ne kadar olduklarını saptayan bilgi yarışması düzenleyin.

Kredi senetlerinin reeskontolanması

Kredi senetlerini eskontolayan bankalar, o senetleri tarafınca Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankasında reeskontolayabilirler.

Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası primar emisyon parasından kısa vadeli reeskonto kredileri verir.

Kredi senedinin vadesi geldiği zaman, kredi belgesini reeskontolayan Halk Bankasında kredi senedini öder. Kredi senedini reeskontolama süreci kredi senedinin eskontolama sürecine benzerdir.

Bankada cari hesabı olan tüzel kişiler, onun aracılığıyla tüm mali işlemlerini gerçekleştirirler.

Kontro - korent kredileri (cari hesap kredileri)

Dünyada en yaygın kısa vadeli kredi biçimlerinden biri, kontro-korent kredileridir. Onlar aslında cari hesap kredileridir.

Bankalarda cari hesapları olan üretim ve ticaret şirketler, tüm mali işlemlerini bu hesapla gerçekleştirir.

Cari hesap bakiyesi özelliğine göre, hesapta alacaklardan çok ödemelerin var olduğu zaman aktif olabilir ve vereceklerin alacaklardan çok olduğu zaman pasif olabilir.

Cari hesap, pasif olduğu zaman banka, şirkete kredi verir. Cari hesabın açılması sırasında, banka ile şirket arasında anlaşma imzalanır. Bu anlaşmayla şirketin belirli bir dönemde kullanabileceği kredi değeri saptanır. Bu kredinin özelliklerinden biri ve diğer kredilerden farklı olmasını kılan şudur ki kredi, parasının tüm değeri hemen müvekkilin hesabına verilmez.

Müşteri ihtiyaçlarına göre krediyi kısım kısım kullanır, sadece kullandığı kredinin faizini öder. Bu tür kredi diğer krediler kıyasen daha avantajlı olması yatırımın her an kullanılacak olmasıdır.

Müvekkil, ihtiyacına göre krediyi bölüm bölüm kullanır, sadece krediden kullandığı bölüm için faiz öder. Bu söz konusu olan krediyi, paranın hemen kullanıcıya verildiği diğer kredilere kıyasla daha rasyonel kılar.

Şimdilik sadece cari hesaplarına sahip vatandaşlar, önceden imzalanan anlaşma gereğince öyle denilen eksi hesap bakiyesine sahip olabilir. Bu belli edilen eksiye kadar olabilir, daha doğrusu cari hesabında para olmayışına rağmen çekler yazabilirler. Böylelikle onlar aslında bankadan kredi alırlar.¹⁸

Lombard kredisi

Orta çağda, Lombardiya'da ki (günümüz İtalya kuzeyinde) kambiyo ve kambiyocular özel kredi ya da borçlar vermeye başlamışlar. Bu kredi alıcıları, onlardan belli menkulleri taahhüt etmelerini talep etmişler. Lombardiya eyaletine göre, bu krediler "lombard krediler" olarak adlandırılmıştır.¹⁹ Aslında lombard kredilerinde menkullerin belirli bir süre ve belirli bir faizle taahhüt edilmeleri esaslarına dayanarak kredinin verilmesi söz

18 Trpeski L. , Banka çalışmaları, Üsküp 2002, s. 115

19 Prof. Tihomir Yovanovski, Parasal ekonomi, s.215, Üsküp, 1995.

- Lombard ve lombard kredisi terimleri İtalya'nın Lombardiya eyaletinin isminden kaynaklanmaktadır.

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası, vadesi bir gün olan işlemin imzalanması aracılığıyla bankalara lombard kredisi verir. Lombard kredisinin değerine, Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası faiz ödetir.

Lombard kredisi banka talebi üzere verilir.

Lombard kredisi başvurusu şu öğeleri içerir:

- Kredinin denar değerini;
- Değerli senetler türünü (örneğin hisse senetleri),
- Hisse senedinin nominalını değeri;
- Makedonya bankalar arası ödeme sistemi hesabını;

- Değerli senetler merkez depozito kurumunda değerli senetler hesabını.

Lombard kredisi başvurusunu banka, Halk Bankasına piyasa incelemeleri için sunar.

Verilen kredi için ardından karar belgesi hazırlanır.

Banka, Lombard kredisini Makedonya bankalar arası ödeme sistemine ertesi iş günü bankadan başlatılmış ödeme işlemi olarak iade etmelidir.

Krediyi ödemediği halde Halk Bankası, garanti mekanizması aracılığıyla Lombard kredisi ve tüm diğer masrafları ödetir.

konusudur. Özel taahhüt kurumlarında değerli senetler, mal, altın ve diğer değerli metallere eşyalar ve buna benzer şeyler taahhüt edilerek lombard krediler alınır. Lombard kredilerin verilmesi eski, geleneksel ve önemli kısa vadeli aktif banka çalışmasıdır. Diğer kredilerin verilmelerine kıyasla lombard kredilerde kredi veren kişinin değil de, taahhüt edilen eşyanın nakit paraya dönüştürüp, dönüştürülemeyeceği ve değeri (bonitesi) önemlidir. Alınan borç ya da kredi, altın hariç (altının değeri yüzde yüzdür) hiçbir hususta taahhüt edilen eşyanın değerinde değildir. Doğrusu taahhüt edilen eşya, genelde yüzde 40 ila 60 oranındadır. Lombard kredisi, gece aşırı vadesi gelen kredi olarak verilir. Kredi, bankanın talebi üzere repo işlem şeklinde verilir (lombard reposu).²⁰ Lombard kredi anlaşması, banka ile kredi alıcısı (eşya taahhüt eden kişi) arasında kredinin koşulları, değeri, vadesi ve faizin saptanması ardından ve taahhüt edilen eşyanın bankaya aktarıldığı zaman, imzalanır. Merkez bankasının verdiği lombard krediler, faiz oranının eskonto oranından yüzde 1 daha yüksek olduklarından ötürü, iş bankaları, Merkez bankası eskonto oranından yüzde 1-2 oranında daha yüksek faiz hesaplarlar.

Gelişmiş piyasa ekonomilerinde, değerli senetlerin taahhüt edilmeleri esaslarına dayanarak en çok lombard kredileri verilmektedir. O ekonomilerde, özellikle borsa spekülasyon sürelerine bağlı olan özel bir taahhüt biçimi uygulanmaktadır. Öyle denilen report ya da aktarma söz konusudur. Hukuki, açıdan report bir nevi satın alım ve satış anlaşmasını oluşturmakta. Banka açısından ise tam değeriyle (yüzde yüz oranında) lombardlamayı oluşturmakta. Bu sırada sonunda değerli senetler kurunda, beliren değişimler yüzünden beliren farklar kapatılır. Değerli senetlerin kısa vadeli taahhüt edilmeleri aracılığıyla para piyasası ve sermaye piyasası arasında bağlantı kurulur, bankalar ise taahhüt etme koşullarını saptama-

20 www.nbrm.gov.mk, Parasal politika, Lombard kredisi

■ Aksept trasatın kredi senedinde kredi belgesi, değerinin vadesi geldiğinde kredi senedi değerini ödeyeceğine değgin yazılı beyanattır. Kredi belgesini akseptleştirmesiyle trasat kredi belgesinin ana borçlusudur.

■ Banka kredi senedinde imzasını (akseptini) atarak ana borçlu olarak kredi senedi sahibine müvekkilinin kredi senedini zamanında ödemediği halde, kredi senedi değerini ödeyeceğiyle görevlenmektedir.

■ Ramburs kredisi sadece uluslararası mal alışverişinde ve özellikle deniz aşırı ticarete uygulanır.

■ Ramburs banka çalışmasının şu súbjeleri vardır:

- İthalatçı;
- İthalatçının bankası;
- Ramburs bankası;
- İhracatçı,
- İhracatçının bankası.

ları aracıyla var olan değerli senetler piyasası ve yeni değerli senetlerin piyasaya sürülmelerine oldukça etki yapabilirler

Aksept (kabul) kredisi

Aksept kredisi bir müvekkil ya da diğer kişinin bankaya aktardığı kredi senedinin akseptleşmesi aracılığıyla bankanın verdiği kredidir.²¹ İş bankası kredi senedine imza atar. (aksept eder), Böylelikle banka ana borçlu olarak kredi senedi sahibine müvekkilinin ya da başka kişinin kredi senedini belirtilen vadede satın almadığı halde kredi senedinin tüm değerini sahibine ödeyeceği görevini üstlenmektedir. Kredi senedinin borcunu ödeyen kişinin ismi ya da akseptantın ismi, kredi senedinin ön tarafında bulunur. Kredi senetlerini genelde tüzel kişiler, yayımlar, diğer tüzel kişi ise kredi senedinden kaynaklanan borçları kapatır. Aksept kredisi, banka ile müvekkilleri arasında imzalanan anlaşma e gereğince verilir.

Bu anlaşmayla şunlar öngörülür:

- kredi değerini;
- müvekkilin gereken karşılığı zamanında taahhüt etme görevini;
- kredi vadesini;
- kredinin fazi oranını;

İş bankasının kredi senedinin akseptleşmesini talep eden kişi ortağına olan borcunu zamanında kapattığı halde, kredi senedinin banka tarafından akseptleşmesi banka için pasif banka çalışmasıdır. Banka, bunun karşılığında provizyon ödetir. Bu görevi gerçekleştirmediği halde, onun görevini iş bankası üstlenir ve değer ödenmesi bankanın faiz ödettiği aksept kredisinin onayını oluşturur. Aksept kredinin verilmesi, banka için kısa vadeli aktif banka çalışmasını oluşturur.

Ramburs kredisi

Ramburs kredisi, deniz ötesi ithalat ya da ihracatın ödenmesine değgin özel kredidir. Bu sırada banka, belli evrakları kullanarak hizmet akseptantı olarak belirir.

Ramburs ismi, Fransızca aksept sözcüğünden kaynaklanır ve ödeme demektir. **Ramburs** posta ya da demiryoluyla aldıktan sonra sistemine göre (malın fiyatı malın satın alınması ardından ödenir) alınan malın ödenmesi demektir.

Sadece *büyük bankalar*, doğrusu büyük uluslararası ün ve güvene sahip bankalar bu banka çalışmasıyla uğraşır. Ramburs kredileri veren en ünlü bankalar Londra bankalarıdır.

Büyük bankalar, kredi satanlara daha küçük banka açmakla ve kredi alacak kişi tarafından komple belgelrin sunumuyla, küçük banka aracılığıyla meblası ödeniyor. Belge malı satın alan kişi adınadır, müşteri malı alıncaya kadar belge kişi adınadır.²²

Ramburs kredisi üç elemandan ibarettir: Akreditif, Aksent ve Lombard²³

21 Prof. Dr. Tihomir Yovanovsk, Parasal ekonomi, s. 216, Usküp, 1995 yılı

22 Koneska L., Banka muhasebecilik sistemi, Usküp 2006, s.162,163

23 Aynısı, aktarma, s. 143

ÖRNEK 3

Bir ithalatçımız, Brezilya'nın bir ihracatçısıyla kahve ithalatına değgin anlaşma imzalamıştır.

Anlaşma gereğince, kahve Londra'nın bir ramburs bankası aracılığıyla ihracatçının ithalatçıya kahveyi gönderdiği zaman ödenmesi karara bağlanmıştır. Bu anlaşma gereğince, ithalatçımız kendi bankasına müracaat ederek Brezilyalı ihracatçı için, Londra bankasında ramburs kredisi sağlaması başvuruda bulunmuştur.

Bankamız (ithalatçı bankası), Londra bankasına kredi müracaatında bulunmuştur. Londra ramburs bankası, bunu olumlu karşılayarak ihracatçı bankası ve ihracatçıya bu konuda bilgi vermiştir.

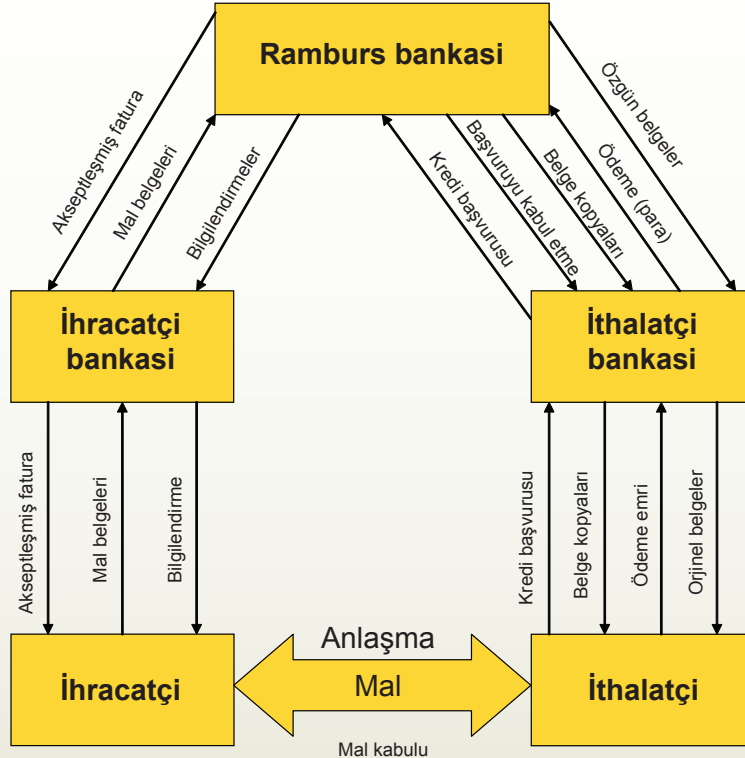
Alınan bilgi ardından, ihracatçı kahveyi ithalatçıya göndermiş, belgeleri ise (nakliyat faturası, sigorta poliçesi, fatura, mal kökenine ait belge vb.) kendi bankası aracılığıyla Londra ramburs bankasına gönderir.

Belgeleri aldıktan sonra, ramburs bankası ihracatçı bankasına malı kabul ettiğine dair belge

gönderir. Öyle ki kahve Makedonya'ya gönderilirken Brezilyalı ihracatçı bu belgeyle ödeme yapabilir ya da bankada eskonto ederek paraya dönüştürebilir.

Ramburs bankası, bu belgelerin kopyasını Makedonyalı ithalatçının bankasına gönderir. İthalatçı kendi bankasına kendi hesabından Londra ramburs bankasına satın alınan kahvenin gereken değerini ödemesi için emir verir. Ramburs bankası, parayı aldıktan sonra orijinal belgeleri ithalatçının bankasına gönderir, bu banka ise onları ithalatçıya sunar. Belgeleri aldıktan sonra ithalatçı ithal edilen kahveyi alabilir.

Bu tür banka çalışmasında tüm katılanların yararı vardır: satın alıcı (ithalatçı) bu şekilde satın aldığı malın muhakkak gönderileceği konusunda garanti alır, satıcı (ihracatçı) ise bu şekilde sattığı malı acil ödetir. Mal daha yoldayken onun elinde faturası var. Bankalar ise bu çalışmadaki katkısı yüzünden komisyon ödetir.*

* Tirpeski I., Banka çalışmaları, s.117 ile 118

- Aval kredisi, aval kredi faturası, doğrusu aval garantisi esaslarına dayanarak verilen kredidir.

Aval kredisi

Aval kredi faturasında belirtilen para miktarının, belirtilen vadede ödeneceğine dair atılan imzayla üzerine görev almak ve garanti etmektir. Kredi faturasında, belirtilen borcun ödenmesinde güvenin sağlanması için aval istenir.

Aval kredisi, aval kredi faturası ya da aval garantisi esaslarına dayanarak alınan kredidir. Banka, müvekkilin, üçüncü şahıslara zamanında ve devamlı olarak borcunu ödemediği halde, müvekkilin hesabına bu görevi gerçekleştireceği konusunda üzerine görev alır. Aval müvekkilin kefiline garanti mektubu olarak verilir. Banka müvekkilinden karşılık ister, yapılan hizmet karşılığında ise faiz ödetir.

Aval, kredi faturası, borçlusunun kredi faturası değerini ödemediği halde, avalı veren kişinin kredi faturası değerini şartsız koşulsuz ödeyeceğinin garantisidir.

Avalı veren banka, kendi müvekkilinin görevi konusunda garanti verir ve o müvekkil aval edilen kredi faturası esaslarına dayanarak mal ya da eskonto kredisi kolay alabilir. Aval kredisi onayı verdiği sırada, banka kendi parasını angaje etmez. Sadece kimi hususlarda, doğrusu müvekkilinin vadesi gelen kredi faturasını ödeyemediği zaman banka avalist olarak kredi faturasını öder. Avalist ise garantör ya da kefilidir.

Aval kredisinin ya da kredi talep edenin kredi faturasına verdiği aval limitine değgin talep diğer kısa vadeli banka kredileri talepleri gibi sunulur.

Aval kredisi, aval kredi faturasına ya da aval garantisine dayanarak verilen banka kredisidir.

BİLGİNİZİ KONTROL EDİNİZ

1. Eskonto kredisinin temel özellikleri hangileridir?
2. Eskontonun hesaplandığı formülü bilir misiniz?
3. Bizde kredi faturası reeskontosunu hangi banka yapar?
4. Bizde konto-korent kredisinin uygulanmasında başlıca engel nedir?
5. Aksept kredisinin özelliği nedir?
6. İhracatçının maii ithalatçıya göndermesi ardından ramburs kredisi belgeleri kimin adınadır?
7. Ramburts kredisinin katılımcıları hangileridir?
8. Aval nedir?
9. Aval kredisi nedir?
10. Aval kredisi nasıl verilir?

ÖDEV 1

ŞİRKETLERE KISA VADELİ KREDİ VERME GÖREVİ

XY özel şirketi 05.05. 2008 yılında, Üsküp AŞ bankasından eskontolanmaya sunulan şu kredi faturaları esaslarına dayanarak geçici döner araçlar için kısa vadeli kredi talebinde bulunmuştur: Vadesi 21.07.2006 olan 50.000,00 denarlık kredi faturası, vadesi 25.07.2006 olan 100.000,00 denarlık kredi faturası, vadesi 31.07.2006 olan 80.000,00 denarlık kredi faturası, vadesi 04.08.2006 olan 120.000,00 denarlık kredi faturası ve vadesi 05.08.2006 olan 150.000,00 denarlık kredi faturası. Eskontolama kredi faizi yılda yüzde 22'dir. Kredi 3 aylık ödeme vadesiyle 15.06.2006 yılında verilmiştir.

Kredi anlaşmaya varılan vadede değil de 20 günlük gecikmeyle ödenmiştir. Bunun için %28 oranında ceza faizi ödenmiştir.

04.08.2006 XY şirketi vadesi 6 ay ve ayda %15 oranında kredi faiziyle 400.000,00 denar değerinde akımlı çalışmalar için kısa vadeli kredi talebinde bulunmuştur.

ŞUNLAR BULUNMALI:

1. Eskonto ve eskont değeri hesaplanmalı;
2. Kredinin ceza faiziyle ödenmesi hesaplanmalı;
3. Akımlı çalışmalar kredisinin değeri faizle beraber hesaplanmalıdır.

ÖDEVİN ÇÖZÜMÜ:

Sıra no.	Kredi faturası	Fatura vadesi	T	Faiz no.	
1	50.000,00	21.07.2006	77	38 500,00	
2	100.000,00	25.07.2006	81	81 000,00	
3	80.000,00	31.07.2006	87	69 600,00	
4	120.000,00	04.08.2006	91	109 200,00	
5	150.000,00	05.08.2006	92	138 000,00	
Toplam				500.000,00	436300,00

5.V - 21.VII		5.V - 25.VII		5.V - 31.VII		5.V - 4.VIII		5.V - 5.VIII	
V	26	V	26	V	26	V	26	V	26
VI	30	VI	30	VI	30	VI	30	VI	30
VII	21	VII	25	VII	31	VII	31	VII	31
						VIII	4	VIII	5
77		81		87		91		92	

$$Kbr_1 = \frac{M*s*t}{100} = \frac{50\ 000*77}{100} = 38.500,00$$

$$Kbr_2 = \frac{M*s*t}{100} = \frac{100\ 000*81}{100} = 81.000,00$$

$$Kbr_3 = \frac{M*s*t}{100} = \frac{80\ 000*87}{100} = 69.000,00$$

ÖDEV 1 devamı

$$Kbr_4 = \frac{M*s*t}{100} = \frac{120\ 000*91}{100} = 109.200,00$$

$$i = \frac{s*p*t}{36\ 000} = \frac{473\ 331,3*28*20}{36\ 000} = \frac{26\ 506\ 552,8}{36\ 000} = 7.362,93$$

$$Kbr_5 = \frac{150\ 000*92}{100} = 138.000,00$$

$$Kkl = \frac{360}{22} = 16,36$$

$$E = \frac{\sum Kbr_2}{Kkl} = \frac{436\ 300}{16,36} = 26.668,7$$

$$E_s = \sum M_s - E = 500\ 000 - 26\ 668,7 = 473.331,3$$

Kredi ödenmesi eşit E_s artı gecikme faizi, eşittir:

$$473\ 331,3 + 7\ 362,93 = 480\ 694,23$$

$$K = 400.000$$

$$t = 6 \text{ ay}$$

$$p = 15\%$$

$$i = \frac{400\ 000*6*15}{1\ 200} = 30.000$$

$$\text{Ödenir } K+i = 400000 + 30.000$$

$$\text{Ödenir } 430.000$$

■ ■ ■ Uzun vadeli aktif banka çalışmaları

Uzun vadeli aktif banka çalışmalarıyla, bankalar kendi parasını müvekkililerine genelde bir yıldan fazla bir süreye plase ederler.

Uzun vadeli aktif banka çalışmalarının en büyük bölümü uzun vadeli kredilerin onaylanmasına bağlıdır.²⁴

²⁴ Trpeski L. , Banka çalışmaları, Üsküp 2002, s.119

Bankalar, uzun vadede kendilerine lazım olmayan serbest parayı toplar ve parayı lazım olduğu kişilere verir.

Başlıca uzun vadeli kredi türleri şunlardır:

- İpotek kredileri;
- İş faaliyetinin genişletilmesi için verilen yatırım kredileri.
- Geri kalan diğer uzun vadeli aktif banka çalışmaları şunlardır: Yerli ve yabancı bankalara uzun vadeli krediler; Ortak yatırımlar; Konsorsiyonel çalışmalar vb.

Şunu da belirtmeliyiz ki, aktif banka çalışmaları grubunda tüketici ya da konzum kredileri olarak adlandırılan özel bir grup aktif banka çalışmaları yer almaktadır. Bunlar aslında, iş bankalarının belli tüketici ürünleri satın almaları için özel ve tüzel kişilere verilen kredilerdir.

Yatırım kredileri

Yatırım kredileri, genellikle kapasitelerin genişletilmesi için satın alınan donatım (makine ve diğer aygıtlar) ve onların onarımı ve modernleşmesi için verilen kredilerdir.

Bankalar, bu kredileri uzun vadeli pasif banka çalışmaları aracılığıyla topladıkları paradan verirler. Bunlar genelde özel ve tüzel kişilerin vadeli yatırdıkları depozitolardır. Yatırım kredilerine onay verilmesi sırasında banka, kredi taleplerini uzman açıdan dikkatli bir biçimde incelemelidir. Banka, kredi talep eden kişinin kredi becerikliliğini saptaması yanı sıra yatırımların dengeliliğini saptamak için yatırım raporunun uzman analizini yapmalıdır. Yatırım raporu, yatırım yapılarının inşaatına değgin rapordur. Bu rapor, yapı inşaatının koşulları ve inşa edilmesinin özörlölüğünü içerir. Raporun bu uzman değerlendirmelerde her hata sadece kredi alıcısını ve bankayı değil, daha geniş topluma pahalya mal olabilir. Yatırım kredilerinin alınması işlemi konusunda daha sonra söz edeceğiz.²⁵

Daha uzun vadenin taşıdığı daha büyük riziko yüzünden genelde bu kredilerin vadesi daha kısa olan kredilere kıyasla daha yüksek faiz oranları vardır.

Yatırım kredisi, bankanın iktisadi ve iktisat dışı alanlarında belirli amaçlar için yapılan yatırımlar için verilir.

İktisadi yatırımlar kredisini, yatırımcı esas ve döner araçlar alanında yatırım yapmak için alır.

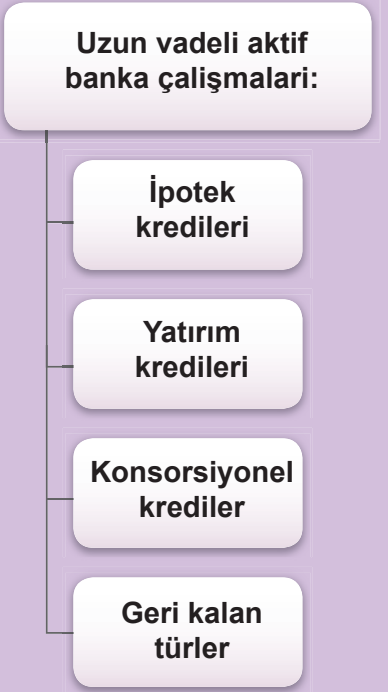
İpotek kredileri

İpotek, bir gayrimenkulün alınan borç karşılığında taahhüt edilmesidir. Daha doğrusu gayrimenkulün taahhüt edilmesiyle borç almaktır.

İpotek kredisi, bankanın gayrimenkulün taahhüt edilmesi esaslarına dayanarak verdiği kredidir. Taahhüt aslında ipoteği oluşturmaktadır.

Grafikon 4.7.

Uzun vadeli aktif banka çalışmaları türleri

- Bankalar, uzun vadeli kredilerin verilmesi sırasında oldukça dikkatli olmalıdır, doğrusu bu kredinin verildiği tüzel kişilere çok dikkat edilmelidir. Çünkü kredinin iade edilmeme rizikosuna kıyasla çok daha büyüktür.

25 Trpeski L., Banka çalışmaları, Üsküp 2007, s. 121

İpotek kredisi, reel krediyi oluşturur. Buysa, kredi talep eden kişinin kişisel kredibilitesi esasına dayanarak değil de taahhüt edilen malın esaslarına dayanarak verildiği demektir. Bankanın verdiği kredi ipotek değerinin %50 - 60 oranındadır.

İpotek kredisine onay verilmesi için taahhüt edilen mal, doğal afetlerden sigorta edilmeli, sigorta poliçesi ise krediyi veren bankaya nakledilir olmalıdır. İpoteğin oturtulma ve faal duruma getirilmesi, mülk hakları, hukuk ilişkileri ve icra işlemi esaslarına dayanarak yasayla düzenlenir.

İpotek neleri kapsar?

- Arazi (tarım arazisi, orman, inşaat arazisi ya da inşaatın başladığı arazi);
- Daimi özelliğe sahip ve içinde tesislerin bulunduğu inşaat yapıları, doğrusu binalar, daireler, villalar, iş alanları, restoranlar, fabrikalar, yardımcı yapılar, depo, donatım, üretim ve diğer alanlar doğrusu borçlunun sahipliğinde bulunan gayrimenkuller.

Gayrimenkullerin ekonomik ödeme gücünün koşulları hangileridir?

- İpotek altına konulan gayrimenkul, ekonomik değere sahip olmalı, doğrusu bu gayrimenkul satılabilir olmalıdır;
- İpotek edilen gayrimenkullerin değeri, kredi değerinden (faiz, komisyon ve harcamalar da dahil olmakla birlikte) iki misli ya da daha fazla olmalıdır;
- İpotek edilen gayrimenkulün bayındır planında yıkılmak için öngörülmemeli ya da yetkili organlardan öngörülen diğer cezalara tabii tutulmamalıdır;
- Önceden taahhüt edilen ipotek varsa, ipotek edilen gayrimenkulün değeri önceden ipotek edilen gayrimenkulden daha büyük olmalı, fark ise verilen krediden iki misli ya da daha fazla olmalıdır.

Kredinin amacı

- Kredi belirli amaç için verilmez ve kredi alıcısının bankadaki hesabına ödenir.
- Diğer bankalarda alınan kredilerin ödenmesi için

Kredi alıcısı

Kredi alıcısı, belgelerle tasdiklanan aylık gelirlere sahip kredi almak için becerikli olmalıdır. Bu tür krediler için kredi alıcısının düşük kredi gücü nedeninden ötürü (Makedonya'da bu olaya rastlamak mümkündür) banka aileden yardımcı kredi alıcısı da müsaade edebilir. Bu kredi alıcısı da kredi açısından becerikli olmalı, doğrusu bu becerikliliğini sunduğu belgelerle tasdiklamalıdır.

Kredi talebinin görüşülme prosedürü

Kredi talep etme formunun doldurulması, tarihinin yazılması ve imzalanması ardından, bankaya gereken belgeler sunulur ve bankanın kredi memurları sunulan verileri denetlemeye başlarlar.

Bu işlem, kredi talebinin özelliklerine bağlı olarak 5 gün kadar sürer.

Kredi talebi iki safhada görüşülür.

1- **Birinci safha**–bu safhada, banka kredi talep eden kişinin banka istemlerine uygun olup olmadığı ve kredinin azami değeri ile iade vadesini saptar. Bu safhada, banka çalışanlarının bir kez daha kredi talep edeni araması ve kredi talebiyle ilgili gereken ek verilerin alınması mümkündür. Bankanın aldığı karar, doğrusu belgelerin bundan böyle de görüşüp görüşülmeyeceği konusunda bilgi sunar.

2- **İkinci safha** – bu safhada, banka kredi talep eden kişi mülkünün ipotek altında olup olmadığını kontrol eder. Böyle durumun olmadığını tasdikladıktan sonra yetkili mahkeme değerlendiricisinden mülk değerlendirmesi yapılır. Gayrimenkülün denetleme masrafları sadece birinci yılda kredi talep edicisine aittir, diğer yıllarda bankaya aittir. Değerlendirme sonuçlarının olumlu oldukları halde, banka o kişiyi kredi anlaşmasını imzalamaya davet eder.

Garanti

- gayrimenkul ipoteği sırasında ipotek altına konulan gayrimenkülün piyasa değeri verilen krediye kıyasen 1+1,5 daha düşük (sunulan arsanın kalitesine bağlı olarak) olmalıdır.
- Banka gayrimenkul ipoteği, yanı sıra başka menkul ya da gayrimenkülün ek ipoteğini de ek garanti olarak arayabilir. Bunun yanı sıra banka ek kefiller, kredi faturaları, kredi beyanatu, hisse senetleri taahhüdü (hisse senedi, tahvil), altın ve para depozito olarak arayabilir.
- Taahhüt edilen gayrimenkul, sigorta kumpanyasında muhakkak sigorta edilir ve poliçe bankaya aktarılır.

İpotek kredileri, farklı taksitlerde ya da öyle denilen aylık taksitlerle ödenir. Taksit uzun vadeli kredinin ödendiği aylık değeridir. Taksit, faizi de içerir ve taksitlerin ödenmesiyle borç aşama aşama azalır.

Konzorsiyonel krediler

Bir bankanın veremeyeceği daha büyük kredi değerleri söz konusu olduğu zaman, birkaç banka birleşerek banka konzorsiyumu kurar ve ortaklaşa kredi verilir. O halde bu bankalar ,banka onayında ne kadar katkıda bulunacakları konusunda anlaşmaya varırlar. Bu şekilde bankalar kredinin iade edilmediği halde kredi rizikosunu da paylaşırlar.

Bir bankanın daha büyük kredi vermesine kıyasla konzorsiyonel kredilerde riziko çok daha küçüktür.²⁶

26 Trpeski L. , Banka çalışmaları, Üsküp 2007, s.120

Daha büyük yatırım projeleri ve iş faaliyetlerinde paranın sağlanması ve rizikonun paylaşılması amacıyla, iki ya da fazla banka, banka konsorsiyumu kurabilirler. Bankalar, dış banka ve diğer mali kuruluşlarla da banka konsorsiyumu kurabilir. Banka konsorsiyumu anlaşmayla kurulur.

Konzorsiyum kredileri, kimi daha büyük girişimde ve daha büyük rizikolu yatırımlar söz konusu olduğunda da verilir.

BİLGİ YARIŞMASI

1. Bankanın topladığı serbest para kitlesinden plase ettiği paralarla ilgili banka çalışmaları şunlardır:
  - a) Aktif banka çalışmaları;
  - b) Pasif banka çalışmaları.
2. Kısa vadeli aktif banka çalışmalarının en önemlileri şunlardır: _____, _____, _____.
3. Eskonto kredisinin özelliklerini say: _____, _____, _____, _____.
4. Uzun vadeli ve kısa vadeli pasif banka çalışmalarını ilintiye getir:

Uzun vadeli pasif banka çalışmaları:

Depozito taahhütü;

Para emisyonu ;

Para depozitolarının toplanması;

Kısa vadeli pasif banka çalışmaları:

Değerli senetlerin yayınlanması;

Bankalar arası pasif çalışmalar;

Dıştan uzun vadeli kredilerin alınması;

5. Şu banka türlerini ilintiye getir:

Kısa vadeli aktif banka çalışmaları:

Eskonto kredisi;

İpotek kredisi;

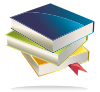
Lombard kredisi;

Uzun vadeli aktif banka çalışmaları:

Yatırım kredileri;

Konzorsiyonel krediler;

Cari hesap kredileri;

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Kredinin sekyuritizasyonu (kıymetleştirilmesi), ipotek ve uzun vadeli kredilerin etkilere (değerli senet ve tahvillere) dönüştürülmesi demektir. Bunun önceliği şudur ki, banka yeni borçlar vermekle, kendi kredi potansiyelini daha karlı yöne yönlendirmektedir. Çünkü bu yönde yatırımlar yaparak banka faizlerde daha karlıdır. Böylelikle bir yan-

dan banka likiditesi artar, diğer yandan ise banka ve kredi rizikosu azalır.

Kredi sekyuritizasyonu, dünyanın tüm ülkelerinde giderek daha büyük önem kazanmaktadır.

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

1. Yatırım kredileri hangi paradan verilir?
2. İpotek ve lombard kredileri arasındaki fark nedir?
3. Konzorsiyonel krediler hangi hususlarda verilir?

Kredilerin kullanımına göre bölünmesi

Bankalar, kredi politikası çerçevelerinde şu amaçlar için kullanılan krediler verebilir:

- Akımlı çalışmalar için;
- Daimi döner sermaye yatırımları için;
- Ahali için.

Akımlı çalışma kredileri

Bankanın en önemli faaliyetlerinden biri, tüzel kişilere akımlı faaliyetler ihtiyaçları için kredi vermektir. Bu amaçla, banka tüzel kişilere döner araç kredileri verir. Bunlar, kısa vadeli kredi olup üretim sürecinin engelsiz gelişmesi için ek kaynak olarak kullanılırlar. Bu yönde, banka kısa vadeli plasmanlarını genelde şu amaçlar için kredi vermeye yöneltir:

- Mal üretimi;
- Rezerv kredileri;
- Diğer amaçlar için.²⁷

Mal üretimi kredileri

Tüzel kişiler, çoğu kez planladıkları üretim ödevlerini gerçekleştirmek için yeterince döner sermayeye sahip değildirler. Bu sorunun çözümlenmesi yönünde, banka kredileri en önemli çözümlerden birini oluşturmaktadır. Kredi vadeleri, üretim sürecinin uzunluğuyla uyumlaşır, fakat bir yıldan daha uzun olamaz.

Mal üretimi kredileri genelde şu amaçlar için verilir:

- Hammadde üretimi için;
- Tüketicilerin normal tedariğinin sağlanması amacıyla, besin ürünlerinin üretimi için;
- İhracat mallar üretimi için;
- Başka maksat için.

Mal alışverişi kredileri

Bu krediler, üretim ve ticaret tüzel kişilerine verilir ve mal satın alma kredileri, mal satma kredileri, mal ihracatı kredileri ve mal ithalat kredileri diye olabilir.

**ŞU İNTERNET
SİTELERİNE
GİR**

ve bilgini geliştir!

<http://www.krediti.rs/faqs/hipotekarni-krediti/>

<http://www.google/search?q=stanbeni+krediti>

<http://www.google.com/=investicioni+krediti>

²⁷ Trpeski L. , Banka çalışmaları, Üsküp 2007, s. 122

İŞLETME FAALİYETLERİ

- Çağdaş banka çalışmalarında diğer tür kısa vadeli krediler de görülmüştür. Çerçeve kredileri bu türden olarak bu kredileri bankalar, müvekkillerine verir ve onlar bu kredileri ihtiyaçlarına göre alır.
- Donatımın finanse edilmesi, kar etmek demektir.
- İnşaat yapılarına yatırım yapmak, ölü sermayeye yatırım yapmak demektir. Bu sermaye donatımsız kar vermez.
- Tüzel kişiler, bankadan aldıkları öz döner sermaye ve daimi döner sermaye kredileriyle döner sermaye ihtiyaçlarını giderirler

Rezerv kredileri

Bankalar, bu kredileri tüzel kişilere, üretim ve satışlarının arasındaki uyumsuzlukları gidermek amacıyla verirler. Böylelikle bu krediler, hazır ürünler sezon rezervleri için, hazır malzeme sezon rezervleri ve ihracat için rezervlerin sağlanması amacıyla verilir.

Diğer kullanım kredileri

Döner araçlar için yukarıda anılan krediler yanı sıra, banka çalışmalarında, zaman zaman diğer tür kısa vadeli krediler de görülür.

Mesela böyle yapı kredileridir.

Öyle ki örneğin, çerçeve kredilerini bankalar müvekkillerine verir ve müvekkiller bu kredileri gereksinimlerine göre alırlar. Gelecekte bu kredilerin daha büyük önem kazanacağı düşünülüyor.

Daimi ve dönersermaye yatırım kredileri (tüzel kişiler uzun vadeli kredileri)

Banka pratiğinde en tanınmış **yatırım kredileri** şunlardır:

- Daimi sermaye kredileri;
- Döner sermaye kredileri.

Daimi sermaye kredileri

Bu krediler, daimi sermaye yatırımları ,daha doğrusu yeni inşaatlar veya var olan yapıların satın alınması, onarımı, donatım satın alınması, uzun vadeli ekinler, kadroların geliştirilmesi, etüdlerin hazırlanması için kullanılır.²⁸

Daimi döner sermaye kredileri

Önce, döner sermaye nedir hatırlayalım. Daimi döner sermaye üretim süreciyle daimi bağlı olan ve onların yardımıyla üretim sürecinin normal gelişmesini sağlanan sermayedir. Onlar, biçimini sürekli olarak bir türden diğer türe değiştirir, oysa yine de başlangıç türüne dönerler. Bu tür sermaye likit para, hammadde, olagelmekte olan üretim, hazır ürün rezervleri, satın alıcılardan alacaklardır.²⁹

Ahali kredileri

Çağdaş mal alışverişi, ahali kredileri olmaksızın düşünülemez. Ahali kredileriyle kişisel tüketim ve belli mallar üretimi teşvik edilir.

Ahali kredileri iki türlü olabilir:

- Üretim ve ticaret firmalarınca ahaliye taksitle malların satışı aracılığıyla;

Resim 4.3.
Tüketici sepeti

²⁸ Tırpeski L., İktisat lisesi ders kitabı, Üsküp, s.79

²⁹ Aynısı, aktarma, s. 79

- Ahaliye banka kredilerinin verilmesi aracılığıyla;

Üretim ve ticaret firmaları, daha yüksek değere ve büyük rezervlere sahip oldukları belli üretimleri (mobilya, halı, beyaz eşya) taksitle satmayı tercih ederler. Böylelikle bu üretimlerin realizasyonunu ve kapasitelerin daha fazla istifade edilmeleri seviyesine ulaşırlar.

İş siyasetinde bankalar, ahaliye kredi vermeye özel önem atfederler. Ahali tasarruflarının bir yandan bankanın kredi potansiyelinde önemli paya sahip olduklarından ve diğer yandan ahali banka kredilerinin piyasada mal-para ilişkilerinin düzenlenmelerinde önemli faktörü oluşturdıklarından ötürü bu durum normaldir.

Bankalar ahaliye en çok şu kredileri verir:

- Tüketici kredileri ve
- Konut kredileri.

1. Ahaliye kısa vadeli krediler

a) Tüketici kredileri

Tüketici kredilerin, mal alış verişinde önemli yeri vardır. Onlar, tüketimin satın alım gücünden daha büyük mal tüketimi sağlarlar. Böylelikle mal realizasyonunun büyümesiyle tüketici krediler aracılığıyla daha büyük iktisat faaliyeti için imkan sağlanır. Bir ülkede, üretim güçleri ve tüketici kredilerin gelişmesi arasında karşılıklı bağlılık vardır. Bir ülkenin üretim güçleri seviyesi ne denli daha yüksek olursa tüketici krediler rolü de daha büyüktür. Tüketici kredileri, bir ülke politikasının ayrılmaz bölümüdür. Mal fonları, ahalinin alım fonlarını aştığı halde bankalar, kredi politikası aracılığıyla daha fazla ve daha elverişli koşullar altında tüketici kredi vermeleri için teşvik kazanırlar.³⁰

Tüketici, kredi almak isteyen kredi talepcisi önce bankaya kredi başvurusunu sunmalı ve bu başvuru şu içeriğe sahip olmalıdır: Ad ve soyadı, maaşın değeri ve kredi talep eden kişinin çalıştığı şirkete ait veriler.

Kredi başvurusunu görüşme sırasında önemli faktörler şunlardır:

- Kredi talep edenin özellikleri ve
- Kredi talep edenin krediyi ödeme becerisi.

Kredi memuru, doğrusu banka ,kredi talep edenin sorumlu olduğu ve krediyi bütünlükle ve zamanında ödeyeceği konusunda garantiye sahip olmalıdır. Bu yüzden kredi talep edenin kredi tarihini yerli ve bölgesel kredi bürolarında kontrol eder. Kredi bürosu. ise özel kişilerin kredi alıp almadıkları, kredi talep edenin verileri hakkında hesap yürütür.

Kredi talebi aracılığıyla kredi talep edenin amacı anlaşılır.

- Tüketici kredisi, banka ve tasarruf kuruluşlarının tüketicilere mal satın alma ve hizmetlerin ödenmesi için verdikleri kredidir. Demek ki bu kredi şahsi tüketime aittir.

Öğretmenin dikkatine!

Ders sırasında, konut kredisinin kullanılmasını vurgulamak amacıyla bilgisayar aracılığıyla bir bankanın internet sitesini açın ve kredi bölümüne girin. Konut ve iş alanı inşaatı ve onarımına ait kredileri tıklayın!

- Kredi kullanımının azami değeri, faiz oranları, ödeme vadesi, ara dönemi, harcamaları ve kredinin verilmesi koşullarını analize edin!
- Kredi garantisinin (ipotek ya da kredi faturası) sağlanması konusunda, öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak tartışma yürütün!
- Konut kredisi başvurusunu tıklı edin!
- Yıllık taksit ve faiz hesaplama kısmını tıklayın ve taksit, toplam faiz ve toplam iade edilmesi gereken değeri hesaplayın!

Bu işlemi tüketici kredi başvurusu için de tekrar edebilirsiniz!

³⁰ Trpeski L. , Banka çalışmaları, Üsküp 2007, s. 131

Banka, kredi parasını nasıl kullanılacağına belirtmesi, kredinin talep edildiği amacı, banka kredi politikasıyla bağdaşır bağdaşmadığı ve paranın iade edileceği konusunda imkan var mıdır soruları için muhakkak ilgilenir.

Nitekim, kredi talep edicisi uygun dosyaya sahip olmadığı halde, doğrusu bu konuda yeterince bilgilere sahip olmadığı zaman o halde, kredinin iade edilmesi ikinci imzalanan kefinden arayabilecektir. Bu kefil, boş kredi faturasının ön tarafında imzasını atar ve bu kredi faturası kredi başvurusuyla birlikte sunulur. Demek ki kredi talep edicisi, kredi anlaşması gereğince görevlerini gerçekleştirmediği halde, kredi memuru kredinin iade edilmesini ikinci imzalayıcıdan talep edebilir. Nedir ki bankacıların çoğu ikinci imzalayıcıyı pek ender bu talepte bulunur. Şunu özellikle belirtmek gerekir ki boş kredi senedinin arka tarafında imza atan iki kefil de borcun ödenmesini garanti ederler.

Kredi başvurusunun geçerli not alması için, özel kişi gelirlerinin yüksek olmaları ve dengeliliği büyük önem arz eder. Bankacılar, işverenlerden işçinin (kredi talep edenin) net maaşı, stajı, kesin geliri konusunda veriler olduğu gibi devamlı yaşadığı yer için de veriler talep eder.

Bunun yanı sıra ,onlar kredi talep edenin başka kredi alıp almadığı ve kredi iadesi için diğer cari hesaptan ödeme yapıp yapmadığını da kontrol ederler. Bunların gerçek olduğu halde kredi talep edenin krediyi zamanında ve düzgünlükle ödemesi konusunda bankada ikircimliğe yol açarlar.

Bankadan kredi alma imkanını arttırmak için yöntemler vardır. Bu yönde en olumlu faktörlerden birkaçı kredi talep edenin mal varlığı, bankada büyük depozitoya sahip olması ve kredi talebinde yolsuzluklar olmamasıdır.

Kısaca bunlar tüketici kredi onayının şunları içermesi gerektiği demektir:

- Kredi talep edenin bulunduğu ekonomik durumunun faktörlerinin değerlendirilmesi;
- Kredinin alındığı amaç ve iade edileceği sermaye kaynakları;
- Kredi talepçisinin önceki kredi davranışı, doğrusu önceki aldığı parayı iade edip etmediği ve
- Kredi iadesinin garanti eden kefillerin uygunluğu,

Kredi başvurusunun değerlendirilmesi kolay değildir. Özel kişilere kredinin iadesi konusunda önemli verileri gizlemek çok daha kolaydır. Kredi memuru, tüketici kredilerinde kredi görevlerini gerçekleştirilmemekle yüzleşebilir. Fakat bu ona olası zararları kontrol etmesine yardım eder. Bu zararlar küçük değere sahip olup kredi faturasına kredinin iade edilmesini garanti eden en azından iki kefil imzalarını atar.³¹

Tüketici kredi talep eden kişi, bankaya tüketici kredisi başvurusunda bulunur.

31 Dr. Pançe Yovanovski, Dr. Tome Nenovski, Kredi politikası, Üsküp 2006, s. 137-141

Başvuruda şu veriler içermelidir: ad ve soyadı, adresi, doğum yeri ve tarihi, ortalama maaş ve çalıştığı şirketin bilgileri. Bu belgeyi, kredi talep edicinin imzalarını, çalıştığı firma tasdik eder. Bir kural olarak, banka borçlunun krediyi ödeyeceği ve ödemediği halde krediyi kendilerinin ödeyecekleri iki kefil arar.

Kredi talep edicisi başvuruya birlikte sunduğu boş kredi faturasında ön tarafta, kredi talep edici ve birinci kefil, arka tarafta ise geri kalan iki kefil imzalarını atarlar.³²

Tasfiye memurunun kredi senedinin yasallığını denetlemesi ardından, kredi talep edici ve kefillerin kredi becerikliliğinin değerlendirmesine başlar. Kredi becerikliliği maaşın %30 - 35'nin hesaplanmasıyla saptanır. Böylelikle kredi iadesinin gerçekleşebileceği en büyük değer elde edilir.

Tüketici kredisi anlaşmasını, banka yetkili kişileri ve krediyi kullanan kişi imzalar.

Krediyle satışlarda bir yanda tüketicilerin alım gücü teşvik edilir, öte yandan malların satımı hızlandırılır.

2. Ahaliye uzun vadeli krediler

b) Ahaliye konut kredileri

Bankalar, kredi potansiyelinin bir bölümünü ahaliye konut inşaatı kredileri vermelerine yönlendirirler. Makedonya bankaları, vatandaşın konut sorularıyla ilgili tüm faaliyetler için kredi verirler. Bu sırada yeni ya da eski konutun ve ya evin özel ve tüzel kişi tarafından satın alımı, inşaat arazisinin alımı, ev inşaatı, ek inşaat ve onarım için kredi verirler. Kimi bankalarda konut kredileri sınırlı değere kadar, doğrusu 100.000,00 avroya kadar verilir. Diğerlerinde kredi talep edicinin kredi becerikliliğine bağlı olarak kredi değerinde limit yoktur.

Garanti - genelde başvurmak kriterleri aylık maaşın aylık taksitin üçte birini kapatması şarttır. Garanti olarak oldukça kaliteli ipotek önerildiği zaman bu değer 1/3 de olabilir. Bu değerler konut kredileri verilmesi sırasında tüm bankaların standart garantisidir. Kimi bankalarda, garanti olarak kredi talep edicinin maaşına kurumsal yasağının konulması ve kredi için becerikli iki kefilin kredi belgesinde krediyi iade edeceklerine değgin kredi belgesi beyanatu aranır. İpoteğin cezbedici olduğu zaman bu kefillere gerek kalmaz.

Harcamalar - konut kredisi harcamaları, konut kredisinin alınan komisyonundan karşılanmalıdır. Bu komisyon farklı bankalarda % 0,5 - 1,75 oranındadır. Ardından mal varlığın değerlendirme masrafları (2000 denar dolayında), binanın sigorta poliçesi, taahhüt anlaşmasının tasdiki için notere ödenen ücret (100 - 200 avro), mal varlığın ipotek altında olmadığına dair mahkeme belgesi (600 denar) ve ipoteğin katastro ya da mahkemeye kaydı masrafı gelir.

Gereken belgeler - konut ya da evin satın alınması, inşaatı ya da onarımı için belli farklılıklarla şu belgeler gerekir: noter tasdikli satın alım ön anlaşması, inşaat izni ve gereken sermaye, kredi talebi, kimlik fotokopisi

³² aynı s. 132

ve ipotek altına konulan yapının sahiplik belgeleri (mal varlığı senedi, satın alım anlaşması, sahiplik belgesi, inşaat izni ya da diğer uygun belge).

Tabela 1. Konut kredileri

Gayrimenkul değeri	Katılım	Aylık taksit	Gereken maaş ya da ortak gelirler	Toplam harcama yüzdesi
30.000	6.000	180,70	361	8, 12%
30.000	0	225,87	450	8, 12%

Kaynak: Ohrid Bankası Societe General group, www.ob.com.mk

Bu krediler, daimi yatırımlar için kullanıldıkları ve uzun vadede verildikleri için uzun vadeli kredi grubuna girer.

Kredi talep eden kişi, konut kredisi başvurusu sunar. Başvuruyla birlikte gereken belgeleri de sunar. Belge türü konut satın alma, ev inşa etme, ev onarımı ve benzer şeylere bağlıdır.

Kredi başvurusunu aldıktan sonra, kredi memurları başvurunun yasal olup olmadığını, tüm belgelerin sunulup sunulmadıklarını ve bu belgelerin yasallığını görüşürler. Ardından kredi talep edenin kredi becerikliliğini saptar ve sonunda kredi onayı ya da reddi için karar alırlar. Bu öneri, kredi heyetine sunulur ve kredi heyeti kesin karar aldıktan sonra kredi talep eden kişiye yazılı olarak kararını bildirir. Karar olumlu olduğu halde, konut kredisinin kullanılmasına değgin kredi anlaşması imzalanır. Anlaşmada kredinin kullanımı, iadesi ve benzer sorular düzenlenir.

Banka uzman hizmetleri, kredi iadesine ait plan hazırlarlar. Bu plan borcun değerini, taksitleri, faiz ve geri kalan borcu içerir.

Kredi parası, hemen ya da taksitle kullanılabilir. Bu para makbuz yoluyla ya da şahsen aktarılabilir. Yine de konut kredilerine onay verme sırasında, bu kredilerin, belli kullanımı yüzünden anlaşmada belirtilen özel bir maddede, paranın bankada krediyi kullanan kişinin hesabına aktarıldıkları (konut satıcısı, inşaat firması ve benzer) belirtilir.

ARA DÖNEM

Ara dönem (ödemesiz dönem) bir görevin gerçekleştirilmesinin ertelenmesini belirten İngilizce terimdir (örneğin: kredi veren kişi borçluya 5 yıllık ara dönemle kredi vermektedir, buysa kredinin 5 yıl sonra ödenmeye başlayacağı demektir). Böylelikle borçlunun işi kolaylaştırılmakta ve böylelikle borçlu ekonomik açıdan güçlü bir duruma geleceği zaman krediyi ödemeye başlar.

BİLGİ YARIŞMASI

- Şu kredi türlerinin kullanımını ve grubuna göre ilintiye getir:

Şirketlerin akımlı çalışmalarına ait krediler	Mal üretimi kredileri
Yatırım kredileri	Mal alışverişi kredileri
	Daimi sermaye kredileri
	Rezerv kredileri
	Daimi ve döner sermaye kredileri
- Mal alışverişinde ahali kredileriyle _____ teşvik edilmekte ve _____.
- Ahali kredileri grubuna şu krediler aittir:
  - Tüketim ve konut kredileri,
  - Mal rezervi kredileri
- Bankanın borçlu ve borç veren rolünde belirmediği banka çalışmaları şunlardır:
  - Öz banka çalışmaları,
  - Tarafsız banka çalışmaları

ARAŞTIRMA

Hipotez:

Yaşama tarzının banka ürünleri ve hizmetlerinin kullanılmaları için büyük önemi vardır.

Araştırma planı:

- Şahsi tercihe göre, her öğrenci bir tür kredi seçmenidir. Bu sırada öğrenciler kitapta verilen kredi türlerini örnek alabilir.
- Her öğrenci, uzmansal literatürü inceleyerek, tercih ettiği alan için yazılı proje hazırlamalı.

Çalışma malzemesi:

- Uzmansal literatür ve diğer bilgi kaynakları
- Bilgisayar, internet

Verilerin açıklaması, kaydı ve işletilmeleri:

Araştırma rapor biçiminde sunulmalı ve bu rapor şunları içermeli:

- Giriş bölümü, kredinin gelişmesine ait veriler,
- Ana bölüm, bu bölümde şunlar belirtilmeli:
  - Tüketici ya da diğer tür kredinin kullanım nedenleri;
  - Tüketici kredi takliti sırasında öncelik ve özellikler, talep edilen kredi esaslarına dayanarak faiz oranı ve kredinin saptanan vadede iade edilmesinin toplam değeri hesaplanmalı ve
  - Sonul bölüm ve sonul düşünceler.

Rapor bir sayfada (bilgisayarda ya da el yazısıyla) hazırlanmalıdır. Derste birkaç rapor okunmalı ve tartışma yürütülmeli.

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

1. Kullanımına göre kaç tür kredi vardır?
2. Kaç tür yatırım kredisi biliyorsun?
3. Bankalar, ahalieye ne gibi kredi verir?
4. Kimler tüketici kredi alabilir?
5. Tüketici krediler, en çok hangi amaçlar için verilir?

ÖDEV 2

ŞİRKETLERE UZUN VADELİ KREDİ ÖDEVİ:

1. XY şirketi yatırım değerinin 5.000.000,00 denar olduğu, 10 nakliyat aracının satın alınması için kredi başvurusunda bulunmaktadır. Finansman kaynağı 2.000.000,00 denar kendi parası, uzun vadeli kredi ise 3.000.000,00 denardır. Kredi başvurusuyla birlikte XY şirketi tüm gereken belgeleri de sunmaktadır. Başvuru, bankanın yatırım kredileri Bölümünde görüşülmüş ve başvurunun olumlu karşılanması ardından aranan miktarda kredi onaylanmıştır. Kredi şu koşullar altında verilmiştir: kredinin değeri 3.000.000,00 denardır, iade vadesi 8 yıldır, faiz oranı yılda %16'dır, kredi iadesi ya-

rım yıllık taksitlerde yapılacaktır, interkalar faiz yılda %12 oranında iki ay için hesaplanacaktır. Kredi, tek seferde kullanılarak kullanımdan sonra ödenmeye başlayacaktır. Kredi 01.10.2006 yılında kullanılmıştır.

Şunlar açıklanmalı ve hesaplanmalıdır:

- a) Kredi onayı işlemi açıklanmalı;
- b) Kredinin kullanılmaya başlamadan önce ödenmeye başlayan interkalar faiz hesaplanmalı;
- c) Yarım yıllık taksit hesaplanmalı ve
- d) İlk dört dönem için amortizasyon planı hesaplanmalı

ÖDEVİN ÇÖZÜMÜ:

$$1) p=12\%$$

$$t=2m=60\text{gün}$$

$$i = \frac{S \times p \times t}{36\ 000}$$

$$i = \frac{3\ 000\ 000 \times 12 \times 60}{36\ 000}$$

$$i = 60\ 000$$

$$2) a = ZV_p^n$$

$$a = 3\ 000\ 000 \times V_{16/2}^{8 \times 2}$$

$$a = 3\ 000\ 000 \times V_8^{16}$$

$$a = 3\ 000\ 000,00 \times 0,11297687$$

$$a = 338.930,61$$

ÖDEV 2 devamı

3)	N	Z (kredi)	I(çıkar)	B(ödeme)	A(yıllık taksit)
	1	3.000.000,00	240.000,00	98.930,61	338.930,61
	2	2.901.069,39	232.085,5	106.845,11	338.930,61
	3	2.794.224,28	223.537,94	115.392,67	338.930,61
	4	2.678.831,61	214.306,52	124.624,02	338.930,61

$$I_1 = \frac{Z \times p}{100} = \frac{3\,000\,000 \times 8}{100} = 240.000,00$$

$$Z_2 = 3.000.000,00 - b_1 = 3.000.000,00 - 98930,61 = 2.901.069,4$$

$$i_2 = \frac{Z_2 \times p}{100} = \frac{2\,901\,069,39 \times 8}{100} = 2.320.537,94$$

$$Z_3 = Z_2 - b_2 = 2.901.069,39 - 106.845,11$$

$$i_3 = \frac{Z_3 \times p}{100} = \frac{2\,794\,224,28 \times 8}{100} = 223.537,94$$

$$i_4 = \frac{Z_4 \times P}{100} = \frac{2\,678\,831,61 \times 8}{100} = 214.306,52$$

$$b_1 = a - i_1 = 338.930,67 - 240.000 = 98.930,61$$

$$b_2 = a - i_2 = 338.930,61 - 232.085,5 = 106.845,11$$

$$b_3 = a - i_3 = 338.930 - 223.537,94 = 115.392,67$$

$$b_4 = a - i_4 = 338.930 - 214.306,52 = 124.624,09$$

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

a) Ahali kısa vadeli kredilerini açıklayın:

- Tüketim kredisi;
- Tüketim kredisi onay işlemi ve
- Gereken belgeler doldurulması.

b) Ahali uzun vadeli kredilerini açıklayın:

- Konut kredisi;
- Konut kredisinin onay işlemi ve
- Gereken belgeler doldurulması.

Gereken belgeler, bu ders kitabının 108 – 123 sayfalarında verildikleri için ders kitabında doldurulacaklardır.

- Aracı banka çalışmaları, tarafsız banka çalışmaları olup bankalar onları başkasının adına ve hesabına yapar. Demek ki bu çalışmalar sırasında, banka aracı rolünde belirir. Katılışı için banka komisyon ödetir.

■ ■ ■ Tarafsız (neutral) banka işleri

Tarafsız ya da neutral banka işleri, bankanın ne borçlu ne alacaklı olarak görünmediği, sadece aracı olarak belirlediği banka çalışmalarıdır. Bu yüzden, bu banka çalışmaları aracı ya da komisyon, banka çalışmaları olarak da adlandırılır. Banka, yaptığı hizmetler karşılığında faiz değil de komisyon ödetir. Tarafsız banka çalışmalarını, banka her zaman başkasının adına ve hesabına ya da kendi adına ve başkasının hesabına gerçekleştirir ve bu olgu söz konusu, banka çalışmalarının temel özelliklerinden birini oluşturur.

Tüm bunlara dayanarak, şunu belirtebiliriz ki, tarafsız banka çalışmaları aslında, birkaç banka çalışmaları grubunu yekününü oluşturmaktadır. Onlar ise şöyledir: ³³

1. Ödeme alışverişinde aracılık

Bankalar ödeme alışverişinin taşıyıcısı rolünde belirmektedir.

Ödeme bilançosu birkaç şekilde belirmektedir:

- Banka veznelerinde gerçekleşen nakit ödeme alışverişi;
- Müvekkillerin emri üzere, paranın bir hesaptan diğer hesaba aktarılmasını içeren nakit olmayan ödeme alışverişi ve
- İnkasa (tahsil) çalışmaları müvekkillerin adına farklı değerli senetlerin, ödeme mekanizmaların ve belgelerin ödetilmesini oluşturmaktadır.

Banka gerçekleştirdiği çalışmalar (hizmetler) için müvekkillerine komisyon ödetir.

Makedonya Cumhuriyetinde Ödeme Alışverişi Özellikleri

Ödeme alışverişi yasası gereğince ödeme alışverişinin taşıyıcıları şunlardır:

- Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası ve
- Bankalar ³⁴

Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası, banka hesaplarını ve devlet hesabını (hazine hesabını) yürüttüğünden ötürü, ödeme alışverişinin merkezinde bulunmaktadır.

Bankalar, tasarruf kuruluşları, özel ve tüzel kişilerin depozito hesaplarını yürütür.

Makedonya bankalar arası ödeme sistemi MBÖS reel zamanda brüt eşitleştirme sistemini oluşturmaktadır (RTGS – Real Time Gross Settlement system). Bu sistem aracılığıyla, yerli ödeme alışverişinde Makedon denarında büyük ve acil ödemeler yapılabilir.

MBÖS katılımcıları şunlar olabilir:

- Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası ;
- Ödeme alışverişi taşıyıcıları;
- Kliring sistemleri:
  - a) Kliring kuruluşu ve

³³ Koneska L. , Banka muhasebecilik sistemi, Üsküp 2006, s.127

³⁴ M.C. Resmi gazetesi, s. 32/2001 yılı

b) Değerli senetler merkez depozito kurumu:

- Biricik hazine hesabıyla hazine sistemi ve
- Yasalara uygun diğer kuruluşlar

MBÖS sistemi bileşik teknik özelliklere sahip enformasyon sistemidir. Bu sistemle, Makedonya Cumhuriyetinde ilk defa elektronik biçimde (elektronik imzayla imzalanan) imzalanan belgelerin kullanılması başlamıştır.

Kliring bankalar arası sistem, Kliring Kuruluşu A.Ş. Üsküp 2001 yılında küçük bankalar arası ödemelerin saptanması ve yapılması amacıyla Ödeme alışverişi yasasına uygun olarak bankalar tarafından kurulmuştur. Kliring katılımcıları Makedonya Cumhuriyetinde yerli ödeme alışverişini gerçekleştirmek için kayıtlanan tüm bankalardır.

2. Değer ya da depo çalışmalarının korunması ve yönetilmesi

Depo çalışmalarının ilk belirtiler daha eski çağdan kaynaklanmaktadır.

Bankalar, müvekkillerinin kimi değerlerini korumak ve yönetmekle de uğraşmaktalar. Bankaların bu amaçlar için özel alanları ya da hazineleri (kutuları) vardır. Tüzel kişiler bankalara en çok farklı değerli senetler ya da kredi senedi, tahvil ve benzerlerini taahhüt ederler. Özel kişiler (vatandaşlar) ise en çok altın ve diğer mücevherler de taahhüt ederler.

Depo, bankayı korumak üzere (depozitoya) menkullerin (para, değerli senet, pahalı eşya ya da diğer değerli eşyalar) emanet edilmesi demektir. Bu menkuller, bankaya bırakan kişiye (bankaya korumaya bırakan, emanet eden kişiye) zarar görmeden iade edilmelidirler. (35)

Depo çalışmaları sırasında, banka kendisine emanet edilen eşyaları koruyacağı ve sahibine talebi üzere hiçbir değişme olmadan iade edileceği konusunda görev almaktadır. Taahhüt edici depozito, bankasına komisyon ödeyeceği konusunda görev alır.

Depo çalışmaları belli faaliyetler ve bu faaliyetlere belli sübjeler ile eşyaların katılmasıyla gerçekleşir. Onlar ise şunlardır:

- Yatırımcı korunmaya değer ya da eşya bırakan tüzel ya da özel kişidir.
- Depozitör depo çalışmaları yapan bankadır.
- Depo – mağaza değer ya da eşyaların korunmaya alındıkları yerdir.

Depo çalışmaları yatırım türüne göre şu gruplara ayrılır:

Birinci grup. banka alacaklarının garantisini gerçekleştiren alacaklardır (lombard esasları dışında). Örneğin tahvil, kredi senedi, sigorta poliçesi ve benzer.

İkinci grup. bankaya sadece korunması için bırakılan değerlerdir. Onlar ise değerli senetler, döviz, çekler, altın, tasarruf karnesi ve benzeridir.

Üçüncü grubu. bankaya korunması ve yönetmesi amacıyla emanet edilen değerlerdir. Onlar ise bankanın müvekkili için vadesi gelen tahviller ve ödetmesi gereken değerli sentlerdir.

Sahip olma ve koruma biçimine göre, depolar açık ve kapalı olabilir. Bankanın müvekkiline olan sorumluluğu da buna bağlıdır.

Açık depo, bankanın depo malzemesini sadece korumaya aldığı depodur. Bu amaçla korumaya alınan malzeme kapalı kasette ya da pakette paketlenmeli ve mühürlenmelidir. Kapalı depo ise, malın paket, bavul, sandık ve benzer biçimde korunmaya alınması demektir. Bu mal kilitli ve mühürlü korunur. Bu hususta, bankada yatırılan eşyanın içeriği bilinmez. Kapalı depoda, genellikle değerli eşyalar, değerli metaller, tasarruf karneleri, sanat eşyaları, farklı evraklar ve benzeri emanet edilir.

Açık deponun esas özelliği isminden kaynaklanır. Bu özellik bankanın açık, mühürsüz ve paketlenmeden kabul ettiği değerlere aittir. Onlar, değerli senetler, kredi faturaları, tasarruf karneleri ve benzeri olabilir. Banka, onları korumaya ve yönetmeye alır. Bu tür depoda, eşyalar sadece korunmaya değil de yönetilmeye de bırakılır. Bu yüzden, banka depozitör olarak bu eşyaların yönetimini tamamen üstlenir. Değerli senetler en çok bu şekilde korunmaya yatırılır.

Depo çalışmalarının özel biçimi, sandıklar (kutuların), çelik kutular ve bankada özellikle korunan çekmecelerini vermektir. Sandık, terimi özel çelik kutular, çekmeceler demektir. Bunlar müvekkiller ve diğer ilgilenen taraflara değerli eşya ve belgelerin korunması için kiralanır. Kiralama belli koşullar, banka kullanım kılavuzu ve kontratlar esaslarına dayanarak yapılır. İlgilenen kişi, kendisi ya da kutuyu kullanacak kişinin verilerini içeren yazılı başvuruda bulunur. Banka, başvuruyu kabul ettiği halde, kutuyu kiralayan kişiye bilgi sunar, anahtar verir ve bu alışveriş imzayla, kutu numarasını belirtilmesiyle ve kullanıcının verileriyle tasdiklanır. Banka, anahtar, yanı sıra özel karneler ve şifreler verir ve bunlar kutunun kullanışı sırasında kullanılır.

Bu hizmetler, bankaların müvekkillerine tarih boyunca sundukları en eski hizmetlerden birileridir.

3. Değerli Senet, Döviz, Para Ve Değerli Metallerin Alımı Ve Satışı

Bu tür banka çalışmaları, değerli senetler piyasasının oldukça gelişmiş olduğu ülkelerde en çok yaygındır. Ahalinin değerli senetleri kullanma konusunda yeterince uzman ehli olmadığından ötürü bu işi bankalara emanet eder.

Bu tür banka çalışması sırasında, banka müvekkilinin emri ve hesabına ve kendi adına mali piyasada (para piyasası, sermaye piyasası ya da döviz piyasası) belirtilen değerleri satın alır ya da satar. Alım ya da satım sınırlı (o halde müvekkil bu eşyayı satmak ya da satın almak istediği değeri belirtir) ya da sınırsız (o halde banka belirtilen eşyaları satmak ya da satın almakta hangi kuru ya da fiyatı kararlaştıracağına tamamen hürdür) olabilir.

4. Garanti vermek ve garanti mektupları

Bankanın belli bir kumpanya hesabına saptanan vadede, müvekkilin (satıcı, inşaat işleri icra memuru vb.) borcunu ödemediği halde, bankadan yararlanan kişinin belirtilen borcu ödeyeceği konusunda garanti ettiğine dair bir çalışmadır. Böylelikle, banka müvekkilin görevini üstlenerek, ödemeyi bizzat kendisi de yapmalıdır. Garanti vermek her zaman müvekkilin mülküyle kapatılır. Bu yüzden, garanti vermenin kredi onaylamasıyla çok benzerlikleri vardır.

Bir hukuk çalışmasını oluşturan garantiyle, garantiyi veren kişi (garantör) borçlunun görevini gerçekleştirmediği halde, o görevi, önceden imzalanmış anlaşmaya göre gerçekleştireceği konusunda görev almaktadır.

Banka garantileri, ödeme alışverişindeki ödemeleri garanti etme konusunda (özellikle uluslararası ödeme alışverişinde) en etkili mekanizmalardan birileridir.

Garantinin verilmesinde bir kural olarak üç sübjeye katılır:

- Garanti emrini veren kişi ya da borçlu bankanın garantiyi verdiği kişidir. Genelde bankanın iyi tanıdığı müvekkiller söz konusu olur.
- Garantiyi veren banka ya da garantör,garantiden yararlanan kişiye garantide emir veren kişi olarak belirtilen sübjenin garantide belirten tüm görevleri anlaşmaya varılan vadede ödeyeceğini garanti etmektedir. Aksi halde bunu banka gerçekleştirir.
- Garantiden yararlanan kişi ya da alacaklı, garantide belirtilen koşullar çerçevelerinde bankaya bir şeyler arama hakkını kazanır.³⁶

Banka garantileri yazılı olarak verilir. Garantinin en önemli öğeleri şunlardır:

- Garanti bankanın adı ve adresi ve garanti eden kişiler tarafından imzalar kimki adı geçen kişilerin imzaları olmadan garanti legal değildir;
- Garantiden yararlanan kişinin adı ve soyadı;
- Garantinin verildiği amaç ve değer (garanti ile garanti olarak verilen eşya, sipariş edilmesi gereken malın ismi, miktarı, kalitesi, değeri, ödeme biçimi, ödeme vadeleri ve diğer öğeler ayan bir biçimde belirtilmelidirler);
- Banka garantisinin süresi. Garantide ne zaman kadar süreceği belirtilmelidir ve zaman süresini tam olarak ne zamana kadar süreceği belirtilmesi gerekiyor.

- Öz banka çalışmalarlarının gerçekleştirilmesi, bankanın üretim, mal ve hizmet alışverişine ya da banka işlemlerine dolaysız katılımıyla mümkün olduğu kadar daha büyük gelirin elde edilmesine yönelik çalışmalardır.

■ ■ ■ Öz banka çalışmaları

Öz banka, çalışmalarını banka kendi adına ve kendi hesabına gerçekleştirir. Banka, bu çalışmaları daha büyük kar elde etmesi amacıyla gerçekleştirir. Bu banka çalışmaları, gelişmiş ülke bankacılığına ait bir özelliktir. Bu türden en önemli banka çalışmaları, arbitraj çalışmaları ve borsa spekülasyonlarıdır. Arbitraj çalışmaları, döviz ve yerli para çalışmalarından oluşur. **Arbitraj** karar almak demektir. Bankalar, döviz ya da yerli paranın satımı ya da alımı için karar alır ve böylelikle farklı borsalardaki kur farkları esaslarına dayanarak kar ederler.

Borsa spekülasyonları, önceki banka çalışmalarına benzer olup burada alışveriş konusu değerli senetlerdir. Banka, değerli senetleri onların fiyatı düşük olduğu zaman satın alır, yükseldiği zaman ise satar.³⁷

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

1. Tarafsız banka çalışmaları nedir?
2. Depo çalışmaları nedir?
3. Arbitraj çalışmaları ne tür banka çalışmalarıdır?

SONUÇ

Banka fonksiyonları açısından bankanın tüm faaliyetlerini şu banka çalışmalarına ayırabiliriz: pasif, aktif ve tarafsız banka çalışmaları. Daha önemsiz oysa mevcut çalışmalar öz banka çalışmalarıdır.

Vade açısından, pasif banka çalışmaları kısa vadeli ve uzun vadeli olarak ikiye ayrılır. Kısa vadeli banka çalışmaları, şu para toplama biçimleridir: para emisyonu, para depozitolarının toplanması, hazine bonolarının yayınlanması ve bankalar arası pasif çalışmalar. Uzun vadeli pasif banka çalışmaları, ise vadeli depozito taahhüdü, değerli senetlerin yayınlanması ve dıştan uzun vadeli kredilerin alınmasıdır.

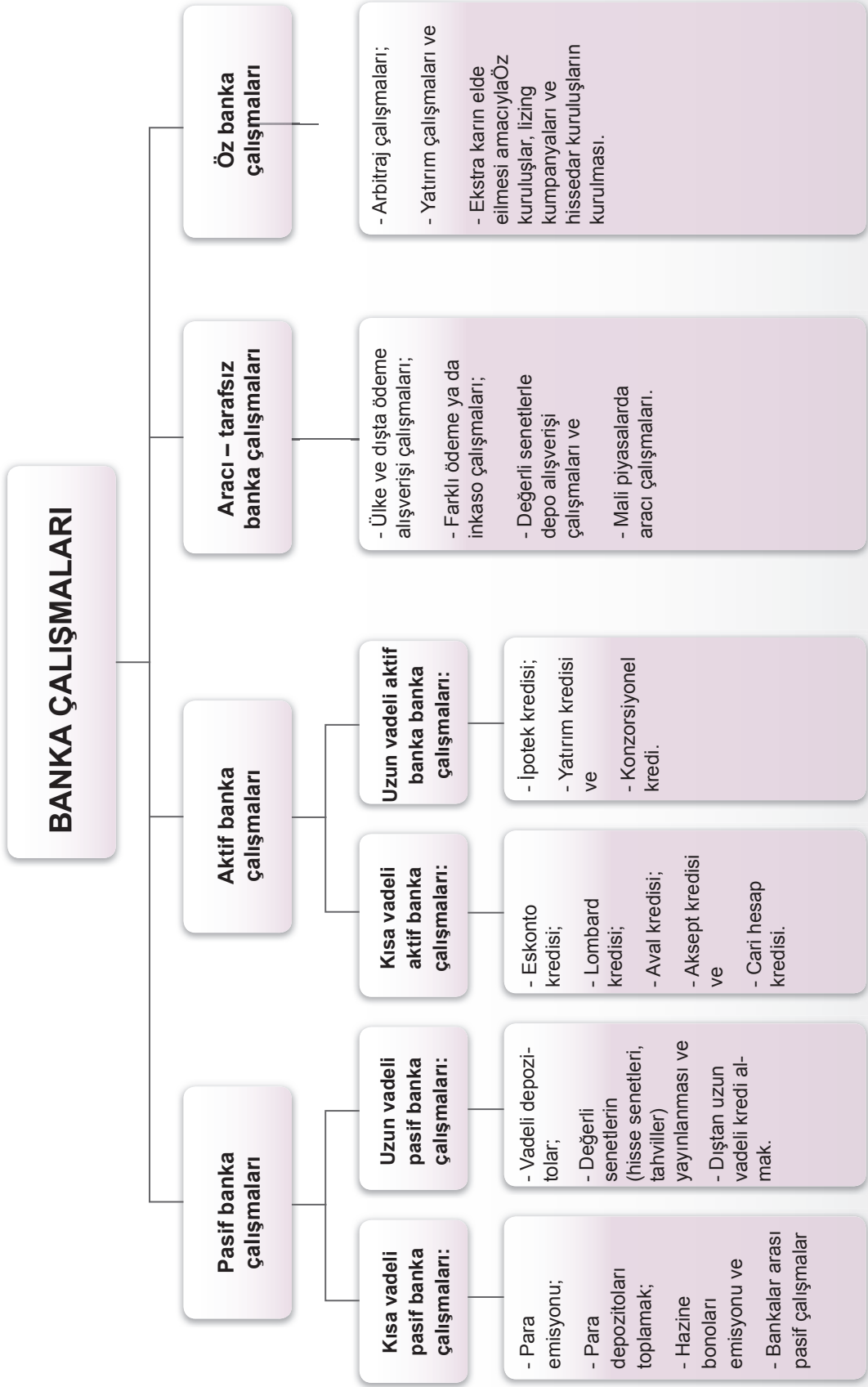
Aktif banka çalışmalarıyla banka seferber banka çalışmaları aracılığıyla topladığı parayı

kredi şeklinde plase eder. Banka kredi çalışmaları da kısa vadeli ve uzun vadeli banka kredi çalışmaları olabilir. Kısa vadeli krediler şunlardır: eskonto kredisi, cari hesabı kredisi, lombard kredisi, aksept kredisi, ramburs kredisi ve aval kredisi. En önemli uzun vadeli aktif banka çalışmaları ise şunlardır: yatırımlar, ipotek kredileri ve konzorsiyonel krediler.

Kredi faaliyeti çerçevelerinde, ülkemizin bankaları tüzel kişi ve ahaliye kredi verebilir. Tüzel kişi kredileri, akımlı çalışma kredileri ve esas ile daimi döner sermaye yatırım kredileridir. Tüketici ve konut kredileri ise ahaliye verilir

37 Trpeski L. , Banka çalışmaları, İktisat lisesi ders kitabı, Üsküp, s. 135

Grafikon 4.8. Gerçekleştirme fonksiyonlarına göre banka çalışmaları türlerinin şeması

Furman

1750/1850

1850/1950

1950/2050

AHALİYLE İLGİLİ DİĞER BANKA ÇALIŞMALARI

Ahaliyle ilgili diğer banka çalışmaları konusunu işlemekle öğrenci şu belgeleri edinmelidir:

- Vezne çalışmalarının özünü anlamalı;
- Günlük vezne çalışmaları konusunda bilgi edinmeli;
- Hazine çalışmalarını anlamalı;
- Tasarruf karnesinin açılması ve tasarrufların ödenme biçimini açıklamalı;
- Cari hesap açılması biçimini öğrenmeli;
- Çek blanketlerini tanımalı;
- Vatandaş hesaplarının açılmalarını açıklamalı;
- Döviz hesapları ve döviz tasarruf karneleri arasındaki farkı anlamalı;
- Efektif yabancı paranın ve çek satın alınmasının sigortasını açıklamalı ve
- Çek ve kredi mektuplarının yayınlanma gereğini anlamalı.

■ ■ ■ Vezne çalışmaları

Bankalar ülkemizde ödeme alışverişini ahalinin hesabına yapar.

Denar ve tasarruf yatırımları, cari hesap ve vatandaş hesabıyla ilgili çalışmalar, banka veznesi aracılığıyla gerçekleşir.¹

Nakit ödeme alışverişi, vezne aracılığıyla gerçekleşir. Vezne kuruluşun bir yeri alanını oluşturarak burada para ve değerli senetler yayınlanır ve korunur.

- Ülkemizde bankalar ahalinin hesabına ödeme alışverişinin bir bölümünü gerçekleştirir.
- Bankalarda ödeme alışveriş çalışmaları veznesi ve ahaliyle çalışmalar veznesinin mevcut olması normaldir.

¹ Trpeski L. , Banka çalışmaları, İktisat lisesi ders kitabı, Üsküp, s. 221

- İç ödeme alışverişi çalışmaları veznelerinde, tüzel kişiler için nakit ödeme yapılır. Ahaliyle çalışmalar veznelerinde ise tüzel kişilerin ödemeleri yapılır. Ahaliyle çalışma veznelerinde konvertabil yabancı para alım ve satışı, kambiyo çalışmaları, tasarruf ödemeleri ve tüketici kredi ödemeleri yapılır.

Resim 5.1. Ahaliyle çalışmalar banka gişesi

- Hazineye kağıt ve metal para, döviz çekleri, değerli senetler, değerli metaller ve diğer değerler korunur.

Bankanın vezne çalışması, iki bölümden oluşur: günlük vezne çalışmaları ve hazine vezne çalışmaları.

■ ■ ■ Günlük Vezne Çalışmaları

Günlük vezne çalışmaları, başlıca bankalarda her gün gerçekleştirilen vezne çalışmalarıdır. Vezne çalışmaları başlıca şu işleri içerir:

- Alışveriş ve diğer ödemelerden nakit para almak;
- Belli ödemelerin yapılması, doğrusu kasada hazır para vezne maksimumunun gerçekleştirilmesi ve hazır para ödemeleri için belli ödemelerin yapılması ve
- Alışveriş ile diğer esaslardan alınan nakit paranın hesaplara ödemesi.

Likidasyon günlük vezne çalışmaları, bir kural olarak likidasyon çalışmaları ve vezne çalışmalarına bölünür. Bu çalışmaları bir kişi yapabilir. Bunun yanı sıra bankalarda bir kural olarak iç ödeme alışverişi özel vezneleri ve uluslararası ödeme alışveriş çalışmaları veznelerinin var olması görülmektedir.

Veznelerde iç ödeme alışveriş çalışmaları, veznelerinde tasarruf ödemeleri, hesap ödemeleri, vatandaş cari hesapları ödemeleri, tüketici kredi ödemeleri ve diğer ödemeler yapılır.

Uluslararası ödeme alışveriş çalışmaları, veznelerinde konvertabil yabancı paranın alımı ve satımı, yabancı parada olan kredi mektupları ve çeklerin yayınlanması ve kabulü yapılır.

Vezne alanları, bankanın diğer alanlarından ayrı olup veznede çalışanlar dışında, vezneye dıştan ve içten bankada çalışanlar bile giremez.

Vatandaşla çalışmalar arasında alışveriş, belli sürede yapılır ve bu konuda veznede iyice görülen bir yerde bu süreyi belirten tabela asılmalıdır. Çalışanların hacmine bağlı olarak, veznelerin sayısı ve türü belirlenir. Ahaliyle çalışmaların yoğun olduğu zaman öyle denilen özel ödeme vezneleri, döviz vezneleri ve diğer vezneler kurulur.

Veznelere, veznede tutulan nakit para maksimumu saptanır. Bu maksimumdan fazla para hazineye sunulur.

Veznelerin Nakit Parayla Tedarik Edilmesi

Vezneler, nakit parayla iki şekilde tedarik edilir. Birincisi, geçen günden kasada kalan para (saldo) ve ikincisi, hazine gelirleridir.

Paranın kabulünü veznedar spesifikasyon olarak adlandırılan özel belgede imzalar. Spesifikasyon iki nüshada verilir. Birinci nüsha ya da kabul belgesi veznedarda kalır, ikinci nüsha ise hazineye sunulur.

Yoğun banka çalışmaları yapan daha büyük bankalarda, vezne çalışmaları hazine çalışmalarından ayrıdır. Daha küçük bankalarda ise vezne ve hazine birleştirilmiştir.

İş gününün sonunda veznedar paraları çeşit ve değerlerine göre düzer.

Günümüzde sadece bilgisayarların kullanıldıkları çağdaş veznelerde çalışmalar kolaylaştırılmıştır. Veznedar, para spesifikasyonunu üç nüshada hazırlar ve bir nüshasını kendine alır, ikincisini dokumentasyona ve üçüncüsünü hazineye verir.

Nakit para değeri, bilgisayarda beliren değerle eşit olmadığı zaman sorun belirir. O zaman veznede eksik ya da artıdan söz edilir. Daha küçük eksik para söz konusu ise veznedar bu farkı hemen kapatmalıdır. Daha büyük para değerinden söz edildiği zaman veznedarın bu parayı ne zamana kadar kapatması gerektiği saptanır. Artı para belirdiği halde, bu artının nasıl belirdiği tutanakla saptanır ve veznedarın sorumluluğu için gereken tedbirler alınır.

■ ■ Hazine Çalışmaları

Hazine sözü, Fransızca kökenli olup tıpatıp çevirisi yapıldığı zaman zenginlik demektir. Nitekim, banka çalışmalarında birkaç anlamı vardır. Örneğin para ve diğer değerlerin korundukları kasalar. Fakat, hazine terimi ekseriyetle, banka binasında özel olarak inşa edilen alanlar (en çok yeraltı alanları) kapsanır ve bu alanlarda para ile diğer değerler korunur.

²Hazine çalışmalarında temel kural, hazine ya da kasanın en azından iki farklı kilit ve iki anahtarın sahip olmasıdır. Her anahtarı özel kişi kullanır. Bu yüzden hazineye iki kişinin ulaşımı vardır. Bu kişiler, hazine anahtarcıları olarak adlandırılır. Hazine ya da kasayı sadece bunlar açabilir ve onlar kasanın açık olduğu sürece muhakkak kasa yanında bulunmalıdırlar.

Hazinede şu değerler korunur:

- Kağıt ve metal yerli para;
- Yabancı para (döviz);
- Değerli senetler;
- Altın ve
- Geri kalan değerler.

Bir iş bankasından diğer iş bankasına değerler nasıl gönderilir?

Değerler iki biçimde ya da emanet postası ve ya kurye aracılığıyla gönderilir.

Emanet postası, posta aracılığıyla gönderilen değerli mektuptur. Posta, bu konuda düzenli bir şekilde sunacağını garanti eder. Bir değer için emanet postasıyla gönderilmesi için önceden değerlerin aktarılması emri verilir. Ardından değer paketlenmesi yapılır. Paketleme komisyon ve hazine anahtarcıları mevcudiyetinde yapılır. Paketleme için özel çuvallar kullanılır.

Resim 5.2. Hazine

Öğretmenin dikkatine!

Bankacılık ve banka sistemi malzemesinin tekrarlanmasıyla, tarih boyunca bankaların müvekkillerine sundukları farklı ürün ve hizmetler çokluğu ve çeşitliliği konusunda tartışma geliştirin!

Değerler, çoğu kez kuryeler aracılığıyla da nakledilir. Bu sırada postanın güvenli nakledilmesi için tüm tedbirler alınır.

■ ■ ■ Tasarruf Karnelerinin Açılması

İş bankasında, tasarruf karnesi açmak isteyen kişi, ilk önce kayıt olma formu olarak adlandırılan bir belge doldurmalıdır. Bu belgede o, kimlik verilerini (adı ve soyadı, baba adı, doğum tarihi, mesleği, adresi vb.) yazar. Ardından imzasını atar ve bu belgede attığı imzayı bundan sonra bankaya her müracaatında aynı imzayı atmalıdır.

Devamla gişe işçisi bu verileri karneye aktarır ve karneyi hazırlar. Bundan sonra karne sahibi, kayıt olma formunda attığı imzayı karneye atar ve gelecekte de bu imzayı kullanmalıdır.

Tasarruf karnesinin ilk sayfasında veriler şu sıraya göre yazılır:

- Banka numarası;
- Tasarruf karnesi numarası;
- Tasarrufun kayıtlı olduğu banka ve şube ismi;
- Müvekkilin adı ve soyadı;
- Müvekkilin adresi ve
- Tasarruf karnesine sahip olma vekaleti verilen kişinin adı ve soyadı

Tasarruf karnesinin son sayfasında, müvekkile ait en önemli açıklama ve kullanma kılavuzu yazılır ve onlar da örneğin şunlardır:

- Tasarrufların gizli ve dokunulmaz olmayışı;
- Karneye sahip olma biçimi ve
- Karnenin kaybolduğu halde yapılması gerekenler için açıklama.

Karneye Para Nasıl Yatırılır?

Müvekkil üzerinde “denar yatırmaktayım ” ve yatırılan para değerinin harf ile rakamla yazılı özel formu doldurur. Bu formu, karneye beraber müvekkil iş bankasının gişe işçisine sunar. Gişe işçisi, verileri kontrol eder, parayı sayar ve değeri karneye kaydeder. Doğrusu yeni para durumunu saptar, imzalar ve banka mührüyle tasdiklar.

■ ■ ■ Tasarrufların Alınması

Tasarrufların yatırılmasında olduğu gibi, para alma sırasında da “para alınması için” özel form vardır. Burada yatırma sırasında olduğu gibi aynı veriler doldurulur, doğrusu alınması gereken para miktarı yazılır ve karne ile kimlikle birlikte gişe işçisine sunulur.

- Tasarruflar, vatandaşların ve belli koşullar altında tüzel kişilerin de para birikimini oluşturur. Vatandaşlar onları belli faiz oranıyla bankaya yatırır.

- Yatırılan para, parayı yatıran kişiye – tasarrufçuya onun talebi üzere iade edilir.

- Tasarruf yatırımcıları için, tasarruflar kar elde etmek amacıyla bir nevi para plasmanını oluşturur, bankalar için ise tasarruflar, kredi amacı ve aktif faiz sağlama yönünde serbest parayı toplama faaliyetinde pasif banka çalışmasını oluştururlar.t

Gişe işçisi ilk önce tasarruf karnesi sahibinin kimliğini kontrol eder, ardından önceden atılan imzanın kontrolünü yapar.

Bu kontrollerden sonra, gişe işçisi karneden alınacak para değerini yazar, hesapları yapar ve yeni durumu karneye yazar. Buna müteakip karneye imzasını atar ve bankanın mührü ile tasdiklar.

Karnede bulunan paraya sahip olma hakkı, başka kişiye de aktarılabilir. Bu aktarma vekaletnamenin verilmesiyle yapılır. İş bankalarında, özel vekalet formu vardır. Gişe işçisi, karne sahibi bölümünde, vekalet verilen kişinin verilerini yazar ve karne sahibi devamla vekalet verdiği konusunda bir delil olarak imzasını atar.

■ ■ ■ Tasarrufun Kapatılması

Başka iş bankasına aktarıldığı, vadesiz depozitonun vadeli depozitoya dönüştürüldüğü ya da karne sahibinin ölümü ve tasarrufun vasilerine aktarılması hususlarında kapatılır.

Yeni tasarruf karnesi, eskisinin tüm sayfalarının doldurulduğu zaman, karnenin zarar gördüğü zaman ve bankanın eskilerine kıyasla biçimi ve içeriğine farklı olan yeni karneler oturttuğu zaman verilir.

Eski karne, geçersiz olduğu mührü her sayfasında koyulduğu zaman ya da her sayfasında delik açıldığı zaman geçersiz sayılır. Geçersiz karne sahibine iade edilir.

İş bankası, eski karnede para durumunun eşitlenmesi ardından yeni karne verir.

■ ■ ■ İşlem Hesabı

01.01.2008 yılından bu yana, yürürlüğe giren ödeme alışverişi, yasanın değişmelerine uygun olarak bankanın tüm müvekkili işlem hesabıyla çalışmalıdır. Bu hesabı müvekkil İŞlem hesaplarını biricik siciline (İHBS) bildirmeye mecburdurlar.

İşlem hesabı, bir müvekkilin döviz ve denarlarda tüm alışverişinin kaydedildiği hesabı oluşturur. Buysa, müvekkilin bundan böyle de bankada birkaç hesaba sahip olabileceği demektir. Fakat tüm para yatırma ve para almalar işlem hesabından geçmelidir.

Müvekkil, bankadaki işlem hesabında vadeli olmalarını istemedikleri denar ve döviz tasarruflarını koruyabilirler. Bankada parası olan müvekkil için, otomatikman işlem hesabı açılır ve bu konuda bankayla anlaşma imzalamalıdır. İHBS Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankasında bulunan biricik işlem hesapları sicilini oluşturmaktadır. Şimdiye kadar, bu sicilde sadece tüzel kişilerin hesapları yürütülmekteydi. Bundan sonra ise vatandaşların işlem hesapları da kaydedilecektir.

Mahkeme icra karar belgesi, bankaya geldiği zaman hesap bloke edilir. İşlem hesabı da bloke edilir ve mahkemenin kesin kararına kadar böyle kalır.

Maaş, emekli maaşı, artı mesai ve benzer gelirler alan müvekkiller bundan sonra aldıkları parayı işlem hesabı üzerinden alacaklardır.

■ ■ ■ Döviz Hesabı Ve Döviz Karnesinin Açılması

Dış ülkelerden döviz alan vatandaşlar, onları, şu şekillerde kullanabilirler:

- İş bankasına ya da tasarruf kuruluşuna satabilir ve denar alabilirler;
- Belli bankamızda döviz hesabı açabilirler ;
- Sahip oldukları dövizleri için döviz tasarruf karnesi açabilirler ve
- Döviz tasarruf karnesi açabilir ve dövizlerinin döviz tasarrufu olarak kaydedebilirler.

Bu sırada döviz tasarrufları, denar tasarrufları gibi iş bankasında şu şekilde yatırılabilirler:

- Vadesiz;
- Vade süresi ile vadeli ;
- Belli süre için vadeli ve
- Belli amaçlı ve belli amacı olmadan.

Döviz Tasarruf Karnesi Nasıl Açılır?

İş bankalarının özel gişelerinde, kayıt olma formu doldurulur ve bu formda karne sahibinin adı soyadı, adresi ve benzer veriler kaydedilir. Banka, döviz tasarruf karnesi sahibine, kayıt formunun bir nüshasını verir ve bu nüshada karnenin numarası yazılıdır. Bunu karneden döviz yatırdığı ya da aldığı sırada kullanabilir.

■ ■ ■ Kambiyo Para Birimi Çalışmaları

Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası, yabancı paranın alım ve satım biçim ve koşullarını saptar. Yabancı para alışverişinin biçim ve koşullarına ait kararına uygun olarak, Makedonya Cumhuriyetinde ikameti olan ve olmayanlar kendi adına ve hesabına banka yasası esaslarına dayanarak yabancı para satın alma ve satma yetkisi kazanırlar.³ Dış ülkelerde ödeme alışverişi yapma yetkisine sahip bankalar, kendi adı ve başkasının hesabına döviz satın alır ve satarlar. Dış ülkelerde, ödeme alışverişi yapma yetkisine sahip, olmayan ve özel kişilerin para

³ Sluzben vesnik na R. Makedonija br. 71,2005.

- İş veya turistik olarak yabancı ülkelere seyahat eden vatandaşlara bankalar çek veya mektup verilir. Ancak bunların verilmesi vatandaşların karnesinde belli miktarda parası olmalıdır.

İllustrasyon 5.3.

Döviz yatırım mevduatı

depozitolarını döviz olarak kabul etmeleri ile efektif yabancı para konusunda yetkili olan bankalar, sadece kendi adına ve kendi hesabına yabancı para satın alır ve satabilirler.

Kambiyo para birimi çalışmaları, efektif yabancı paranın alışverişi, yolcu, banka ve kredi mektuplarının alışverişi demektir.

Makedonya Cumhuriyetinde kambiyo çalışmalarını, banka, tasarruf kuruluşu, ticaret kuruluşu ve kambiyo çalışmaları için kayıtlı olup bu konuda Makedonya halk bankasından izin alan diğer tüzel kişiler gerçekleştirebilir (Resmi gazete, s. 53/2002).

Kambiyo çalışmaları, Makedonya Cumhuriyeti Halk Bankası tarafından (bu kambiyo çalışmaları koşullarını doldurmaktadır) yazılı etiketin bulunduğu tüm banka gişelerinde gerçekleştirilir.

Kambiyo çalışmalarında şu işler gerçekleştirilir:

- Yerli ve yabancı özel ve tüzel kişiler bankaya efektif yabancı para ve yabancı parayla ödenebilen çekleri bankaya satabilirler;
- Yerli ve yabancı kişiler efektif yabancı para satın alabilirler;
- Efektif yabancı paranın harcanmayan değeri için yeniden alım yapabilirler ve Onlar bu parayı bankadan yabancı para satın aldıkları sırada elde ederler.

Banka, kambiyo çalışmalarında özel kişiler efektif yabancı para alıp satarlar ve yabancı para ödenebilecek çekler satarlar. Bu sırada para EUR, USD, GBR, CHF, AUD ve başka yabancı para birimi olabilir ve bankanın kur listesinde kambiyo çalışmaları için saptadığı kurlar kullanılır.

Kambiyo çalışmaları sırasında, özel kişi kimlik ya da pasaport sunar. Yapılan kambiyo çalışması için banka özel kişiye belge verir.

■ ■ ■ Çeklerin Satın Alınması

Günümüzde uluslararası ödeme alışverişinde çok sayıda farklı çekler verilir. Makedonya bankaları sadece şu tür çekleri satın alır:

- Banka çekleri;
- Yolcu çekleri ve
- Özel çekler.

Banka çekleri, ödetilme açısından en güvenlidir. Onlar, bir bankadan diğer bankaya trase edilerek çekte isim ve remitent belirtilir.

Yolcu çeklerini, yabancı banka ya da büyük turizm kumpanyaları verir. Genelde bu çeklerin değerleri belli olup çekte belirtilmiştir.

Özel çekler, yabancı özel kişiler verir ve hesabı olan bankalara aktarırlar. Özel çekler genelde hemen ödenmez. Onlar toplanır (para kabul

- Tasarruf karnesi tasarrufçuların bankadan para yatırdıkları ve aldıkları belgesini oluşturur.
- Çek ve kredi mektubu iki nüshada doldurulur, orijinali müvekkile verilir kopyesi (kopyesinde orijinali müvekkile verildiğine dair tasdik bulunur) ise banka arşivinde korunur.
- Kambiyo çalışmaları, efektif yabancı paranın satın alımı ve satışı, yolcu ve banka çekleri ile kredi mektuplarının alımı ve satışı demektir.
- Kambiyo çalışmalarını banka, tasarruf kuruluşu ve kambiyo gerçekleştirebilir. Bu sırada kambiyo çalışmaları işlemlerinde kullanılan kambiyo çalışmaları kur listesi vardır.
- Yabancı paranın alınması sırasında, bu paranın sahte olup olmayışına özellikle dikkat edilmelidir.
- Günümüzde, kambiyo ödeme alışverişinde çok sayıda farklı çekler verilir (banka çekleri, yolcu çekleri ve özel çekler)

Öğretmenin dikkatine!

Tasarruf karnesi, özel ve tüzel kişi hesapları, döviz hesabı ve döviz tasarruf karnesinin açılması ve çek ile kredi mektuplarının verilmesi gereğinin daha kolay anlaşılması amacıyla bir banka temsilcisinin okulu ziyaret etmesi, ya da öğrencilerin bankayı ziyaret etmelerini organize edin.

etmek, hazır parayla ödeme yapmak). Bu çeşitli değerli senetlerin ve ödeme mekanizmaları ile belgelerin müvekkillerin hesabına ödetilmesi konusunda tarafsız banka işlemini oluşturmakta ve bu sırada belli komisyon ödetilir. Bunun ardından bankada kontrol edildikten sonra bu çekler ödetilir.

Çek ve Kredi Mektuplarının Verilmesi

İş bankaları, dış ülkelere yolculuk yapan vatandaşlarımıza çek ya da kredi mektubu verir. Bu sırada çek ve kredi mektuplarının alınmasında esas koşul, vatandaşın tasarruf karnesi ya da döviz karnesinde belli yabancı para karşılığına sahip olmasıdır. Bunun yanı sıra, yolculuk iş yolculuğu olduğu zaman topluluğun (kuruluşun) döviz hesabında karşılığı olmalıdır.

Çek ya da kredi mektubu iki nüshada doldurulur. Birinci nüsha, ya da orijinal nüsha müvekkile ve kopyası (kopyede müvekkil orijinali aldığı tasdikler) ise banka arşivinde korunur.

Çeklerin Satın Alınması

İş bankası gişelerinde, çek satın alma sırasında, çek satın alan kişiler ne gibi çek söz konusu olduğunu bilmeli, çünkü çekin yabancı ülkede ödetilir olup olmaması buna bağlıdır.

Çek türleri - çek vericisine göre (trasant) , banka çekleri, yolcu çekleri ve özel çekler olabilir.

- 1. Banka çekleri** - banka çekleri aynı ülkede bir yabancı bankadan diğer yabancı bankaya aktarılır. Aynı ülkeden başka ülkeye aktarma pek ender olur. Trasant (çek vericisi) ve trasat (çek ödeten kişi) farklı bankalara aittir. Banka çekinde sürekli olarak banka çekini kullanan kişinin (remitent) ismi yazılıdır. Banka çekleri ödetilmesi açısından en güvenli çeklerdir.
- 2. Yolcu çekleri** - yolcu çekleri, çekte belirtilen ortalama değerde verilir. Alım sırasında satın alıcı çekin ön üst tarafında imzasını atar, bankada ödeme yaptığı sırada ise çekin ön sol tarafında imzasını atar. Çek sahibinin imzası, çekin alımı sırasında atılan imza gibi olmalıdır. Çek verilmesi sırasında tarih de belirtilir.
- 3. Özel çekler** - bu çeklerde, çek vericisi olarak yabancı firma ya da kurum ve en çok yabancı özel kişi belirir.

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

1. Vezne çalışmaları nedir?
2. Bankalarda vezne çalışmaları nasıl bölünmüştür?
3. Makedonya bankalarında en çok ne tür veznelere ağırlıklıdır?
4. Hazine nedir?
5. Tasarruf karnesinin ilk sayfası ve son sayfasında hangi veriler yer alır?
6. Kambiyo para çalışmaları ne demektir?
7. Yabancı para satın alınması sırasında neye dikkat edilmelidir?
8. Makedonya bankaları hangi tür çekleri satın alır?
9. Bankalar yabancı ülkelere yolculuk yapan vatandaşlara kredi mektubu vermek için ne gibi koşullar isterler?

BİLGİ YARIŞMASI

1. Vezne çalışmaları iki kısma bölünmüştür:
  - a) Özel ve tüzel kişi cari hesaplarının açılması;
  - b) Denar ve tasarruf yatırımları ile çalışmalar veya
  - c) Günlük vezne ve hazine çalışmaları
2. Denar tasarruflarının ödenmesi, hesap ödemeleri ve tüketici krediler işlemi şu veznelerde yapılır:
  - a) İç ödeme alışverişi veya
  - b) Dış ülkelerle ödeme alışverişi.
3. Kağıt ve metal para, yabancı para, değerli senetler, altın ve diğer değerlerin korundukları yer neresidir?
  - a) Vezne;
  - b) Hazine

SONUÇ

Bankalar, ahali hesabına ödeme alışverişinin bir bölümünü yapar. Denar ve döviz tasarrufları, cari hesabı çalışmaları ve ahalinin cari hesabı çalışmaları banka veznesi aracılığıyla gerçekleştirilirler.

Ödeme alışverişinin bir bölümü olarak bankalarda vezne çalışmalarının kendine özgü özellikleri vardır.

Banka vezne çalışmaları iki bölüme ayrılmıştır: günlük vezne çalışmaları ve hazine çalışmaları.

Bankalarda, yerli ödeme alışveriş vezneleri ve ahaliyle çalışma vezneleri (denar ve döviz işlem vezneleri) vardır. Yerli ödeme alışveriş veznelerinde tüzel kişilerin nakit ödemeleri ve diğer ödemeler yapılır. Ahaliyle çalışma gişelerinde konvertabil yabancı para alımı ve satımı, kambiyo çalışmaları, tasarruf ödemeleri, tüketim kredi ödemeleri ve buna benzer çalışmalar gerçekleşir. Dıştan döviz alan ya da serbest parası olan vatandaşlar bir bankamızda denar ya da döviz hesabı ya da denar ve ya döviz tasarruf karnesi açabilir ve denar ya da döviz parasını tasarruf olarak bankada bulundurabilirler.

Kambiyo para çalışmaları, efektif para birimi alışverişi, yolcu ve banka çekleri ile kredi mektuplarının alımı ve satımıdır. Kambiyo para çalışmalarını, banka tasarruf kuruluşu ve kambiyo gerçeğeleştirir. Yabancı ülkelere turistik ya da iş amacıyla yolculuk yapan vatandaşlara bankalar çek ya da kredi mektubu verebilir.

Kambiyo para çalışmaları, efektif para birimi alışverişi, yolcu ve banka çekleri ile kredi mektuplarının alımı ve satımıdır. Kambiyo para çalışmalarını, banka tasarruf kuruluşu ve kambiyo gerçeğeleştirir. Yabancı ülkelere turistik ya da iş amacıyla yolculuk yapan vatandaşlara bankalar çek ya da kredi mektubu verebilir.

megabank

273 224

NAKİT VE NAKİT OLMAYAN ÖDEMELERİN KAYITLANMASI

6

KONU

Nakit ve nakit olmayan ödemelerin kayıtlanması konusunu inceleyerek öğrenci şunu öğrenmelidir:

- Nakit ödemelerin kayıtlanması için kullanılan vergi sistemini anlamalı;
- Entegre edilmiş otomatik yönetim sistemi önemini anlamalı;
- Vergi hesabı önemini ve öğelerini açıklamalı;
- Günlük mali raporun önemi ve içeriğini tanımalı;
- Ödeme kartıyla nakit olmayan ödemeleri anlamalı ve
- Ödeme kartlarını fark etmeli.

■ ■ ■ Nakit Ödemelerin Kaydedilmesine Değgin Donatım Vergi Sistemi

Mal ve hizmet alışverişi yapan ve ödemenin banka yoluyla (nakit ödeme olarak) yapılmadığı vergi mükellefleri nakit ödemeleri kayıtlamasına değgin donatım vergi sistemi oturtmalı ve kullanmalı ve yapılan alışveriş ya da hizmet için fiş vermelidirler.¹

Donatım vergi sistemi, vergi cihazları ve entegre edilmiş otomatik yönetim sisteminden oluşur.

¹ Nakit ödemeleri kaydetme yasası

- Vergi cihazı toplam alışverişini kaydetmeye değgin özel cihazdır.
- Vergi hafızasıyla veri içeriğinin silinmemek ve değiştirilmemek üzere korunma imkanı sağlanır.
- Vergi cihazı aracılığıyla fiş ve günlük mali raporların basımı ve yayınlanması sağlanır.

■ ■ ■ Vergi cihazını daha doğrusu ödeme kartlarını okuyan cihazı kimler oturtmalı ve kullanmalı?

Ruhsatlı vergi cihazını şu vergi mükellefleri oturtmalı ve kullanmalıdır:

- Vergi kaydına ait olan mükellefler
- Ticaret yapılan mekanda mal ve hizmet alışverişini ya da aktarmayla ticaret yapan mükellefler;
- Ödemeyi banka yoluyla yapmayan mükellefler. Bu tür ödemeler nakit para ödemeleri, ödeme kartı ödemeleri, çek ve ya bono ödemeleri ve benzerleri bu tür ödemelerdir.

Vergi cihazları şunlardan oluşur:

- Vergi kayıt hafızasına sahip elektronik kasalar;
- Vergi cihazına bağlı yazıcılar;
- Benzin istasyonu, gaz istasyonu, akaryakıt miktarı ve tüketiminin perakende alışverişine kayıtlanmasına değgin vergi hafızasına sahip elektronik sistemler ve
- Ödeme kartlarını okuma cihazı²

Vergi cihazı, toplam alışverişin kayıtlanması ve mal ve hizmetler ile satışın vergisinin kayıtlanması için kullanılır. Giderek artan kümülyasyon için imkan sağlayan vergi hafızası verilerin korunmasını ve silinmemelerini sağlamaktadır. Vergi cihazıyla, fişlerin günlük mali rapor ve kontrol mali raporlarının basımı ve verilmesi sağlanır. Bu cihaz fonksiyonları, cihazdan yararlanan kişinin ait olduğu faaliyete göre uygulanmıştır. Bu cihazla maddi ve mali çalışmaların öz kaydında gelişme elde edilir.

Entegre Edilmiş Otomatik Yönetme Sistemi Entegre edilmiş otomatik yönetme, ticari mekanın Kamu Vergi Dairesiyle elektronik komünikasyonu sağlar. Bu sistemle, günlük mali rapor halinde verilerin her günlük otomatik aktarılması sağlanır. Kamu Vergi Dairesi müdürü bu sistemin kullanılması iznini verir.

Resim 6.1.
POSTERMINAL

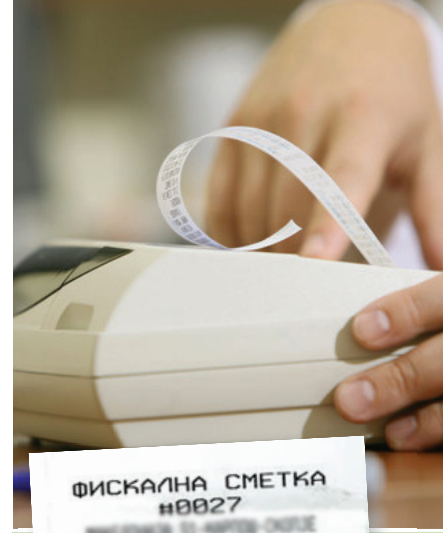
² Hazır ödemeler kayıtlama yasası

Vergi Cihazı Nedir?

Çoğu, fiş basan cihazın söz konusu olduğunu düşünürler. Bu sırada hesap verilerini kayıtlar ve kullanıcı bu verileri silemez. Bu veriler, Kamu Vergi Dairesine sürekli açıktır. Fakat gelişmeler daha da bileşiktir. Bu açıklama yerindedir fakat vergi hafızasına sadece toplam rakamları yazılır. Bu rakamlar toplam ödeme sürecinde elde edilir. Bu süreç kasadan geçmelidir.

Vergi cihazının hafızasında, dükkanda satılan tüm ürünlerin verileri içerilmelidir. Daha doğrusu, bir dükkanda bulunan malların isimleri ve şifreleri yazılır. Kullanıcı, her tür şifre kabul edebilir fakat, şifreyi ambalajda yer alan barkodunun izlemesi normaldir. Çünkü aksi halde kasa çalışmalarında güçlükler belirir (yüzlerce ve binlerce ürün şifrelerini hatırlaması güçtür).

Hafızaya ürünün ismi ve şifresi yanı sıra fiyatı, vergisi ve ölçü birimi yazılır (gr, kg, t, l, m).

Resim 6.2.

Fiş veren vergi cihazı ve fiş

■ ■ ■ Fiş Kavramı, Fişin Önemi ve Öğeleri

Fiş, vergi cihazında verilen mal ya da hizmet fiyatının ödetilmesinin tasdiklandığı kağıt belgesidir.³ Fiş müşteriye, ya da hizmetten yararlanana, malı ya da hizmeti ödediği anda verilir.

Fiş, bono ve kontrol izinden oluşur. Bu izler benzer olup aynı anda yazılır. Bono izinin bir parçası mal ya da hizmet alıcısına verilir. Kontrol izini ise vergi mükellefi korur. Vergi mükellefi fişin kontrol izini son işlem tarihinden itibaren mekanda 5 yıl korumalıdır.⁴

Fişin öğeleri şunlardır: vergi mükellefinin adı ve merkezi, mal ve hizmet alışverişinin yapıldığı mekanın adı ve adresi, vergi numarası, katma değer vergisi için kayıtlı bulunduğu vergi numarası, alışveriş veya hizmetin tanımı ve miktarı. Değerler tam vergi oranı içermeli. "TOPLAM ALIŞVERİŞ" metninde olası alt toplamalar ve borcu oluşturan toplam alışveriş içerilmelidir. Bunun yanı sıra, fişin öğeleri ödeme kartı ödemeleri de dahil olmakla tüm ödeme yada kısmen ödemeleri de içermektedir. Fişte ödeme kartını verenin ismi, toplam kusur, toplam vergi değeri, hesaplanmış vergi oranları, fişin verildiği tarih ve saat belirlenmelidir. Fiş şu formatların birinde verilebilir: tarih/ay/yıl, saat 24 saatlik zaman diliminde, vergi koruma simgesi (logo ve vergi cihazının kayıt numarası), vergi hesabı metnini içermelidir.

Öğretmenin dikkatine!

http://www.finance.gov.mk/files/u8/fs_01.pdf internet sitesini açınız.

Fiş öğelerini görüşerek tartışma yürütün ya da her öğrenci için fiş fotokopisi yapınız. Öğrencilere fiş öğelerinin sayısını ve önemini belirtmeleri için ödev veriniz.

³ Nakit para kaydetme yasası

⁴ Aynısı, madde 8.

İŞLETME FAALİYETLERİ

- Belli hata yapıldığı zaman fiş bir tasdik belgesi olarak sunulur. Hesap durdurma belgesi satıcının ürünü ve fişi iade ettiği zaman verilir;

- Vergi müfettişleri kontrol yapar;
- Vergi müfettişi kontrol sırasında vergi mükellefinin nakit ödemeleri kaydetmede vergi sistemi oturtmadığını saptadığı halde ya da alışverişi vergi cihazıyla kayıtlamadığını ve fiş vermediğini saptadığı halde hemen yolsuzluğu belirttiği tutanak hazırlar;

- Vergi mükellefi vergi cihazı ya da entegre edilmiş otomatik yönetim sistemi monte etmeli ve mekanın hizmete açıldığı andan itibaren kullanıma sunmalıdır;
- Vergi mükellefi mal ile hizmet alışverişinin gerçekleştiği ya da nakit parayla ödendiği her iş yeri için vergi cihazı buldurmaya mecburdur;
- Bir ya da fazla vergi cihazının çalıştığı mekanlarda her cihazın açılışında görülen veriler günlük mali raporlar defterinde kayıtlanırlar

- Vergi mükellefi günlük mali raporlar kitabı yürütmelidir.

Alıcının ürünü iade ettiği yada beklenmedik hata yapıldığı zaman hesabı durdurma belgesi verilir. Bu sırada fiş iade edilir ve bununla durdulan hesap özürlelenebilir

Tabela 6.1. Vergi cihazının fonksiyonları

Seçenek	Ürünler	Çıkış	Hesap
Fonksiyon	Vergi kasasında perakende satış mal belgeleri ya da stok listesi esaslarına dayanarak ürünlerin	Vergi cihazından alışverişin okunmasıyla mal çıkış belgesinin hazırlanması	Vergi cihazına nakit hesabın gönderilmesi. gereken veriler durmu

Kaynak : Tutunska Banka (www.nlbtc.com.mk)

■ ■ ■ Vergi Cihazının Fonksiyonları

Günlük Mali Rapor

Günlük mali rapor şu öğeleri muhakkak içermelidir:

- Vergi mükellefinin adı ve merkezi;
- Mal ve hizmet alışverişi mekanının adı ve adresi;
- Vergi numarası;
- Katma değer vergisi için hangi vergi numarası altında kayıtlı olduğu;
- Akımlı günde toplam alışverişin miktarı;
- Hesaplanmış vergi ve vergi oranıyla birlikte toplam alışveriş;
- Her bireysel vergi oranıyla birlikte toplam vergi;
- Toplam gelir vergisi;
- Kapanıştan önce verilen son fişin numarası;
- Vergi cihazı hafızasında kayıtlanan toplam fiş sayısı;
- Toplam durdulan hesap sayısı ve onların toplam değeri;
- Kapanış numarası;
- Vergi cihazının son kapanışı ardından yapılan yeniden çalıştırma;
- Vergi cihazının fiskalleştirilmesinden son günlük fiskal kapanışa kadar yapılan toplam yeniden çalıştırmalar;
- Fişin basılma saati ve tarihi, saat 24 saatlik formatta ya da ss/dd ya da ss/dd olarak belirtilmeli. Tarih şu formatların birinde belirtilmeli: gg/aa/yy ya da gg/aa/yy;
- Vergi logosu ve vergi cihazının kayıt numarası;

- En azından iki boş çizgi farkıyla vergi özellikli olmayan veriler günlük mali raporların basımı başlar ve sonra erer;

Günlük mali rapor, vergi cihazı hafızasının çalışmaya başlamasında gösterilen vergiyi, kayıt numarasını ve vergi logosunu içermelidir. Günlük kapanış ise, mesainin 24 saat süresince yapılmalı ve Makedon kiril alfabesinde basılmalıdır.

■ ■ ■ Ödeme Kartlarıyla Yapılan ve Nakit Olmayan Ödemeler

Ayrı ayrı ülkelerde, nakit olmayan ödemelerin analizleri göstermektedir ki, nakit olmayan ödemelerin genelde kabullenen ve küresel olarak tercih edilen mekanizması halen mevcut değildir. Yine de tüm ülkeler için ortak bir özellik, ekonomide kullanılan ödeme mekanizmalarının hızlı değişimlere maruz kaldıklarıdır. Nakit olmayan ödemeler mekanizmalarının dinamik özelliği, bu yönde beliren sürekli yenilenen icatlara dayanmalıdır. Bir mekanizmanın bir ülkede fazlaca kullanılışı yasal, iş ve teknolojik koşullar ile ülkeler ödeme sistemlerinin tarihi gelişmesinden kaynaklanmaktadır. Öyle ki bir grup Amerikan bilim adamı, ailelerde farklı ödeme mekanizmalarının kullanımını inceleyerek gelir, mülk, yaşlılık ve eğitimin ödeme mekanizmalarının seçimi sırasında önemli rol oynadıklarını saptamışlardır. 1999 yılında, ABD’de benzin satın alıcıları alımı sırasında nakit para mı yoksa kredi kartları mı kullanacaklarına dair hangi faktörlerin önemli olduklarının saptanmasını amaçlamıştır. Anket sonuçları şunu göstermiştir ki daha düşük eğitim seviyesi ve daha düşük gelire sahip orta yaşlı satın alıcılar ödeme kartları değil de nakit para kullanmaktalar. Ankete katılan diğer grup ise ödeme kartlarını tercih etmekte.

Ödemeler genel olarak nakit ve nakit olmayan ödeme olarak sınıflandırılabilirler. Nakit olmayan ödemeler senet ve elektronik ödemelere dayalı ödemeler olarak sınıflandırılmıştır.

■ ■ ■ Ödeme Kartları

Son yıllarda, dünyada ödeme kartları giderek fazlaca kullanılmaktalar.

Bu kartlar teknoloji ağının geliştiğini doğrular. Bu gelişme, seksenli yılların başında başladı. Bunun sonucu olarak da farklı ödeme kartları sistemleri gelişti. Örneğin VİSSA ile MASTERCARD. Bu kartlar, o zamanlarda kuzey Amerika’da en önemli ödeme kartları sistemini oluşturmaya başlamışlar. Ardından, dünyanın tüm ülkeler ve bölgeleriyle küresel birleşme konusunda bağlantı kurmaları görüşmeleri başlamıştır. Bu yönde MASTERCARD ile EUROCARD ve VİSSA ile MASTERCARD arasındaki ilişkiler ilginçtir. Bu uluslararası ödeme kartlarının dünya çapında seksenli yılların başında belirmelerine rağmen Makedonya Cumhuriyetinde ilk uluslararası ödeme kartları 1997 yılında belirmiştir.

- Günlük mali rapor defterinin biçimi ve içeriğini Maliye bakanı saptar.

Resim 6.3.

POST makinasında kredi kartıyla ödeme

Resim 6.4.

Ödeme kartları

Resim 6.5. Bankamatik

2005 yılında , Makedonya Cumhuriyeti ahalisi arasında ödeme kartlarının kullanımında bir artma görülmüştür. Bu yeni kullanılan mekanizmaların sağladıkları kolaylıklardan (daha az zaman ve daha az harcamalar) kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra katalog satışı, telefon aşırı satış ve internet üzerinden satıştan da kaynaklanmaktadır.

Ödeme kartları ve POST makineler, mal ve hizmetler ödemeleri için kullanılır. Ödeme kartı simgesinin belirtildiği her yerde, POST makinası (point of sale), bankanın alımın gerçekleşmesi konusunda yeterince paraya sahip olduğu yönde belge almasında iletişimin sağlanması için kullanılmaktadır.

Ödeme kartları, bankamatik ile banka gişelerinde nakit para almak için de kullanılır. Fakat bu hususta banka, bankadan bankaya farklı olan ve genelde alınan paranın değerine bağlı olan komisyon ödetir.

Bankamatik (ATM) kullanıcılara 24 saat hizmet sunan elektronik gişedir. Bankamatik para kutusu veriler, ekran ve sayısal klavyeyle bağlıdır. Bankamatik elektronik yolla nakit paranın verilmesini sağlar. Zamanın, kalabalığın ve banka gişelerinde masrafların azalması yönünden yararlıdır. Bankamatik, genelde bankanın kendi alanlarında ve açıkta yerleştirilir. Kredi kartı ve hesap kartıyla çalışır. Bu sırada gizli şifre (PİN) ve talep edilen değer tuşlanır. Kullanıcı bankamatikle ana dilinde temas kurar. En yeni bankamatikler para değiştirme ve diğer işlemleri de sağlayabilirler.

Bankadan ödeme kartı alındığı sırada sadece kart sahibinin bileceği PİN kodu da verilir. Böylelikle kartın suiistimal edilmemesi yönünde riziko azalır. **PİN kodu**, gizli paroladır doğrusu dört rakamdan oluşur ve elektronik imza rolünü gerçekleştirir. Para alınması sırasında bankamatik ve ya POST makinesine tuşlanır.

Bankamatikten hazır para alındığı sırada kart sahibi gizli olan kendi şahsi şifre numarasını (PİN kodunu) kullanır.

Bankamatikte nakit para çekmek için esas işlem şöyledir:

- Ödeme kartı bankamatikğin sağ tarafında gereken kısma koyulur;
- Düğmeye basmakla gereken dili seçiniz;
- Belli numaranın tuşlanmasıyla iletişim dili tercih edilir;
- Klavyede PİN kodu tuşlanır;
- Klavyede tercih edilen para tutarı tuşlanır ve
- Kart alınır ve ardından nakit para da alınır.

Kart sahibi üç defa art arda PİN kodunu tuşlamakta hata ederse, bankamatik kartı otomatikman bloke eder. O halde kartın yeniden açılması için banka çalışmaları hizmetine müracaat etmelisiniz.

Bankamatik, banka çalışanları olmaksızın nakit para ve diğer hizmet sunan elektronik cihazdır.

- Bankamatikte ödeme kartını kullanma sırasında kart sahibi kendini PİN kodu ile tanıtır, POST makinasında ise PİN kodu ya da ödeme kartında ki imzanın aslı olması gereken imzayla kendini tanıtır.
- PİN kodunu sadece kart sahibi bilir ve bu konuda gayet güvenilir ve dikkatli olunmalıdır.
- Kart sahibi işlemin yapıldığı anda sahip olduğu bakiyesine kadar, doğrusu hesapta borçlanıncaya kadar kartı kullanabilir.
- Cari hesap, sahip olunan bakiye öz para ve müsaade edilen eksi bakiye değerindedir

Kartlar, hesap ve hizmetlerin ödenmesi terminalleri aracılığıyla ödeme kartı simgesinin asıldığı her yerde kullanılabilir.

■ ■ ■ Kredi ve Hesap Kartı

Kredi kartı, tüketiciye kredi teklifinde bulunmanın otomatik biçimidir. Britanya ansiklopedisine göre kredi kartı kullanımı 1920 yılında ABD’de düşünülmüştür. Petrol ve otel kumpanyalar zincirleri bu kartları tüketicilerine dağıtmaya başlamışlardır. 1930 yılların sonlarında, kumpanyalar aralarında bu kartları kabul etmeye başlamışlardır. Günümüzde kredi kartları çok sayıda ürün satın alma imkanını bizlere sağlamaktadır.

Kredi kartları, zamanında plastikten üretilmemiştir. Geçmişte onlar metalden üretilerek para ya da dörtgen biçiminde bez ya da kartondan üretilmekteymişler.

Kredi kartı, (kimi kez kredi kartı için revolving kredili terim de kullanılır) nakit olmayan para ödemelerinden birini oluşturur. Ülkede mal ve hizmetlerin taksitle ödenmesi yanı sıra dış ülkelerde internet aracılığıyla ödeme yapmak ve bankamatik ile banka gişelerinde nakit para çekmek için kullanılır.

Revolving kredili banka kartında banka müvekkiline kredi limiti tanır ve müvekkil mal ile hizmetler ödeyerek ya da bankamatikten para çekerek borç alabilir. Kredi kartı sahibi aylık banka raporunda bulunan borcunu “azami ödeme” olarak (anlaşmaya göre borcun % 1 – 10’u değerinde) ödemeye mecburdur. Kredi kartı sahibi borcun daha büyük bölümünü ya da bütün borcu bir seferde de ödeyebilir.

■ POST makinası – satış yerleri ya da banka gişelerinde yerleştirilip işlemlerin elektronik gerçekleştirilmesini sağlayan elektronik cihazdır.

■ Bankamatik, banka çalışanları olmaksızın nakit paranın çekilmesi ve diğer hizmetler sunan elektronik cihazdır.

■ Ödeme kartı sayısı, her şeyden önce yeni ödeme mekanizmaları olan bu kartların insanlara büyük ulaşılabilirliği ve yeni ödeme mekanizmaların sundukları kolaylıklar (zamandan kazanma, masraf yapmaksızın) yüzünden artmaktadır

ÖRNEK

Kredi kartı sahibinin limiti 20.000,00 denar ve revolving oranı %5 olan para hesap akışı:

1	Kredi limiti	20.000,00
2	Satın alınan mal	- 7.000,00
3	Alınan nakit para	- 4.000,00
4	Alınan nakit para komisyonu % 3	- 120,00
5	Toplam harcanan (2, 3, 4)	11.120,00
6	Revolving oranı (% 5’lik ödeme)	556,00
7	Bakiye (gelecek ay için harcamaya kalan) 1, 5, 6	9.436,00

Bakiyede bankanın harcanan tutarı için günlük ödediği faiz oranı çıkarılmalıdır. Kredi borcunun bir ay uzadığı halde (aylık faiz oranı % 2’dir) bu örnekte kredi borcu 222,40 denardır.

Resim 6.6.
Hesap kartı ve kredi kartı

Bankada, toplam borçlanma kredi limitini aşmamalı. Aştığı halde banka işlemi reddedebilir ya da ceza faizi ödetebilir.

Kredi kullanma sırasında ödeme kartı sahibi faiz öder. Bu faiz aylık raporda bakiyede eklenir, her nakit para alma sırasında ise komisyon ödenir.

Avrupa kartlar piyasasında, çoğunun düşüncelerine ters olarak kredi kartları değil de hesap kartları (banka kartları) fazlaca kullanılmaktalar.

Tabela 6.2 Ödeme kartıyla ödemelerin öncelikleri

Kredi kartların başlıca öncelikleri	Esas özellikler
<ul style="list-style-type: none"> - Uluslararası geçerlilik; - Ülke ve ülke dışında nakit olmayan taksitli ödeme yapma imkanı; - Ödeme kartı logosunun belirtildiği tüm satış noktalarında ödeme yapma imkanı; - Bankamatikten nakit para çekmek ve - Borçlar ödemek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nakit ya da taksitli ödemelerde ödeme biçimi tercihi yapılabilir. - Taksit sayısı harcanan tutara bağlıdır. - 45 güne kadar ara dönemli ödemeler yapılabilir.

Kaynak : Tutunska Banka (www.nlbtc.com.mk)

Hesap kartı, bankamatik kartı olarak da bilinir. Bu kart bankanın cari ya da döviz hesabına verdiği karttır. Bu kartla, kart sahibi zamana bağlı olmadan kendi parasını kullanabilir. Müvekkil, hesap kartıyla bankamatikten ve banka gişelerinden para çekebilir ve ticaret – hizmet alanında mal ile hizmetler ödemesi yapabilir. Buna göre bu kart nakit olmayan ödeme aracıdır. Hesap kartıyla günlük harcama limitini, (sınırlaması) kartı veren banka saptar ve bu limit kredi kartları limitine kıyasen daha düşük olup çoğu kez hesap kartına gelen paraya bağlıdır. Kullanımı çok basittir. Bankamatik yada POST makinesine kartın konulması ardından kart kullanıcısı PİN kodunu tuşlayarak kimliğini belirler ve bu kimlik karta uygun olmalıdır. PİN kodunun gerektiği gibi yazılması, kart kullanıcısının bankamatikten nakit para alması yada mal ile hizmet ödemeleri yapması doğrultusunda yetki verir.

Öyle denilen ortak marka kartları da mevcuttur. Bunları banka yanı sıra ticari şirketler, hava yolları kumpanyaları, spor kulüpleri ve mali kuruluşlar verir. Bu tür kartlar kesinlikle saptanan ticari pozisyonlarda sayısı çok kolaylıklar ve indirimler sağlarlar. Başlıca amaç özel harcama özelliklerine sahip kişilerin cezbedilmeleridir.

Online kartlar sadece internet aracılığıyla yapılan ödemeler için kullanılır ve POST terminallerinde kullanılması imkansızdır çünkü mıknaatıs kaydı ve mikroçipi yoktur.

- Kredi kartı işlem sırasında hesapta olmayan paraların harcanmasına yarayan karttır. Banka, hesaba borç yazar ve en azından ayda bir kredi kartına bağlanır. Kart limiti müvekkilin para gücü de depozitosuna göre sınırlandırılmıştır. Borç ise birkaç aylık taksitte (revolving kredi olarak) ödenir.

- Hesap kartı hesabındaki para miktarı kadar kullanılabilen bir karttır veya müsaade edilen limit harcamına kadar.

Bankalar, müvekkilleri cezbetmek için çok sayıda ürün sunar. Daha doğrusu bankalar özel banka sahipleri grubuna farklı kartlar sunar. Örneğin iş adamları, talebe ve benzer müvekkillere özel kartlar. Kart almak kolay olup başvurma işlemi çabuk yapılabilir ve bu işlemler bankadan bankaya farklıdır.

BİLGİNİZİ KONTROL EDİN

1. Vergi cihazı oturtmak ve kullanmaya kimler mecburdur?
2. Vergi cihazı ne zaman kullanılmaya başlanmalıdır?
3. Vergi cihazını satın alınması konusunda vergi organı haberdar edilmeli midir?
4. Vergi cihazı nedir?
5. Fiş nedir?
6. Fişin öğeleri hangileridir?
7. Durdurma hesabı nedir ve hangi hususta verilir?
8. Verilen fişte neleri kontrol etmeliyim?
9. Bankalar neden birkaç tür kredi kartları verir?
10. Hesap ve kredi kartının kullanımını açıklayınız?

BİLGİ YARIŞMASI

1. Ödemelerini banka yoluyla yapmayan ve mal ile hizmet alışverişiyle uğraşan vergi mükellefleri şunları oturtmaya ve kullanmaya mecburdur:
  - a) Ödeme kartı
  - b) Vergi cihazı sistemi
2. Vergi cihazı ve entegre edilmiş otomatik yönetme sistemi şunu içerir:
  - a) Bankamatik
  - b) Vergi cihazı sistemi
3. PİN kodu şu demektir:
  - a) Kullanıcı sertifikası
  - b) Kullanıcının gizli şifresi
4. Online kartı şu ödemeler için kullanılır:
  - a) İnternet aracılığıyla yapılan ödemeler
  - b) POST makinalarında
5. Ortak marka kartını şunlar verebilir:
  - a) Halk bankası ve ya başka banka
  - b) Banka ve ticaret şirketi

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Bankaların oturttukları bir yenilik olarak kısa mesajlar, banka kartlarıyla ödemeler sırasında bankaya tam kontrol ve üst düzey güvenlik sağlarlar.

Başlıca öncelikler

- Ödeme kartıyla her işlem girişimi için kısa mesaj yani cep telefonuna bildiri gelir.
- İşlemin yapıldığı tutar ile yerle ilgili kısa mesajla bildiri gelir.
- İşlem başarısız olduğu halde başarısız girişim kısa mesajı gelir.
- Kart sahibinin gerçekleştiremediği işlem konusunda da bilgi edinebilir. Kart sahibi o halde bankanın en yakın şubesinde kartı bloke eder.

Bildiriler

- Suistimalden korunma;
- Daha büyük güvenlik;
- Yapılan işlem değerinin kontrol edilmesi;
- POST makinasında aynı işlemin birkaç kez tekrarlanmasından korunma ve
- İşlemin başarılı olduğuna dair belge.

ARAŞTIRMA

İpotez:

Ödeme kartlarının kullanılması için yaşama tarzı çok önemlidir.

Araştırma planı:

1. Tercihe göre her öğrenci bir ödeme kartı seçmelidir. Bu sırada, öğrenciler derste verilen örnekleri kullanabilir ya da belli bankanın internet sitesinden yararlanabilirler.
2. Her öğrenci, uzmansal literatür okuyarak tercih ettiği alanda yazılı proje hazırlamalı.

Çalışma malzemesi:

- Uzmansal literatür ve diğer bilgi kaynakları
- Bilgisayar, internet

Verilerin Tanıtılması, Kaydı ve İşlenmeleri

Araştırma rapor biçiminde sunulmalı ve şunları içermelidir:

- a) **Giriş bölümü** – ödeme kartı tarihçesiyle ilgili veriler.
- b) **Ana bölüm** – bu bölümde şunlar belirtilmelidir:
  - Ödeme kartının belirme nedenleri;
  - Ödeme kartı biçimlerinin öncelikleri ve özellikleri;
- c) **Son bölüm** – bu bölümde son karar ve düşünceler yer alır.

Rapor bilgisayar ya da el yazısıyla sunulmalı ve tartışmanın teşvik edilmesi amacıyla derste birkaç rapor okunmalı.

SONUÇ

Ödemelerin banka yoluyla yapılmadığı (nakit ödemeler) ve mal ile hizmet alışverişi yapan vergi mükellefleri ruhsatlı vergi sistemi cihazları oturtmalı ve kullanmalıdır. Bu cihazlarla nakit ödemeler kaydedilir ve yapılan mal ve hizmet karşılığında fiş vermelidirler.

Vergi sistemi, vergi cihazı ve entegre edilmiş otomatik yönetim sisteminden oluşur.

Fiş, vergi cihazından verilen ve mal ile hizmet fiyatının ödendiğini tasdiklayan kağıt belgedir. Fiş, mal satın alan ya da hizmetlerden yararlanan müşteriye mal ya da hizmeti ödediği anda verilir.

2005 yılında, Makedonya Cumhuriyetinde ahalinin kartları kullanımında bir artma görüldü. Bu artma her şeyden önce daha büyük ulaşılabilirlik ve ödeme mekanizmaların kolay kullanımı ile onların sundukları kolaylıklardan (zamandan tasarruf, daha az harcamalar) kaynaklanmaktadır. Bunlar aynı zamanda katalog satışı, telefon üzerinden satış ve internet üzerinden satıştan da kaynaklanıyor.

Kredi kartı, tüketiciye otomatikman kredi önerme biçimidir.

Hesap kartı, banka hesabında para var oluncaya kadar ya da müsaade edilen limitin aşılmasına kadar para harcama opsiyonu olan bir karttır.

Bankadan ödeme kartının alınması sırasında, PİN kodu da açıklanır ve bunu sadece kart sahibi bilir. PİN kodu, 4 rakamdan oluşan ve elektronik imza görevini yapan gizli parola olup POST makinası ve bankamatik klavyesinde tuşlanır.

Kartlar, bankamatik ve banka gişelerinden nakit para çekmek için de kullanılır fakat bu hususta banka, bankadan bankaya farklı olduğu ve çekilen para tutarına bağlı olan komisyon ödetir.

Bankamatik (ATM) kart sahiplerine 24 saat hizmet sunan elektronik gişedir. Para hazinesi veri bazıyla bağlı olan bilgisayar, ekran ve klavyeye sahiptir.

ELEKTRONİK BANKACILIK

KONU

Piyasada en yeni gelişme ve keşifleri izleyerek, bankalar geniş hizmet sunumu hususunda yeni hizmet olarak e - banking diye bilinen elektronik bankacılığı oturttular.

Gelişmiş ülkelerin bu yöndeki deneyimleri, bankaların elektronik bankacılık olmaksızın artık çalışamayacaklarını doğrulamaktadırlar. Bunun nedeni rakip sunusu doğrusu daha kaliteli mali servis gereğidir.

Bankaların internette belirmelerinin (internet üzerinden çalışmalara başlamalı) nedenleri şunlardır:

1. Banka, imajının sağlanması. Banka şimdi hizmetlerinden yararlananlara en çağdaş teknolojik çözümler sunmaya hazırdır.
2. Daha iyi ve daha büyük interaktif imkanlar. Piyasa koşullarında her müvekkilini koruması anlamında çaba harcayan bankalar için onlarla iletişim en önemlidir. Klasik koşullarda banka, sadece iş zamanında temas kurabilirdi ya da bu teması mesaiden sonra çalışan bir gişeye de sağlayabilirdi. Bu tür çalışma iletişimde sınırlandırmalara yol açmıştır.
3. Banka, potansiyelinin rasyonelizasyon imkanı. Banka belli hizmeti internete aktarmasıyla çalışma masraflarını azaltır, çünkü müvekkil sayısının artması için yeni iş alanları açması, onları donatması ve yeni çalışanlar alması mecburi değildir. Bu özellikle şubeler ağına sahip olmadığı ya da çok az müvekkile sahip olduğu coğrafya bölgel-

- Elektronik bankacılık, elektronik yolla küçük değerler banka hizmetinin sunulmasıdır. Bunlar depozito kabulü, kredi verme, banka paralarını yönetme, mali danışma sağlama, elektronik yolla fatura ödeme ve elektronik para gibi elektronik ödeme hizmetlerinin sağlanmasıdır. Elektronik bankacılık, farklı teknolojilerin birleşme girişimidir. Bankamatikler elektronik bankacılığın ilk adımını oluşturmaktalar. Elektronik bankacılığın kilit öğelerinden biri elektronik ödemedir.

Öğretmenin dikkatine!

Öğrencilerin nakit ve nakit olmayan ödemeler konusundaki ön bilgisinden yararlanmak amacıyla ders başlangıcında sorular hazırlayarak öğrencilere dağıtın. Öğrencileri beşer kişilik gruplara ayırın ve nakit olmayan ödeme cevaplarını teşvik ediniz. Ders sonunda bilgisayar ve okul interneti aracılığıyla bir bankanın web sitesini açarak elektronik bankacılık imkanlarını görüşün. Bu banka hizmetinin sunduğu kolaylıklar ve bu bankacılık hizmetinden kimlerin yararlanabilecekleri konusunda tartışma geliştirin.

- Elektronik bankacılık farklı teknolojilerin birleşimini temsil eder. Elektronik bankacılığın ilk adımı bankomatlarımıza.
- Elektronik bankacılığın anahtar faktörlerinden biri elektronik ödemelerdir.

eri için ilginç bir yöntemdir. İnternet aracılığıyla, banka yeni şubeler açmadan daha büyük coğrafya alanını kapsayabilir ve müvekkillerin hizmetine daha fazla enformasyonlar aktarabilir. Bu en elverişli koşullar altında plasman ve kredi verme, uluslararası ödemeler ve danışma fonksiyonuna aittir.

4. Kendi kendine hizmet sunma bankacılığı hem banka hem müvekkiller için yararlıdır, çünkü müvekkil günde 24 saat haftada ise 7 günlük hizmete sahiptir ve banka çalışan sayısını arttırmadan günde 24 saat müşterilere hizmet verir.
5. İnternette belirmesiyle banka dengeli, güçlü ve teknolojik açıdan ilerici şirket olarak rekabetçilik imkanı ve gelişmesini tasdiklar.

Elektronik bankacılığın özelliklerinin biricik kullanım tarzı, fonksiyonellik, sağlamlık ve elverişli koşullardır. Bununla birlikte elektronik bankacılık ile zaman ve para tasarrufu sağlamaktadır. Bu şekilde banka devamlı

■ ■ ■ İnternet Bankacılığını Kimler Kullanabilir?

- İnternet bankacılığı, bankada hesabı olan tüm müşteriler kullanılabilirler.
- İnternet bankacılık yetkisi kabul belgesinin doldurulmasıyla banka gişelerinde alınabilir.

■ ■ ■ Banka ne gibi imkanlar sunar?

- Para durumu kontrolünü, alışveriş durumunu, hesaplar arasında para aktarma, hesap ödeme ve ödeme kartı tüketimi kontrolünü sağlar.
- Bu hizmetler internet (web) ve cep telefonu (sms) aracılığıyla kullanılabilir.
- Hizmetler banka gişelerinin iş zamanı göz önünde bulundurulmadan 24 saat vekillere açıktır.

Elektronik hesap özeti, müvekkillere internet aracılığıyla hesaplarından yararlanmalarını sağlayan hizmettir. Elektronik hesap özeti, hizmeti aracılığıyla sunulan enformatif hizmetler ise şunlardır: hesap alışverişi ve durumu ile hesap özeti (sadece tüzel kişilere aittir).

Banka ile Müvekkilleri Arasında İletişim İlişkisi

Modern bilgisayar teknolojisinin mucizeleri, bankalarda teknolojik devrimin gerçekleşmesine neden oldular. Onlar, bankaların elektronik cihazlar yardımıyla müvekkilleriyle işlem gerçekleştirme imkanını sağlayarak masraflarını azaltmaları yönünde geliştirildiler. Bu yüzden, son 20 yılda bankaların müvekkillere yanaşması yönünde en büyük erim olarak elektronik bankacılığın oluşması ve gelişmesinden söz edilmektedir.

İnteraktif iletişimin (online) biçimlerinden biri, bu tür banka şubelerini oluşturan bankamatiklerin oturtulmasıdır.

Bu bankamatikler aracılığıyla, banka belli müvekkillerle bir dizi rutin işlemler gerçekleştirir. Bankalar, bu cihazların harcamaları azalttıkları ve karı arttırdıkları sebebiyle onların gelişmeleri için ilgilenirler.

Telekomünikasyon masraflarının azaltılması, yerli bankacılığın (home banking) gelişmesine yol açtı. Banka, müvekkillerinin bilgisayarları ve telefonları aracılığıyla iletişimi söz konusudur. Bu iletişim belli işlemlerin gerçekleştirilmesi amacıyla sağlanır. Müvekkil işlemleri ev yada ofisinden gerçekleştirir, banka ise müvekkilin bu amaçla bankaya gelmesine kıyasla daha az masraflara sahiptir.

Elektronik bankacılık sistemine her müvekkil

Web (internet)

Bu amaçla bankanın elektronik adresi varsa dünyanın her yerinden bu adrese ulaşılabilir.

Elektronik bankacılık şu hizmetleri sunar:

1. Kullanıcı adı ve şifre, durum izahı ve hesap alışverişi, hesap özeti, durum izahı ve ödeme kartı alışverişi.
2. Cd'lerin kullanımıyla ödeme ve şahsi sertifika.
3. Kullanıcının emri ve isteği üzere ödemeler.

Web Uygulamasının Kullanımı İçin Kullanma Kılavuzu

Elektronik bankacılık uygulaması sadece online ve ahali için yapılır. Buysa her şeyden önce internete bağlanmanız ve bankanın web sitesine girmenizin kaçınılmaz olduğu demektir.

İlk defa uygulama yaptığınız halde işlem şöyledir:

- "emrinizin etkin hale getirilmesi için buraya katılın" linkine bağlanmanız gerekir.

Bankadan kullanıcı paketi yanı sıra kullanıcı isim ve aktivasyon kodunu alarak emrinizin aktif hale getirilmesi için sadece bir defa kullanırsınız. Bir alana kullanıcı isminizi, diğer alana ise bankadan aldığınız aktivasyon kodunu yazarsınız.

Bankadan alınan kullanıcı ismi ve kendinizin tercih ettiğiniz parolayı her uygulama sırasında kullanırsınız.

Parola en azından yedi karakter içermeli ve küçük ve büyük harfler ile en azından iki rakamdan oluşmalıdır.

Kullanıcı İsmi ve Parolayla Giriş Yapmak

Kullanıcı isim ve parolayı kullanmakla tüm hesaplarınızı içeren ve tüm hesaplar ile son ödeme durumunu gözden geçirmeyi sağlayan pencere açılır.

Hesap ödeme menüsünde hesap ödeme opsiyonu erişilir. Burada bankanın size teklif ettiği hesapları ödeyebilirsiniz.

Resim 7.1.

Elektronik bankacılık

- Günümüzde birkaç elektronik para nakli biçimi vardır. Bunlar bankamatikler yanı sıra kredi – hesap kartlarını ve para nakli için satış yerinde POS (Point of sale) makinası sistemini kapsarlar.
- Özel yada tüzel kişiler bankada en azından bir hesap açabilir.
- Elektronik bankacılık servislerini kullanmak isteyen vekil, sisteme katılım uygulamasını yapmalıdır.
- Müvekkil elektronik bankacılık hizmetlerini kullanmak istiyorsa dijital sertifika alma belgesini doldurmalıdır.

Hesap Durumunu Kontrol Etmek

Hesap kontrol etmek menüsünde dönem alışverişi opsiyonunu çalıştırın. "Dönem" alanını tıklayarak, emrin gerçekleşip gerçekleşmediğini öğrenir ve hesabınıza herhangi dönemde yapılan alışverişi görebilirsiniz.

CD Kullanarak Yapılan Ödemeler

Bu amaçla bilgisayarınıza CD yerleştirmek gerekir. Dijital sertifikada kullanabileceğiniz işlemler, doğrusu CD işlemleri aktarma ve ödeme emridir.

Bu alanda **internet** aracılığıyla yapılan banka çalışmaları özellikle yararlıdır. Banka ile müvekkilliği arasındaki iletişim açık iletişim ağı aracılığıyla gerçekleşir. İnternet banka piyasasında hızla getirerek müvekkillere mali hizmet sunma kurallarını değiştirir. İnternetin kullanılmasıyla müvekkilliği aralıksız olarak (24 saat) mali işlemlerini gerçekleştirilebilirler.

Elektronik bankacılık, bankaların müvekkilliğiyle toplam iletişimini elektronik yolla gerçekleştirmesidir. Daha doğrusu kağıt emirleri, raporları ve hesap özetlerini internet bankacılığı (e – banking) sayesinde müvekkillere bilgisayar teknolojisi ve telekomünikasyonlar, doğrusu internet, cep telefonu ya da diğer elektronik medya aracılığıyla sunduğu ve aldığı demektir.

Banka işlemlerinin gerçekleştirilmesinde tüm bu yenilikler sonucu elektronik bankalar gelişti. Böylelikle banka ile müvekkilliği arasında fizik temasları ortadan kaldırıldı. Öz gelişimini hızlandırmak ve müvekkillere düşük çalışma masrafları yüzünden daha ucuz hizmet sunma amacıyla elektronik bankaların yaygın reklamları vardır.

Uygulama Safhası. Bankada, en azından bir hesabı olan her müvekkil, özel ya da tüzel kişi, elektronik bankacılık sistemine ulaşabilir. Elektronik bankacılık sistemi hizmetlerini kullanmak isteyen her müvekkil elektronik bankacılığa değgin uygulama formu doldurmalı ve bu formu elektronik bankacılık sistemine adresleyerek, formda tüzel kişinin imzası ve mührü ya da hesap sahibinin (özel kişinin) imzası olmalıdır. Bunun yanı sıra müvekkil elektronik havale hizmetinden yararlanmak için dijital sertifika alma belgesini doldurmalıdır. Dijital sertifika, kullanıcısı ve vericisi hakkında veriler içerdiğinden ötürü dijital kimlik niteliği taşır.

Banka, uygulamaları kabul etmesi ardından, uygulama sahibinin kimliğini geçerli kimlik yada pasaportla uygulama süreci sırasında saptar.

Banka kullanıcı ismi ve parolasını elektronik bankacılığını kullanma anlaşmasıyla birlikte kapalı zarf içinde müvekkile gönderir.

Elektronik bankacılık sisteminde, bir hizmetin kapatılması için kullanıcı, elektronik bankacılık sisteminde hizmetin kapatılması formunu doldurmalıdır.

- Kullanıcı ismi ve şifre elektronik bankacılık sistemine güvenli katılımı sağlarlar.
- Elektronik bankacılık, elektronik yolla küçük banka ödemeleri ve hizmetlerinin sağlanması demektir. Banka hizmetleri, kredi verme, hesaptaki paraları yönetme, elektronik yolla ödeme yapma ve elektronik para gibi diğer elektronik hizmetlerin sunulmasını içerirler.
- Elektronik para terimi, ödeme mekanizmalarına ait olarak kayıtlanan değere dayanır ve satış yerindeki terminaller aracılığıyla ödeme yapma, iki cihaz arasında transfer yapma ve internet aracılığıyla transfer yapmaya aittir.
- Dijital sertifika elektronik imzayı oluşturarak dijital kimlik olarak anlaşılabilir, çünkü sertifika sahibi ve vericisi konusunda veriler içerir.
- Elektronik işlem, müvekkillere elektronik (internet) yoluyla ödeme işlemleri yapmayı imkanı kılan hizmettir.

Yetkili kişi, genel ve özel iş düzenlemelerini saygılamadığı halde banka hizmetlere ulaşımı yasaklayabilir (bloke edebilir) ve bu konuda kullanıcıya bilgi sunar.

■ ■ ■ E – Ticaret

İnternet aracılığıyla yapılan satışlar, internetin kullanılması yönünde gelişme safhalarından biridir. Bilgisayar teknolojisinin hızlı gelişmesi, bilgisayar ağı ve ulaşılabilirliğinin artması, tüketicilerin dolaysız gelişmesini etkilemektedir. Bir zamanlar alıcı, ürün satın almak için ticaret merkezlerini gezmeye mecbur iken günümüz modern alıcısı bunu evde yada ofisinde kısa zamanda gerçekleştirir.

Öncelikler:

- Sınırsız zaman 24/7
- Küresel dünya piyasasına dolaysız katılım, tüm dünyadan mal ile hizmetlere ulaşılabilirlik.
- Satış yerlerinin açılması ve bakımı için düşük masraflar (pahalı dükkanlar, depo alanları gerekmez, işçi sayısı düşüktür).
- Aracılar, ortadan kalkarak müşterilerle dolaysız temas sağlar.
- Mal ve hizmetler ile bizzat tüccarın (satıcının) elektronik iletişimlerle aracılığıyla dolaysız reklamlar sayesinde, ucuz ve etkili bir şekilde tanıtılması.

Öğretmenin dikkatine!

Ders sonunda bilgisayarda e – ticaret örneği veriniz:

- E – ticaret önceliklerini belirtin!
- Satın almayı istediğiniz ürünü saptayın!
- Bunun nasıl yapıldığını doğrulayın!
- Alışveriş örneği veriniz!

Resim 7.2. E – ticaret öğeleri

■ ■ ■ Elektronik Para Transferi

Elektronik bankacılığın en önemli özelliği, paraların elektronik transferine oturtulmasıdır. Kağıt ödeme mekanizmaları giderek azalıp kullanımdan çekilmekte ve buna uygun olarak *elektronikçe dayanan ödeme mekanizmaları* artmaktadır. Elektronik işlemler bundan önce kullanılan yöntemlere kıyasen, çok daha büyük hızla gerçekleşmektedirler. Elektronik işlemlerin *ekonomikliği* konvensiyonel biçimde gerçekleştirilen banka hizmetlerine kıyasla fiyatların düşüşünü koşullandırmaktalar.

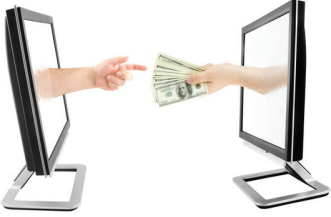
Bankamatiklerin (automated teller machines – ATM) oturtulması yanında, ticaretin daha hızlı ve kolay gelişmesi amacıyla bankalar dükkanlardan satın alınan malların ödenmesi için **elektronik sistemler** (point of sale POS ya da electronic funds transfer at the point of sale EFTPOS) geliştirmişlerdir. **Elektronik kartların** kullanılmaya başlanmasıyla, dükkanlarda yerleştirilen **POS makinası** ve bankanın bilgisayar merkezi aracılığıyla, alıcı hesabından dükkan hesabına elektronik para transferi yapılır. Böylelikle ticaret kumpanyaları günlük satıştan toplanan paralara acil sahip olurlar.

Perakende Elektronik Ödemeler satın alınan malın olay yerinde elektronik yolla ödenmesine perakende elektronik ödemesi denir. Bu sistemin çalışması için perakende satış yapılan mekanda tüketicinin kartla çalışır duruma getirdiği uygun POS makinası, perakende mekan ve banka ile bankalar arasında güvenli iletişim sistemi bulunmalıdır. Elektronik imza, elektronik biçimde bir dizi elektronik veriler demektir. Verilerin doğruluğu ve imzayı atanın kimliğinin saptanması için kullanılır.

Ev bankası sistemi, kendi *kendine hizmet bankacılığı* olarak ahali arasında gelişmiştir. Ev bankacılığın eski biçimleri (banka memurunun telefon aşırı ya da banka bilgisayarı aracılığıyla verilen emirler) artık değer yitirmiştir. Günümüzde telefon sadece banka bilgisayarına bağlanmak için kullanılır, geri kalanı ise ev bilgisayarı aracılığıyla gerçekleşir (bilgisayara para transferi yapma emri vermek, hesap durumunu göstermek, vergiyi hesaplamak ve diğer emirler vermek).

Ofis bankacılığı buna benzer, kendi kendine hizmet bankacılığı olup tüzel kişiler gereksinimlerini gidermek için gelişmiştir. Tüzel kişilerin hesap durumu, nakit akışı, beklenen nakit geliri ve harcanması, faiz oranı, limiti aşma imkanlarına özel dikkat sunmadan mali yönetime önem verir.

Elektronik transfer, paraların borçlu hesabından, alacaklı hesabına dolaysız aktarma sistemidir.

■ ■ ■ Elektronik İmza

Elektronik teknolojinin kullanılmasıyla, elektronik biçimde verilerin alınması, gönderilmesi ve korunması sağlanır. Böylelikle aslında elektronik imza oluşturulur. Elektronik imzanın alışverişte kullanılması bir gereklilik haline gelmiştir.

Bu yüzden ve diğer nedenlerden ötürü, otantikliğin denetlenmesi ve elektronik veri, mesaj ile metinlerin tasdiklanması gereği ortaya çıkmaktadır. Bunlar, günümüzde dünyada elektronik imzayla yapılır. Elektronik imza, elle kağıt üzerine atılan imzanın gücü ve önemine sahiptir.

Elektronik imza, elektronik biçimde bir dizi verileri oluşturur. Bu veriler elektronik biçimde diğer verilerle mantıklı biçimde bağlıdır.

Elektronik imza, verilerin otantikliği ve imzalayıcının kimliğinin tasdiklanmasına aittir.

Elektronik imza verileri, elektronik imzanın oluşması sırasında biricik verileri oluştururlar. Örneğin kod ya da özel anahtarlar.

- Elektronik imza verilerin otantikliği ve imzalayıcının kimliğinin tasdiklanmasına aittir. Elektronik imza verileri elektronik imzanın oluşması sırasında biricik verileri oluştururlar. Örneğin kod ya da özel anahtarlar.

- Dijital sertifika, elektronik imzayı oluşturarak dijital kimlik olarak anlaşılabilir. Çünkü sertifika kullanıcısı ve vericisi konusunda veri içerir

■ ■ ■ Elektronik Bankacılığın Özellikleri ve Güvenlik Sistemi

Banka, bilgisayar teknolojisinin en önemli sonuçları hangileridir sorusuna şu yanıt verilebilir: birincisi güçlü, bilgisayar teknolojisi banka ile diğer mali kuruluşlar arasında umumi rekabetin artmasına yol açar, ikincisi ise elektronik teknoloji, ekonomi hacminin gelişmesini sağlar. Bu teknoloji,

- Elektronik işlem, banka müvekkillerine elektronik (internet) yoluyla ödeme işlemlerini gerçekleştirme imkanını sunar.

Resim 7.3. Elektronik imzayla elektronik işlem.

banka çalışma verimliliğini artırarak harcamaları azaltır ve böylelikle müvekkillere daha ucuz hizmetler sunma imkanı sağlar. Diğer yandan bu şekilde elektronik bankacılığın oturtulması için yüksek harcamaların kapatılma imkanı sağlanır. Bu masraflar, kapatılmadığı halde banka verimliliği azalır. **Üçüncüsü**, yeni bilgisayar teknolojisi, bankalarda önemli organizasyon değişmelerine yol açar. Bu teknoloji, bankaların birleşme süreçlerini teşvik eder. Çağdaş bilgisayar teknolojisi, sahiplik bünyesinde değişmelere ya da bankalar arasında birleşmeye, bu şekilde telekomünikasyon ve bilgisayar yazılımı kumpanyalarının geliştirmesini teşvik eder. Bunun yanı sıra, yeni ödeme biçimlerinin oturtulmasında teknik standartlarının saptanması yönünde bankalar arası birleşme anlaşmalarını da güçlendirir. **Dördüncüsü** yeni teknolojiyi kabul edip uygulayan bankaların kredi reytingi konvansiyonel banka reytingine kıyasla artmıştır.

Güvenlik sorununun evrimi, bu düzeyin en iyi örneğini oluşturmakta. **Güvenlik** uzun zaman elektronik ticaretin gelişmesinde kritik anı oluşturmuştur. Nitekim, düşük güvenlik düzeyi, elektronik ticaretin hızlı gelişmesi ve büyümesini sekteye uğratmamış fakat yine de gereken standartlar konusunda bilinç artmıştır. Genel bir değerlendirmeye göre, kamu anahtarının kullanılmasıyla şifrelerin bu sorunun çözülmesi konusunda yardımcı olundukları apaçıktır.

Elektronik bankacılığın başarılı çalışmasında, kilit öğelerden biri **öde-me güvenliği ve korunmasıdır**. Bu kamu ve özel kilitlerin kullanılması, el yazısı imzası rolünü üstlenen elektronik imzanın uygulanmasıyla sağlanmıştır.

Kullanıcı adı ve parolası, elektronik bankacılık sistemine mutlak ulaşmayı garantiler. Kullanıcıya, kullanıcı ismi ve parolası verildiği sırada, müvekkil danışmanı kullanıcıyı sisteme ilk giriş sırasında parolayı değiştirmesi için tavsiyede bulunur. Kullanıcı, kullanıcı adı ve parolasını aldığı anda güvenli korunması ve kullanılması için bizzat sorumludur.

Dijital sertifika, elektronik bankacılık sisteminde ek güvenliği sağlayarak fiziksel imzayı değiştirir. Dijital sertifika, çip kartta kaydedilerek (smart card'ta), bu kart olası suiistimalden korunmuştur. Doğrusu kart parolanın girişinde, üç başarısız girişim ardından otomatikman bloke edilir. Daha doğrusu, parolanın üç kez yanlış yazılması söz konusudur.

Banka davranışlarının yasa hükümleri ve servisin kullanılması konusunda genel yasalar ya da işlemlerin güvenlik sistemini zedeledikleri zaman banka elektronik hesap özetine girişi reddedebilir.

Elektronik bankacılıkta, üst güvenlik seviyesinin sağlanması için bankalar, dünya teknolojileri kriterlerine göre çağdaş teknolojiler sağlarlar.

Kullanıcı ve bankanın değiştirdikleri tüm veriler şifrelidir. Kullanıcı, **kullanıcı adı ve parolası** ve tek seferlik şifre (OTP – One Time Password) ile kimliğini belirtir. TOKEN'li parola sadece bir defa ya da bir giriş için kullanılır.

TOKEN'li parolanın kullanılması için önce VİSSA ELEKTRON kimlik kartı ile TOKEN'e girilir, ardından bankamatikten nakit para kaldırmak ve satış noktalarında ödemeler için kullanılan PİN kodu girişi yapılır.

Elektronik bankacılık, tüzel kişiler için internete bağlı herhangi bir bilgisayar aracılığıyla banka hizmetlerinden hızlı, basit ve güvenli şekilde faydalanmalarını sağlar. Bunun yanı sıra verilerin korunması yönünde en çağdaş teknolojilerin kullanılması ve ülkede ile dışta ödeme alışverişinin eski gerçekleştirilme biçimine kıyasla elektronik işlemlerin (nakit olmayan ödemelerin) hızlı ve güvenli gerçekleştirilmelerini sağlar.

Elektronik bankacılık kime aittir?

Elektronik bankacılık, zaman ve para tasarrufu yapmak ve gereken banka çalışmalarını çağdaş bir biçimde, basit olarak, günün 24 saatinde güven, haftanın 7 gününde hız (zaman ve para tasarrufu yapmak) biriktirme yapmalarını tercih eden kişilere aittir.

Tabela 7.1. E – bankacılığın özellikleri

Başlıca öncelikler:	Esas bilgiler:
<ul style="list-style-type: none"> - Zaman tasarrufu – Paraya, günün 24 saatinde haftanın 7 gününde bilgisayar ya da cep telefonu aracılığıyla herhangi bir yerden ulaşmak; - Güvenlik – veriler, en çağdaş teknolojilerle azami bir şekilde korunmuştur; - Ulaşılabilirlik – bankanın sunduğu her hizmet, kullanıcının özel ihtiyaçlarıyla uyumlu bir şekilde yapılabilir ve - Masrafların azalması <ul style="list-style-type: none"> - Elektronik işlemlerin kullanılmasıyla kullanıcının masrafları oldukça azalır. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kolay yanaşım – bankadaki paralara iş yerinden ya da evden ulaşılabilir. - Banka ile temas – bu temas her ne zaman olursa ve herhangi yerden kurulabilir. - Durum ve işlemlerin görünümü – denar ve döviz hesaplarından - güvenli, hızlı ve kaliteli hizmet sunulur. - Banka paralarının daha başarılı yönetilmesi sağlanır

2007/07/

Resim 7.4. Token

BİLGİ YARIŞMASI

- Elektronik bankacılık sistemine nasıl ulaşılır?
  - Bankanın her müvekkili ulaşabilir;
  - Bankanın her müvekkili bu ulaşımına sahip olamaz.
- Mal alışverişinin enformatif hizmetleri, hesap özeti şu yerlerden alabilir:
  - Evden ya da ofisten,
  - Sadece bankadan.
- Banka müvekkillerinin çok sayıda işlem gerçekleştirebileceği banka şubeleri işlemleri (nakit para, hesap özeti, hesap durumu) şu cihazlar aracılığıyla gerçekleştirebilir:
  - Bankamatik
  - POS makinası.
- Dükkanlarda satın alınan malın ödenmesini şu cihazlarla yapılabilir:
  - POS makinası
  - Bankamatik
- Elektronik imza:
  - Kullanıcı kimliğinin saptanmasına aittir,
  - Bu konuya ait değildir.

FAZLA BİLMEK İSTEYENLERE

Paraların elektronik transferi, elektronik bankacılık teriminden daha geniş kapsamlıdır, çünkü değerler ve değerlerle bağlı olan enformasyonların transferi yanı sıra, para transferi ve enformasyonları kapsar. Elektronik transfer, para transferini de içerir ve bu mali aktifin farklı biçimlerinin dönüştürülmesinde görülür. İşlemin her safhasında, kağıt ya da elektronik kaydın belirip belirmemesine bağlı olarak geleneksel para transferi (işlemin özelliği kağıt ve fizik teması kullanılmasıdır) , yarım

elektronik para transferi (işlemin başlangıç ya da sonul safhasında kağıt mekanizma belirir) ve elektronik transfer (tüm işlem elektronik imzaya dayanır) olarak üçe ayrılırlar.

Para transferiyle ilgili elektronik sistemlerin elektronik para, elektronik ticaret, elektronik bankacılık ve elektronik ödeme alışverişinin gelişmesinde önemli katkısı olmuştur.

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

1. Elektronik bankacılığın belirme nedenleri hangileridir?
2. E – banka aracılığıyla hangi hizmetler yapılabilir?
3. Elektronik imza nedir?
4. Elektronik bankacılığın en önemli özelliği hangisidir?
5. Bilgisayar teknolojisinden banka için en önemli sonuçlar hangileridir?

SONUÇ

Genel değerlendirmelere göre, elektronik işlemler yeniliği oluşturmazlar. İlk elektronik para transferi girişimi 1860 yılında yapılmıştır. Transferi telgraf yardımıyla ABD'nin Western Union şirketi gerçekleştirmiştir.

Elektronik bankacılığın özellikleri şunlardır: biricik kullanım, fonksiyonellik, güvenlik ve kullanma konusunda elverişli koşullar. Bu bankacılık, banka hizmetlerini her anda, internete bağlanılabilecek her yerden zaman ve para biriktirilmesini sağlar.

Elektronik bankacılık, bankaların müvekkilleriyle tüm iletişimini elektronik yolla gerçekleştirilmesi demektir. Kağıt emirler, hesap

özetleri ve raporları e – banka müvekkillerinden bilgisayar teknolojisi ve telekomünikasyonlar (internet, cep telefonu ya da diğer elektronik medyadan) sayesinde sunar ve alır.

Kullanıcı, isim ve parola elektronik bankacılık sistemine güvenli ulaşımı sağlar. Kullanıcıya, kullanıcı ismi ve parola verildiği zaman, müvekkil danışmanı sisteme ilk giriş yapılması sırasında parolayı değiştirmesi konusunda tavsiye verir. Kullanıcı, kullanıcı isim ve parolanın alındıkları andan korunması konusunda kendi sorumludur.

EK

1. Tüketici kredi başvurusu;
2. Tüketici kredi başvurusunun bankaya sunulması ardından tüzel kişi tarafından verilerin tasdiki;
3. Tüketici kredinin devamlı ödenmesi için kamusal yasağın konulmasına ilişkin beyanata;
4. Tüketici, kredinin devamlı ödenmesine ait beyanata;
5. Kamusal yasak;
6. Verilerin tüzel kişi tarafından tasdiki;
7. Kefilin beyanata;
8. Kefile kamusal yasak;
9. Kredi senedi beyanata;
10. Gayrimenkulün alımı, inşaatı, ek inşaatı, üst inşaatı, onarımı ve adaptasyonu için (ev, konut ya da iş alanı) kredi başvurusu;
11. Kredinin maaştan icraatına ait karar belgesi, kredi kullanıcısına kamusal yasak ve
12. Kamusal yasağın çıkarılmasına değgin beyanata ya da hemfikirlilik.

EK

_____
(Kredi talep edenin adı ve soyadı)

Doğum tarihi _____, doğum yeri _____, ikamet ettiği yer _____, telefon _____

kimlik numaralı _____ sicil numaralı _____.

_____
A.Ş. ÜSKÜP

KREDİ BAŞVURUSU

_____ A.Ş. Üsküp'e kullanımı belli olmayan _____
denar değerinde (_____ AVRO karşı değerinde) kredi talebinde bulunuyorum.

_____ ayda ödenmesi için lütfen kredimi onaylayın.

Bu başvuruyla ilgili yasa kuralları, Banka iş politikasının yasa altı belgeleri ve vatandaşlara tüketici kredi vermekle ilgili koşullara değin bankanın kararına bağlı yasa maddelerinin uygulanması yönünde tamamen hemfikirim.

Şu anda _____ şirketinde kadrolu olarak çalışıyor ve son 3 ayda _____ denar değerinde ortalama maaş aldım.

Başvuruyla beraber şu belgeleri de sunmaktayım:

- Şirket tarafından tasdiklanan kredi talep edenin verileri;
- Şirket tarafından tasdiklanan kefilin verileri;
- Verilen kredinin ödenmesine ait garanti yasakları;
- Krediyi sıralı ödeme konusunda beyanat ve
- Kredi senedi beyanatu.

KREDİ TALEP EDEN KİŞİ

_____
(Yer ve tarih)

_____
(imza)

(Şirket ya da kişinin adı ve mührü)

No: _____

_____ BANKASI A
.Ş. Üsküp'e tüketici kredinin verilmesine ait şirket ya da tüzel kişi tarafından sunulan başvuru esaslarına dayanarak verilen tasdiki

KREDİ ALICISI VERİLERİ

I. GENEL BİLGİLER

1. Adı, baba adı ve soyadı _____
2. _____ yılı _____ şehrinde _____ belediyesi doğumlu
3. Adres: _____ Nr. _____
4. Kimlik numarası _____ verildiği tarih _____ verdiği makam _____
VBSN (sicil no) _____
5. _____ şirketinde
_____ yılından itibaren çalışıyor.
6. İşyeri _____ stajı _____
yıl _____.

II. MAAŞ VE ÖDENTİ VERİLERİ

7. Kadrolu elemanın geçen üç ayda ki ortalama aylık maaşı (çocuk zammı, mesai ve buna benzer çalışmalar hariç) _____ denar
_____ (harflerle).
8. Maaş yükümlülüğü _____ Ödenmeyen bölüm _____ Aylık taksit _____
Toplam değer _____
a) Mahkeme yasakları _____
b) Yasaklar: _____
- Konut kredileri _____
- Tüketim kredileri _____
- Diğer krediler, _____
c) Anlaşmalı görevler _____
9. Kredilerin toplam tutarı _____
Garantör - kefilin görevleri _____

Mali hizmet şefi

Şirket müdürü

(İmza)

(İmza ve mühür)

KREDİNİN ÖDENMESİNE DEĞGİN KAMUSAL YASAK OTURTMA BEYANATI

Aşağıda imzam bulunan bendeniz _____, kadrolu çalıştığım şirketimi _____, maaşımın ödenmesi sırasında her ay, _____ denar değerinde, _____ Bankası A.Ş. Üsküp'ten _____ no.'lu tüketici kredi anlaşmasına uygun olarak faizle birlikte kredinin ödenmesine ait _____ denar değerinde taksit ödetmesi ve _____ Bankası A.Ş. Üsküp 100000000047001 numaralı hesabına maaş alma gününden itibaren aynı günde ya da en geç ertesi gün, krediyi ödeyinceye kadar yatırması için, yetki vermekteyim.

Kredi ödemesinin devamlı olmadığı halde özel bilgi verilmeden _____ Bankası A.Ş. Üsküp'ün kredinin ödenmesine ait taahhüt edilen tüm mekanizmaları faal duruma getirmesi ve gerektiği halde kredinin icrayla ödenmesi için yetkili mahkemede işlem başlatması için hemfikirim.

_____
(Yer ve tarih)

KREDİ ALICISI

_____
(Adı ve soyadı)

_____
adres

kimlik no _____.

verildiği tarih _____.

verdiği makam _____.

sicil no _____.

telefon _____.

_____
(kredi talep edenin adı ve soyadı)

_____
(adresi)

kimlik no _____.

sicil no _____.

TASDIK :

_____
iş verenin mührü ve imzası

_____
(Kredi talep edenin adı ve soyadı)

Doğum yeri _____, adresi _____,
kimlik no _____,
sicil no _____

_____ BANKASI A.Ş. ÜSKÜP

BEYANAT

_____ numaralı anlaşma gereğince tüketici
kredinin devamlı ödeneceğine değgin

Bendeniz _____, _____ doğumlu, adres _____, _____ numaralı kimlik
sahibi, _____ sicil numaralı
_____ numaralı ve _____ yılı tüketici kredi anlaşması gereğince görevlerimi devamlı
gerçekleştireceğime değgin kredinin ödenmeye başlanmasından itibaren, en geç ayın _____
kadar _____ Bankasının 100000000037005 numaralı hesabına ödeyeceğime dair söz
vermekteyim.

Taksitleri, belirtilen anlaşmanın ve vatandaşlar kredilerini düzenleyen banka kararları ve yürür-
lükte bulunan diğer yasaların maddelerine uygun bir şekilde ödeyeceğimi belirtmekteyim.

Kredi taksitlerini devamsız ya da tamamen ödemediğim halde yukarıda belirtilen anlaşmaya uy-
gun olarak önceden bilgi sunulmadan anlaşmada belirtilen ve sizde taahhüt edilen kredinin öde-
tilmesi mekanizmalarını aktif hale getirmeniz, ihtiyaç duyulduğu anda ise borcunuzu ödetmek
için yetkili mahkeme önünde işlem başlatmanızla HEMFİKİRİM.

Yer _____ tarih _____

BEYANAT VERİCİSİ – KREDİ TALEPÇİSİ

_____
(Kredi talep edenin imzası)

_____
(tüzel kişinin adı ve mührü)

_____
BANKASINA A.Ş ÜSKÜP

KAMUSAL YASAK

İşçinizin yazılı beyanata esaslarına dayanarak

_____
(Kredi talep edenin adı ve soyadı)

İcra işlemi yasaınının 123, 124 ile 125. maddelerin hükümlerine uygun olarak bankanızın yararına _____ numaralı kredinin ödenmesine değgin anlaşmaya uygun olarak maaşın bir bölümünün verilmesine ait GÖREVİ ÜSTLENMEKTEYİZ:

1. _____ işçinizin aylık maaşına verilen kredinin ödenmesi konusunda garanti olarak _____ değerinde _____ (harflerle) , olası masraflar , daha az ödenen faizler, ceza faizi, anlaşmaya varılan cezalar, uyarı ve kredinin devamsız ödenmesi ya da icra halinde (bankadan sunulan hesap – bildiri esaslarına dayanarak) belirebilecek masraflar değerinde _____ kamusal yasak oturtulmaktadır.
2. Belirtilen madde kesintileri _____ 2000 yılından itibaren _____ aylık dönemde _____ Bankası A.Ş. Üsküp'ün 1000000003703 numaralı hesabına belirtilen anlaşma esaslarına dayanarak gerçekleştirilecek ve kredinin tamamen ödetilmesine kadar sürecek.
3. Bu yasak, kredinin tamamen ödendiğine değgin bankadan yazılı bildiri alınıncaya kadar yürürlükte bulunacak.
4. İşçinin bu şirkette son verilmesi, iş değiştirmesi ya da başka şirkete geçmesi, emekliye ayrılması, maaşının azalması halinde 8 gün içinde sizi haberdar edeceğimizi belirtmekteyiz.
5. Bizden kaynaklanan suç yüzünden borcun ödenmemesi halinde kredinin tüm geri kalan taksitlerini, faiz ve diğer masraflarla birlikte _____ Banka ile kredi alıcısı arasında imzalanan _____ numaralı anlaşma uyarınca tüm görevleri gerçekleştireceğimiz konusunda mesuliyet almaktayız.

_____
(yer ve tarih)

Muhasebe yöneticisi

Şirket müdürü

_____
(imza)

_____
(imza ve mühür)

_____
(Şirket ya da diğer kişinin adı ve mührü)

Şirketin ya da diğer tüzel kişi verilerinin
_____ sayfadan tasdiğı

Nr. _____

KEFİLİN VERİLERİ:

III. GENEL VERİLER:

1. Adı, baba adı ve soyadı _____
2. _____ yılı _____ şehrinde _____ belediyesi doğumlu
3. Adres: _____
4. Kimlik numarası _____, verildiğı tarih _____, verdiğı makam _____
VBSN (sicil no) _____
5. _____ şirketinde _____
yılından itibaren çalışıyor
6. İşyeri _____, stajı
_____, yıl _____

IV. MAAŞ VERİLERİ VE GÖREVLERİ

7. Kadrolu elemanın geçen üç ayda ki ortalama aylık maaşı (çocuk zammı, mesai ve buna benzer çalışmalar hariç) _____ denar, _____
_____ (harflerle)
8. Maaş yükümlülüğü
Toplam değer _____
a) Mahkeme yasakları _____
b) Yasaklar
- Konut kredileri _____
- Tüketim kredileri _____
- Diğer krediler, _____
c) Anlaşmalı görevler _____
9. Kredilerin toplam tutarı _____
Garantör – kefilin görevleri _____

Mali hizmet şefi

Şirket müdürü

_____
(İmza)

_____
(İmza ve mühür)

KEFİLİN BEYANATI

Aşağıda imzam bulunan bendeniz _____, kefil rolünde _____ BANKASI A.Ş. Üsküp'ün verdiği kredinin ödenmesi konusunda _____ numaralı _____ tutarında ve _____ yılına kadar ödeme vadesiyle alınan kredinin kefil olmaktayım.

Aylık maaşım _____ denar _____ (harflerle) değerindedir.

Kredi alıcısının yukarıda belirtilen kredi anlaşması uyarınca görevlerini gerçekleştirmediği zaman önceden bildirilmeksizin _____ Bankası A.Ş. Üsküp'ün bu beyanati kredi borcunu ödememe ait bu beyanati çalıştığım şirkete göndermesi ve kredinin ödenmesiyle ilgili tüm mekanizmaları faal duruma getirmesi ya da kredinin icra ile ödenmesi için yetkili mahkeme önünde ihtiyaç duyulduğu zaman işlem başlatmasıyla hemfikirim.

Aşağıda imzam bulunan bendeniz _____, kadrolu çalıştığım _____ şirketi maaş almam sırasında _____ Bankası A.Ş. Üsküp 10000000007003 cari hesabına _____ denar değerinde anlaşmaya uygun olarak kredinin faizle birlikte ödenmesi için, doğrusu maaşı aldığım günden en geç ertesi gün ya da kredi alıcısının borcunu ödemediği halde borcun ödeninceye kadar ödemesiyle, hemfikirim.

_____
(yer ve tarih)

TASDİKLER

_____
(Şirketin imzası ve mührü)

KEFİL

_____
(adi ve soyadı)

_____
(adresi)

Kimlik numarası _____
Verildiği tarih _____
Vardığı makam _____
Sicil numarası _____
Telefon: _____

_____
(tüzel kişinin adı ve mührü)

_____
BANKASINA A.Ş ÜSKÜP

KAMUSAL YASAK

İşçinin yazılı beyanati esaslarına dayanarak _____

(Kredi talep edenin adı ve soyadı)

İcra işlemi yasının 123, 124 ile 125. maddelerin hükümlerine uygun olarak bankanızın yararına _____ numaralı kredinin ödenmesine değgin anlaşmaya uygun olarak maaşın bir bölümünün verilmesine ait GÖREVİ ÜSTLENMEKTEYİZ:

1. _____ işçinin aylık maaşına verilen kredinin ödenmesi konusunda garanti olarak _____ değerinde _____ (harflerle), olası masraflar, daha az ödenen faizler, ceza faizi, anlaşmaya varılan cezalar, uyarı ve kredinin devamsız ödenmesi ya da icra halinde (bankadan sunulan hesap - bildiri esaslarına dayanarak) belirebilecek masraflar değerinde _____ kamusal yasak oturtulmaktadır.
2. Belirtilen madde kesintileri _____ 2000 yılından itibaren _____ aylık dönemde _____ Bankası A.Ş. Üsküp'ün 1000000003703 numaralı hesabına belirtilen anlaşma esaslarına dayanarak gerçekleştirilecek ve kredinin tamamen ödetilmesine kadar sürecek.
3. Bu yasak, kredinin tamamen ödendiğine değgin bankadan yazılı bildiri alınıncaya kadar yürürlükte bulunacak.
4. İşçinin bu şirkette son verilmesi, iş değiştirmesi ya da başka şirkete geçmesi, emekliye ayrılması, maaşının azalması halinde 8 gün içinde sizi haberdar edeceğimizi belirtmekteyiz.
5. Bizden kaynaklanan suç yüzünden borcun ödenmemesi halinde kredinin tüm geri kalan taksitlerini, faiz ve diğer masraflarla birlikte _____ Banka ile kredi alıcısı arasında imzalanan _____ numaralı anlaşma uyarınca tüm görevleri gerçekleştireceğimiz konusunda mesuliyet almaktayız.

_____
(yer ve tarih)

Muhasebe yöneticisi

Şirket müdürü

_____
(İmza)

_____
(Şirketin imzası ve mührü)

_____
(Kredi talep edenin adı ve soyadı)

Doğum yeri _____, adresi _____,
kimlik no _____,
sicil no _____

_____ BANKASINA A.Ş. ÜSKÜP

KREDİ BELGESİ BEYANATI

Bendeniz _____, _____ doğumlu, adres _____, _____ numaralı kimlik sahibi, _____ sicil numaralı _____ BANKASI A.Ş. ÜSKÜP ile tüketici krediye ait _____ numaralı tüketici kredi anlaşmasını imzaladım. Anlaşmadaki koşullara uygun olarak kredi tutarı _____ denar _____ (harflerle) değerindedir.

Benim için belirtilen anlaşmadan kaynaklanan görevlerin zamanında gerçekleştirilmemesi konusunda garanti karşılığı olarak anlaşmanın imzalanması sırasında bankaya _____ benim verici olarak, ana borçlu ve iki kefil tarafından imzalanan kendi kredi senedimi bankaya verdim. Birinci kefil : _____ adresi, _____ ikamet ettiği yer, _____, kimlik numarası _____, sicil no _____.

İkinci kefil : _____ adresi, _____ ikamet ettiği yer, _____, kimlik numarası _____, sicil no _____.

Bununla ilgili şu

BEYANATI

vermekteyim. Yukarıda sözü edilen anlaşma uyarınca borcumu zamanında ödemediğim halde kredi anlaşmasına uygun olarak bankanın vadesi gelen kredi değerinde verdiğim kredi senetlerini doldurup kredinin ödetilmesi için bankanın saptayacağı süreyle kullanması yönünde YETKİ VERMEKTEYİM.

Anlaşmada belirtilen borçları ödetmesi ardından banka anlaşma uyarınca vadesi gelen borçları ödemek için kullanan geri kalan kredi senedini bize iade etmelidir.

EK: _____
boş aksept kredi belgesi.

Yer: _____, tarih: _____
_____
(Kredi talep edenin imzası)

HEMFIKİRİZ: Kefil _____
_____
(kefil imzası)
Kefil _____
_____

**MENKUL SATIN ALMA, İNŞAAT, EK İNŞAAT, ÜST İNŞAAT,
ONARIM VE ADAPTASYON (EV, KONUT YA DA İŞ ALANI)
KREDİ BAŞVURUSU**

Ad _____ soyadı _____ adresi _____
Yaşadığı yer _____ adres _____
Kimlik numarası _____ VBSN _____
Telefon/faks _____ cep telefonu _____

İŞYERİNE AİT VERİLER

Şirketin adı _____,
Şirketin adresi _____

Telefon / faks _____ mail adresi _____

İşyeri _____

Toplam stajı _____ yıl _____ Şimdiki şirkette _____ yıl.

Maaşını: _____ alır.

Maaşını _____ numaralı cari hesabıyla alır.

ÇERÇEVE REVOLVİNG KREDİ - LİMİT - BAŞVURUSU

Talep edilen değer _____ denar.

Önerilen garanti:

- Gayrimenkul ipoteği
- Ev
- Konut
- İş alanı

İpoteğe alınan mekanda kredi talep eden kişi:

- Yaşamakta
- Yaşayacak
- Yaşamak için kiraya verecek
- Başka

BANKA DOLDURUR

ÇRKL'nın onaylanan değeri _____ denar.

ÇRKL İLE SUNULAN BELGELER

- KİMLİK FOTOKOPİSİ
- İPOTEK ALTINA ALINAN MEKANIN TAPUSU
- MEKANIN İPOTEK ALTINDA OLMADIĞINA DAİR MAHKEME BELGESİ

KONUT KREDİSİ BAŞVURUSU

Talep edilen değer _____ denar.

İade süresi _____ yıl _____ aylık ara dönemle.

Teklif edilen garanti:

- Kamusal yasak
- Devamlı emir
- Kredi beyanatıyla kredi senedi
- Çerçevesi revolving kredi limiti
- Mekanın sigorta poliçesi

Verilen kredi parası şu numaralı hesaba ödenmeli: _____

BANKA TARAFINDAN DOLDURULUR

Verilen kredi tutarı _____ denar.

Faiz oranı % _____ dir ve bu oran yıllık ve değişkendir.

1. EŞ KREDİ TALEP EDİCİSİ VERİLERİ:

Adı ve soyadı: _____

VBSN: _____

2. EŞ KREDİ TALEP EDİCİSİ VERİLERİ:

Adı ve soyadı: _____

VBSN: _____

BAŞVURU İLE BİRLİKTE SUNULAN BELGELER

- Geçerli kimlik fotokopisi;
- Gayrimenkulün satın alınmasına ilişkin ön anlaşma ya da anlaşma ve ya paraların birleşmesine ilişkin anlaşma,
- İnşaat izni ya da inşaat, ek inşaat, adaptasyon, onarım izni, bayındır hemfikir belgesi ve gereken toplam para konusunda hesapla birlikte yatırım/teknik dokumentasyon;
- İnşaat arsası sahipliğine ilişkin karar belgesi ya da arsa ve ya mekan sahibinden hemfikirlik (ortak inşaat anlaşması).
- Mekan sigorta poliçesi;
- Özel şirkette çalışanlar için son üç ayda ödenen vergilere ilişkin Kamu Gelirleri Dairesinden tasdikli üç rekapitülasyon
- Banka müvekkilliği olmayan özel şirketler için hesabının açık olduğuna dair belge

BAŞVURUYU DOLDURMAKLA ŞU BEYANI VERMEKTEYİM

1. Sunduğum veriler doğru olup herhangi bir değişiklik hususunda bankaya zamanında bilgi sunacağım,
2. Bankanın, kişisel verilerin korunmasına ilişkin yasa ve kurallara uygun kişisel verilerimi kullanacağına ilişkin bilgi sahibiyim.

İmza _____

Kredi talep edicisi _____

Eş kredi talep edicisi _____

Eş kredi talep edicisi _____

_____
(Yer ve tarih)

KARAR BELGESİ

Kredi talep edicisi maaşına kamusal yasak oturtmaya aittir

İşçi _____ yazılı beyanatına dayanarak _____ BANKASI A.Ş. ÜSKÜP hesabına kamusal yasak oturtulmalı. Bu yasak _____ numaralı ANLAŞMA esaslarına dayanarak verilen krediye ait olup yasağı tamamen uygulayacağımız yönünde görev almaktayız:

1. _____ denar değerinde aylık taksit ödeyeceğiz. Bu taksitler _____ dan _____ 'ye kadar döneme aittir, doğrusu anlaşmaya göre kredinin ödenmesinin sonuna kadar.

Birinci taksitin vadesi _____.

Aylık taksit kredi Anlaşmasına uygun olarak ve banka bilgilendirmesine göre değişebilir.

Ödemeler _____ BANKASI A.Ş. ÜSKÜP'ün 3000000000122 cari hesabına ödenecek. Biricik vergi numarası _____ MCHB müvekkili, hesap no _____.

1. Bu yasak kredinin tamamen ödenmesine değgin bankadan bilgi alınmasına kadar yürürlükte geçerli olacaktır.
2. Kredinin devamlı ödenmeyişi ve bankadan alınan hesap – bilgi esaslarına dayanarak yapılacak muhtemel masraf değerini işçinin maaşından keseceğimiz konusunda görev almaktayız.
3. İşçinin herhangi bir nedenden muhtemel işten olması, başka şirkette çalışmaya başlaması ya da emekliye ayrılması halinde beliren değişmeden itibaren 9 gün içinde bankaya bilgi sunacağımız ve kamusal yasak karar belgesini toplam kredi belgeleriyle birlikte yeni işverene sunacağımız konusunda görev almaktayız.
4. İşçinin maaşına kamusal yasak karar belgesinin getirildiği anda şunu tasdiklemekteyiz:
  - İşçinin başka kamusal yasağı ya da yasak konusunda işlemi var/yok
  - Yasal bakım esaslarına dayanarak talebin tatmin edilmesi için, hastalık yüzünden beliren zarar tazminatı ya da iş becerikliliğinin azalması ve ya tamamen yitirilmesi yüzünden beliren zarar tazminatı Bakıcının ölümü yüzünden bakımı yitirdiği konusunda zarar tazminatı Karar belgesi yoktur.
6. Bu karar belgesinin getirilmesi ve sunulmasıyla, karar belgesinden çıkan tüm görevleri tam maddi ve cezai sorumlulukla ve geçerli yasalara uygun olarak gerçekleştireceğimiz konusunda tam görev almaktayız.

Yetkili kişilerin imzaları

Mali hizmet yöneticisi

I.D.

Tüzel kişi müdürü

BEYANAT- HEMFİKİRLİK
Administratif yasak karar belgesinin getirilmesine aittir

Kredi alıcısı

_____

(adı, soyadı ve imza)

_____

adresi

_____

(kimlik no.)

Aşağıda imzam bulunan bendeniz _____ şu işverende çalışmaktayım _____ işyerim şudur _____ çalıştığım yer _____ nolu _____ anlaşma üzerine işbu

HEMFİKİRLİĞİ veriyorum

1. İşveren _____ aldığım maaşıma Kredi Anlaşması görevimin gerçekleştirilmesi amacıyla administarif yasağın konulması konusunda hemfikirim. Administratif yasağın değeri aylık takdisin maaşa olan etkisini göz önünde bulundurmadan aylık kredi taksitinin administratif yasak aracılığıyla ödenmesi yönünde hemfikirim.
2. Para maaşımdan ayrılacak, işverene _____ AŞ Üsküp Bankası 3000000000123 hesabına, Halk Bankasının hesabına ödenmesi konusunda yetki vermekteyim.
3. Maaşıma konulan bu kamu yasağının başka işverende iş bulduğum zaman şimdiki işverenin yeni işverene kredi belgeleri ve ödetilir değerler raporuyla birlikte sunmasıyla ve bu konuda bankaya haber vermesiyle hemfikirim.
4. Bunun yanı sıra maaşımdan yasal bakım esaslarına dayanarak alacakların kapatılması, sağlığın zedelenmesi ya da iş becerisinin yitirilmesi bazında ve bakılan kişinin ölümü dolayısıyla yitirilen bakım esaslarına dayanarak zarar tazminatı konusunda maaşıma kesintiler olmadığını beyan etmekteyim.

KREDİ ALICISI

_____ 200__yılı

_____ (ad soyad ve imza)

İrtibat telefon numarası: _____

KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

EK

A

AVAL – kredi senedinin ödenmesi konusunda garanti görevi ya da avalci üzerine aldığı kredi senedi ve ya çek. Kredi senedinde borcun ödeneceğine dair emin olmamız için aval istenir.

AVAL KREDİSİ – aval kredi senedi ya da aval garantisi esaslarına dayanarak verilen banka kredisi.

AVALCI – garantör, kefil.

AVANS – gönderilmesi gereken ya da gerçekleştirilmesi gereken anlaşmalı hizmet için ve ya anlaşmaya varılan mal için hesaba kısmen ödeme konusunda önceden yapılan para ödemesi.

AKTİF BANKA ÇALIŞMALARI – bankanın borç verdikleri, alacaklı rolünde buldukları zaman gerçekleştirilen banka işlemleridir. Banka bilançosunda bu çalışmalar aktif tarafına kayıt olur.

AKSEPT – görev kabul etme. Kredi senedinde vadesi geldiğinde kredi senedi tutarını ödeyeceğine değgin trasantın yazılı beyanatıdır. Kredi senedini akseptlemekle trasant baş kredi borçlusu olur.

AKSEPTANT – almak, kabul etmek. Kredi senedinin ait olduğu trasant kredi senedine imzasını atmasıyla akseptant olur. Böylelikle kredi senedi değerinin ödeyeceği konusunda görev alır.

APOEN – belli tutarda para piyasaya sürmek (örneğin 1,5'lik denarlar)

APLİKASYON – başvuru, müracaat, kabul edilmiş, kullanım

B

BANKA – profesyonel olarak para kredisi alanında aracılıkla (almak ve vermek) uğraşan mali enstitüsünün beynelmilel terimi.

BANKA İŞLEMİ – pasif, aktif ile tarafsız banka işlemleri vardır.

BANKALAR BANKASI – toplam banka sisteminin merkezi ve düzenleyicisi olduğundan ötürü emisyon bankası BANKALAR BANKASI ismini almıştır.

BANKA SERMAYESİ – borç verilen sermaye.

BANKA KONZORSİYUMU – belli bankaların bir girişim konusunda finansmanı olmadığı, bu girişim konusunda riziko almayı istemedikleri bir projeyi finanse etmek amacıyla birkaç bankanın geçici birleşmesi.

BANKA KREDİSİ – banka tarafından vadesi belli ve belli faiz oranına verilen para.

BANKA PARASI – Tüm kısa vadeli para alacakları.

BANKACILIK - Para alış veriş ve kredilerden oluşan banka faaliyeti.

BANKNOT – Bir devlette ödemeye yarayan yasal para.

BİLANÇO – Bir kişinin belli zamanda mali durumunu yansıtır.

BLOKE EDİLMİŞ PARA – Yasal ve mahkeme yasağı yüzünden sahibinin kullanamayacağı para.

BONİTE – Borçlunun çalışma ilişkilerinde kredi becerikliliği ve likiditesi.

BORÇLU- Belli zamanda (vadede) belirli değeri ödemekle görevli olan kişi,

BANKAMATİK - Otomatik cihaz.

BANKNOT – Bir devlette yasal ödeme birimi,

BAŞVURU – Kullanma , uygulama, sonuç çıkarmak.

C

CEZA FAİZİ - Öngörülen vadede borcunu ödemediği halde borçlunun ödediği faiz

D

DÖVİZ KURU – Yabancı para değerinin yerli para ile ifade edilmesi.

DEPO – Bankada para, değerli senetler ve altın ile benzer metallerin bırakılması ve korunmak amacıyla alınması (depozitoya alınması).

DEPOZİTO – Belli çıkar esaslarına dayanarak bankada ya da tasarruf kuruluşunda belli faiz oranıyla bırakılan para depozitosu.

DEPOZİTO PARASI – Bankalarda tüm kısa vadeli para alacakları ya da vadeli alacaklar. jiral, kağıt, muhasebe ya da görülmez para gibi de adlandırılırlar.

E

EMİSYON – Para ve değerli senet yayımlamak ve tedavüle vermek,

EMİSYON BANKALARI – ülkede yasal ödeme parası olarak geçerli olan para basan bankalar,

ESKONTO- kredi senedinin daha erken ödetilmesi sırasında faizi ödetmek,

ESKONTOLAMA – Kredi senedinin ödetilmesi sırasında faizin bir bölümünü ödemek ya da vadesi gelmeden önce yükümlülük,

ESKONTO KREDİSİ - kredi senedi karşılığında verilen kısa vadeli banka kredisi,

F

FİNANSE ETMEK – Belli amaç için para sağlamak

i

İPOTEK – Gayrimenkullerin taahhüt edilmeleriyle garanti altına alınan borç,

İPOTEK BANKASI – Gayrimenkul taahhüdüne dayanarak uzun vadeli kredi veren banka türü,

M

MALİ – Parasal, kredisel parayla ilgili her şey

N

NAKİT PARA – Kağıt paradan kullanılan toplam para kitlesinin bir bölümü,

NAKİT OLMAYAN ÖDEMELER – Nakit (hazır)para kullanmaksızın alışverişte banka aracılığıyla ödemeler

K

KASA – vezne, bankada para ve değerli senetlerin alınıp verildikleri alan,

KOMİSYON - BANKA ÇALIŞMALARI- bankalar bu çalışmalarını müvekkillerinin emri ve hesabına yapar,

KONTOKORENT - bankanın devamlı müvekkiline açtığı hesap,

KREDİ - Alacaklı ve borçlu arasında alacaklının başka kişiye belli vade ve karşılıkla belli değer verdiği mülk hukuk ilişkisi,

KREDİ BECERİSİ – Kredi talep edenin verilen vadede borcunu ödeyeceğine değgin yeterince güven verme becerisi,

KREDİ POTANSİYELİ – Kredi verme imkanı,

KREDİ GARANTİSİ – Alacaklıya verdiği borcu iade etmeye yararlı olan hukuk mekanizması,

KUR LİSTESİ – Merkez Bankanın yayımladığı döviz, para kurlarının resmi listesi.

KİŞİ – Özel ve tüzel kişi olarak,

KEFİL – Kredi senedinde attığı imza ile kredi senedini sağlanan vadede ödeneceği konusunda garanti veren kişi

KREDİ PARASI- Kredi senedi, çek, banknot ve benzer kredi ilişkilerden beliren para.

L

LİKİT PARA – Kağıt paradan oluşan toplam para kitlesinin bölümü

P

PARA – Değer ölçüsü, değiştirme aracı, zenginlik yığıma aracı, ödeme aracı ve dünya parası,

PASİF- Bilançonun sağ tarafını oluşturur,

PASİF BANKA İŞLEMLERİ – Para toplama-dan oluşan banka işlemleri,

R

RAMBURS –Borcun iade edilmesi, ödenmesi,

RAMBURS KREDİSİ- Deniz ötesi ticarete ödemelere değgin özel kredi türü,

RAPOR (ELABORAT)- yazılı olarak hazırlanan bir konu, sorunun çözümlenmesi konusunda karar ve tekliflerin çıkarılmasıyla bir idenin işlenmesi,

REVOLVİNG KREDİSİ – Kısmen ya da tamamen kullanıldığı anda otomatikman yenilenen özel kredi türü,

REESKONTO – Eskontolanmış kredi senedinin yeniden eskontolanmasından oluşan banka işlemi.

REMİTENT –Belli vade ile kendisine ya da emri üzere kredi senedi değerinin ödenmesi gereken özel ya da tüzel kişi,

S

SEFERBERLİK – Hareket haline getirmek, aktif hale getirmek

SERBEST PARANIN SEFERBER EDİLMESİ (TOPLANMASI, YIILMASI) - Plase edilmeleri amacıyla serbest paranın toplanmasından oluşan banka faaliyeti

T

TAKSİT – Kredi ödemesinin bir bölümü

TUKETİCİ KREDİSİ - Bankaların tüketicilere harcamak amacıyla verdikleri kredi,

TASARRUF KARNESİ (CUZDANI)- tasarrufçuların para yatırdıkları ve aldıkları banka belgesi,

TASARRUF YATIRIMI - Vatandaş ve tüzel kişilerin belli faizle bankaya yatırdıkları para

TRANSFER - Bir mali kurumdan başka birine para aktarma,

TRASANT - Kredi senedi ya da çek veren kişi,

TRASAT - Kredi senedinin çekildiği kişi ve trasantın belli para değerini ödemeyi emrettiği kişi,

TUZEL KİŞİ - Yasanın, hukukta sübjeye olma hakkını verdiği firma

Ş

ŞUBE - Bir banka şubesi

Ö

ÖDEME- Para vermekle ya da aktarmakla bir borcun ödenmesi,

ÖZEL KİŞİ - Hukukta tüm insanlar özel kişilerdir,

Ö

ÖDEME- Para vermekle ya da aktarmakla bir borcun ödenmesi,

ÖZEL KİŞİ - Hukukta tüm insanlar özel kişilerdir,

U

ULUSLARARASI TİCARET - Sınır ötesinde mal ve hizmet alışverişi (ithalat ve ihracat),

ULUSLARARASI ÖDEMELER - Devlet, firma ya da bireylerin gerçekleştirdikleri göz önüne alınmaksızın ayrı ayrı ülkeler arasında yapılan ödemeler,

V

VADELİ YATIRMA- Daha uzun süre için para yatırma

VEKALET - Yetki vermek

VEZNE- Para ve değerli senetlerin korundukları, alındıkları ve verildikleri uygun mekan,

Y

YASAL ÖDEME ARACI OLARAK PARA - Devletin ilan ettiği ve tedavülde ödeme aracı olan para (valüt),

LITERATÜR

1. Ашталкоски С., Банкарско работење, Скопје, 2007.
2. Банкарско работење, проф. Љ. Трпески, Скопје, 2002 год.
3. Водич за издавање на документи, касова сметка, касова сметка за сторна трансакција и за функционалните и техничките карактеристики кои треба да ги имаат фискалните апарати и интегралниот автоматски систем на управување - Министерство за финансии
4. д-р Крстески Ј.-Економски лексикон, Скопје, 1993 год.
5. д-р Манолева Данче, Скопје, 1996 год (с. 135-189).
6. д-р Неновски Томе - Формирање цени на производите и на услугите на корпоративните банки, Скопје, 2005 год.
7. Електронско банкарство - развој и могуће последице, Зборник радова више пословне школе, Нови Сад.
8. Електронско банкарство - развој и можни последици, Нови Сад, 05.12.2008 год
9. Закон за банки и штедилници Службан весник на Р. Македонија, бр. 29/96.
10. Закон за електронски облик и потпис, Министерство за финансии на РМ Скопје
11. Закон за изменување и дополнување на Законот за банки и штедилници, Сл. Весник на Р. Македонија, бр.17/1996 год.
12. Закон за изменување и дополнување на Законот за регистрирање на готовинските плаќања (Сл. весник бр.31/2001, 40/2004, 70/2006 год.
13. Закон за изменување на Законот за осигурување на депозити, Сл. Весник на Р. Македонија, бр. 43/2 бр. 43/2002 год.
14. Закон за Народна банка на Република Македонија - Сл. Весник бр.3/2002, 51/2003, 85/2004 година.
15. Закон за регистрирање на готовински плаќања, Скопје 2006 год.
16. Закон за Фондот за осигурување на депозити, Сл. Весник на Р. Македонија бр. 63/2000год.
17. Ивановски З., Финансиски менаџмент, Скопје, 2007.

ЕК

18. Ивановски З., Хартии од вредност и портфолио менаџмент, Скопје, 2007.
19. Јовановски Т. Монетарна економија - Скопје, 1995 год.
20. Јовановски Тихомир, Монетарна економија Скопје 1995 год.
21. Комерцијална банка ад Скопје, Услови за кредитирање на правни лица, Скопје, 2002.
22. Конеска Љ., Банкарски сметководствен систем, Скопје, 2006.
23. Пари и банкарство, проф. Љ. Трпески, Скопје, 2003 год.
24. Професија банкар, Скопје 1999год.
25. Репрезент, стручно списание на Рафајловски консалтинг, бр. 10, 2005.
26. Службен весник на Р.Македонија бр. 11/03 одобрување ломбарден кредит.
27. Стаменковски А., Банкарски маркетинг, Скопје, 2005.
28. Станковска А., Меѓународни финансии, Скопје, 2008.
29. Трпески Љ., Банкарско работење, учебник за економска струка, Скопје, 1994.
30. Уставно уредување на Р. Македонија